YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (neljäs jaosto)

6 päivänä heinäkuuta 2000 *

Asiassa T-62/98,

Volkswagen AG, kotipaikka Wolfsburg (Saksa), edustajanaan asianajaja R. Bechtold, Stuttgart, prosessiosoite Luxemburgissa asianajotoimisto Loesch ja Wolter, 11 rue Goethe,

kantajana,

vastaan

Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehenään oikeudellisen yksikön virkamies K. Wiedner, avustajanaan asianajaja H. J. Freund, Bryssel, prosessiosoite Luxemburgissa c/o oikeudellisen yksikön virkamies C. Gómez de la Cruz, Centre Wagner, Kirchberg,

vastaajana,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

jossa kantaja vaatii ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta kumoamaan EY:n perustamissopimuksen 85 artiklan mukaisesta menettelystä (asia IV/35.733 — VW) 28 päivänä tammikuuta 1998 tehdyn komission päätöksen 98/273/EY (EYVL L 124, s. 60) tai toissijaisesti alentamaan tällä päätöksellä kantajalle määrättyä sakkoa,

EUROOPAN YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIN (neljäs jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja R. M. Moura Ramos sekä tuomarit V. Tiili ja P. Mengozzi,

kirjaaja: johtava hallintovirkamies B. Pastor,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 7.10.1999 pidetyssä suullisessa käsittelyssä esitetyn,

on antanut seuraavan

tuomion

Tosiseikat ja asiaa koskeva lainsäädäntö

1 Kantaja on Volkswagen-konsernin holdingyhtiö. Konsernin liiketoimintaan kuuluu Volkswagen-, Audi-, Seat- ja Skoda-merkkisten ajoneuvojen valmistus

sekä autonosien ja varaosien valmistus. Muuta toimintaa yhtiöllä on teollisuusmoottoreiden, rahoituspalveluiden ja vakuutusten alalla. Kantaja omistaa 98,99 prosenttia Audi AG:stä (jäljempänä Audi). Ingolstadtissa (Saksa) sijaitsevan Audin liiketoiminnan oleellisin osa on Audi-merkkisten ajoneuvojen valmistus ja myynti sekä autonosien ja moottorien valmistus.

2 Volkswagenin ja Audin moottoriajoneuvojen jälleenmyynti Euroopan yhteisössä hoidetaan valikoivan jakelujärjestelmän välityksellä. Italian oikeuden mukaan perustetulla yhtiöllä Autogerma SpA:lla (jäljempänä Autogerma), jonka kotipaikka on Verona (Italia) ja joka on kantajan 100-prosenttisesti omistama tytäryhtiö ja näin ollen muodostaa kantajan ja Audin kanssa taloudellisen yksikön, on yksinoikeus tuoda Italiaan näitä ajoneuvoja sekä niiden varaosia ja lisävarusteita. Jälleenmyyntiä Italiassa hoitavat oikeudellisesti ja taloudellisesti itsenäiset jälleenmyyjät, joita Autogerman kanssa tehdyt sopimukset kuitenkin sitovat.

3 Jälleenmyyntisopimukset on tietyin edellytyksin vapautettu EY:n perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan (josta on tullut EY 81 artiklan 1 kohta) soveltamisesta ETY:n perustamissopimuksen 85 artiklan 3 kohdan soveltamisesta moottoriajoneuvojen jälleenmyyntiä ja huoltopalveluja koskevien sopimusten ryhmiin 12 päivänä joulukuuta 1984 annetulla komission asetuksella (ETY) N:o 123/85 (EYVL 1985, L 15, s. 16), joka on korvattu 1.10.1995 lukien 28 päivänä kesäkuuta 1995 annetulla komission asetuksella (EY) N:o 1475/95 (EYVL L 145, s. 25). Asetuksen N:o 1475/95 7 artiklan mukaan perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdassa määrättyä kieltoa ei sovelleta ajanjaksona 1 päivästä lokakuuta 1995 30 päivään syyskuuta 1996 sopimuksiin, jotka olivat jo voimassa 1 päivänä lokakuuta 1995 ja täyttivät komission asetuksessa N:o 123/85 säädetyt poikkeusta koskevat edellytykset.

4 Asetuksen N:o 123/85 1 artiklassa säädetään seuraavaa:

"ETY:n perustamissopimuksen 85 artiklan 3 kohdan nojalla julistetaan, että perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohta ei tässä asetuksessa säädetyin edellytyksin koske sopimuksia, joiden osapuolina on ainoastaan kaksi yritystä ja joissa sopimuksen osapuoli antaa sitoumuksen siitä, että hän toimittaa yhteismarkkinoiden määrätyllä alueella

— ainoastaan toiselle osapuolelle, tai

— ainoastaan toiselle osapuolelle sekä tietylle määrälle muita jakeluverkkoon kuuluvia yrityksiä jälleenmyyntiä varten tiettyjä moottoriajoneuvoja, jotka on tarkoitettu julkisilla teillä käytettäviksi ja jotka on varustettu kolmella tai useammalla pyörällä — — ."

5 Asetuksen N:o 123/85 2 artiklassa täsmennetään, että poikkeusta sovelletaan myös, "jos 1 artiklassa tarkoitettu velvoite on yhdistetty tavarantoimittajan velvoitteeseen olla sopimusalueella myymättä sopimustavaroita kuluttajille".

6 Asetuksen N:o 123/85 3 artiklassa säädetään seuraavaa:

" — — poikkeusta sovelletaan myös, jos [jälleenmyyntisopimus] on yhdistetty jakelijan velvoitteeseen:

— —

8. olla sopimusalueen ulkopuolella:

a) pitämättä sivuliikkeitä tai jakeluvarastoja sopimustavaroiden tai vastaavien tavaroiden jälleenmyyntiä varten;

b) hankkimatta asiakkaita sopimustavaroille tai vastaaville tavaroille;

9. olla antamatta sivullisten tehtäväksi sopimustavaroiden tai vastaavien tavaroiden jälleenmyyntiä tai huoltopalvelujen järjestämistä sopimusalueen ulkopuolella;

10. toimittaa jälleenmyyjälle:

a) sopimustavaroita tai vastaavia tavaroita ainoastaan, jos jälleenmyyjä on jakeluverkkoon kuuluva yritys;

— —

11. myydä sopimusvalikoimaan kuuluvia moottoriajoneuvoja tai vastaavia tuotteita välittäjän palveluksia käyttäville kuluttajille ainoastaan, jos kyseisellä välittäjällä on etukäteen annettu valtakirja tietyn ajoneuvon ostamiseen sekä mahdollisesti sen toimituksen hyväksymiseen kuluttajan puolesta."

7 Asetuksen N:o 1475/95 1, 2 ja 3 artiklan sanamuoto on lähes identtinen asetuksen N:o 123/85 vastaavien säännösten sanamuodon kanssa. Asetuksen N:o 1475/95 6 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

"Poikkeusta ei sovelleta, jos

— —

3) osapuolet sopivat kilpailun rajoituksista, joihin ei erityisesti sovelleta poikkeusta tämän asetuksen mukaan — —

— —

7) valmistaja, tavarantoimittaja tai verkkoon kuuluva muu yritys suoraan tai epäsuoraan rajoittaa kuluttajien, valtuutettujen välittäjien tai jakelijoiden vapautta hankkia yhteismarkkinoilla toimivalta valintansa mukaiselta verkkoon kuuluvalta yritykseltä sopimustavaroita tai vastaavia tavaroita tai

saada huoltopalveluja tällaisille tavaroille, tai kuluttajien vapautta myydä edelleen sopimustavarat tai vastaavat tavarat, jos myynti ei tapahdu kaupallisissa tarkoituksissa, tai

8) tavarantoimittaja ilman asiallista syytä myöntää jakelijoille korvauksia, jotka lasketaan uudelleen myytyjen moottoriajoneuvojen määräpaikan tai ostajan asuinpaikan perusteella — — ."

8 Syyskuusta 1992 lähtien ja vuonna 1993 Italian liiran arvo laski voimakkaasti Saksan markkaan nähden. Kantaja ei kuitenkaan nostanut vastaavassa määrin myyntihintojaan Italiassa. Tästä tilanteesta aiheutuneet hintaerot merkitsivät sitä, että oli olemassa taloudellinen intressi viedä Volkswagen- ja Audi-merkkisiä ajoneuvoja Italiasta muihin maihin.

9 Komissio sai vuosina 1994 ja 1995 kirjeitä saksalaisilta ja itävaltalaisilta kuluttajilta, jotka valittivat esteistä, joita oli asetettu edellä mainittuja merkkejä olevien uusien ajoneuvojen ostolle Italiassa, kun ne oli tarkoitus viedä välittömästi Saksaan tai Itävaltaan.

10 Komissio ilmoitti 24.2.1995 päivätyllä kirjeellä kantajalle todenneensa saksalaisten kuluttajien tekemien kantelujen perusteella, että kantaja ja Autogerma olivat pakottaneet Volkswagen- ja Audi-merkkejä myyvät italialaiset jälleenmyyjät myymään ajoneuvoja yksinomaan italialaisille asiakkaille uhkaamalla heitä jälleenmyyntisopimuksen irtisanomisella. Samassa kirjeessä komissio mää-

räsi, että kantajan oli lopetettava tämä jälleenviennin estäminen ja ilmoitettava komissiolle kolmen viikon kuluessa kirjeen vastaanottamisesta tältä osin toteuttamansa toimenpiteet.

11 Kantaja vastasi 30.3.1995 päivätyllä kirjeellä, että tiettyjen kuluttajien kohtaamat hankaluudet olivat saattaneet johtua tiedonkatkoksista muun muassa Autogerman ja italialaisten jälleenmyyjien välillä. Se liitti kirjeeseensä jäljennöksen 16.3.1995 italialaisille jälleenmyyjille kaikkien mahdollisten väärinymmärrysten poistamiseksi lähetetystä kiertokirjeestä.

12 Komissio vastasi 2.5.1995 päivätyllä kirjeellä kantajalle, että 16.3.1995 päivätty kiertokirje ei ollut poistanut jälleenviennin esteitä. Se viittasi tässä yhteydessä uusiin kanteluihin, joita oli tullut useilta saksalaisilta ja itävaltalaisilta kuluttajilta.

13 Komissio teki 17.10.1995 päätöksen, jossa se määräsi tutkimuksista 6 päivänä helmikuuta 1962 annetun neuvoston asetuksen N:o 17 (perustamissopimuksen 85 ja 86 artiklan ensimmäinen täytäntöönpanoasetus, EYVL 1962, 13, s. 204) 14 artiklan 3 kohdan mukaisesti. Tutkimukset tehtiin 23. ja 24.10.1995 kantajan ja Audin tiloissa sekä Italiassa Autogerman tiloissa ja seuraavissa paikoissa: Auto Brenner SpA, Bolzano, Auto Pedross Herbert & Co., Silandro, Dorigoni SpA, Trento, Eurocar SpA., Udine, IOB Silvano & C. SRL, Gemona, Adriano Mansutti, Tricesimo, Günther Rabanser, Pontegardena, Mutschlechner SAS, Brunico, ja Franz Nitz, Vipiteno. Näillä tutkimuksilla komissio pyrki selvittämään, olivatko kantaja ja Audi tehneet sopimuksia tai soveltaneet Autogerman ja italialaisten jälleenmyyjiensä kanssa yhdenmukaistettuja menettelytapoja, joiden mukaan ne eivät myy uusia ajoneuvoja muissa jäsenvaltioissa asuville kuluttajille.

14 Tutkimuksissa löydettyjen asiakirjojen perusteella komissio katsoi, että kantaja, Audi ja Autogerma olivat ottaneet italialaisten jälleenmyyjiensä kanssa käyttöön

markkinoiden eristämiseen tähtäävän strategian. Komissio lähetti 25.10.1996 tätä koskevan väitetiedoksiannon kantajalle ja Audille.

15 Kantaja ja Audi pyysivät 18.11.1996 päivätyllä kirjeellä tilaisuutta tutustua asiakirjoihin. Ne tutustuivat asiakirjoihin 5.12.1996.

16 Autogerma lähetti 19.12.1996 kantajan nimenomaisesta vaatimuksesta italialaisille jälleenmyyjille kiertokirjeen, jossa se täsmensi, että vienti kuluttajille (mahdollisesti välittäjien kautta) sekä jälleenmyyntiverkostoon kuuluville jälleenmyyjille oli sallittua ja että siitä ei siis määrättäisi rangaistuksia. Kiertokirjeessä todettiin myös, että jälleenmyyjille tilattujen ajoneuvojen myyntihinnasta myönnetty alennus eli "marginaali" ja heidän palkkionsa maksu eivät riippuisi millään tavoin siitä, olisiko ajoneuvot myyty heidän sopimusalueelleen vai sen ulkopuolelle.

17 Kantaja ja Audi lähettivät komissiolle väitetiedoksiantoa koskevat huomautuksensa 12.1.1997 päivätyllä kirjeellä.

18 Ne esittivät myös näkemyksensä komission toimivaltaisille yksiköille 7.4.1997 pidetyssä kuulemistilaisuudessa.

19 Kantajan asianajaja tapasi pyynnöstään vielä 7.10.1997 yksikön johtajan, ja keskustelut koskivat muun muassa sitä, katsoiko komissio todettujen kilpailusääntöjen rikkomisten päättyneen vai jatkuivatko ne sen mielestä edelleen.

20 Komissio teki 28.1.1998 päätöksen 98/273/EY EY:n perustamissopimuksen 85 artiklan mukaisesta menettelystä (asia IV/35.733 — VW) (EYVL L 124, s. 60; jäljempänä päätös tai kanteen kohteena oleva päätös). Päätös oli osoitettu yksinomaan kantajalle. Tältä osin komissio esittää, että kantaja on vastuussa todetusta kilpailusääntöjen rikkomisesta sillä perusteella, että Audi ja Autogerma ovat sen tytäryhtiöitä ja että se oli perillä niiden toiminnasta. Italialaisten jälleenmyyjien osalta komissio toteaa, että ne eivät osallistuneet aktiivisesti jälleenviennin estämiseen, vaan joutuivat valmistajien ja Autogerman käyttöönottaman rajoittavan toimintastrategian vuoksi hyväksymään tämän strategian painostuksen alaisina.

21 Komissio luettelee päätöksessä todettujen tosiseikkojen osalta useita asiakirjoja, joilla se pyrkii osoittamaan ensinnäkin, että kantaja ja Audi ovat tarkkaan kohdistetuilla toimenpiteillä ja omilla varoillaan ja oman henkilöstönsä avustamana estäneet ajoneuvojen viennin Italiasta Saksaan ja muihin jäsenvaltioihin, ja toiseksi, että kantajan ja Audin pyynnöstä Autogerma on tehnyt italialaisten jälleenmyyjien piirissä tarkkoja selvityksiä lopettaakseen niistä muutamien harjoittaman automyynnin ulkomaalaisille ostajille ja määrännyt ankaria rangaistuksia tietyille näistä jälleenmyyjistä.

22 Kantajan ja Audin toteuttamista toimenpiteistä komissio mainitsee sen, että kantaja oli ottanut käyttöön "jaetun marginaalin järjestelmän", jota sovellettiin uuden mallin, Volkswagen Polon, myyntiin Italiassa. Tämän järjestelmän mukaan jälleenmyyjä ei enää saanut jokaisesta tilatusta ajoneuvosta laskutetusta summasta 13 prosentin alennusta vaan laskutuksen yhteydessä myönnettiin vain 8 prosentin alennus ja jälkikäteen 5 prosenttia, jonka saamiseksi edellytettiin ajoneuvon rekisteröintiä jälleenmyyjän sopimusalueella. Päätöksen mukaan Audi otti käyttöön samanlaisen järjestelmän Audi A4 -ajoneuvon myynnin yhteydessä Italiassa. Komissio mainitsee myös jälleenmyyjien varastojen pienentämisen kantajan ja Audin toimesta. Tämä toimenpide, johon liittyi toimitusten rajoittaminen, pidensi huomattavasti toimitusaikoja ja sai tietyt asiakkaat peruuttamaan tilauksiaan. Tämän perusteella myös Autogermalle tarjoutui tilaisuus kieltäytyä toimittamasta tavaraa saksalaisille jälleenmyyjille (toimitukset Volks-

wagen-jakeluverkoston sisällä). Komissio vetoaa myös ehtoihin, jotka Audi ja Autogerma olivat vahvistaneet jälleenmyyjille heidän myymiensä autojen määrän perusteella neljännesvuosittain maksettavan 3 prosentin palkkion laskemiseksi.

23 Autogerman jälleenmyyjille määräämistä rangaistuksista komissio mainitsee tiettyjen jälleenmyyntisopimusten irtisanomisen ja neljännesvuosittain maksettavan 3 prosentin palkkion poistamisen sopimusalueen ulkopuolelle kohdistuneen myynnin osalta.

24 Päätöksessä korostetaan, että kantajan, Audin ja Autogerman toteuttamat toimenpiteet, joilla pyrittiin rajoittamaan italialaisten jälleenmyyjien automyyntiä, koskivat sekä toimituksia jakeluverkostoon kuulumattomille jälleenmyyjille että toimituksia kuluttajille ja muussa jäsenvaltiossa kuin Italiassa asuville tai toimiville Volkswagen- ja Audi-merkkien jälleenmyyjille.

25 Komissio siteeraa myös asiakirjoja, jotka sen mukaan osoittavat, että edellä mainitut toimenpiteet olivat tosiaankin rajoittaneet kauppaa toisaalta Italiassa ja toisaalta Saksassa ja Itävallassa, koska italialaiset jälleenmyyjät olivat useissa tapauksissa kieltäytyneet toimittamasta tavaraa Saksassa ja Itävallassa asuville, tilauksia tehneille asiakkaille.

26 Komissio päättelee, että nämä toimenpiteet, jotka kaikki kuuluvat osana valmistajan Autogerman välityksellä valikoivan jakeluverkostonsa kanssa ylläpitämiin sopimusperusteisiin suhteisiin, perustuvat sopimukseen tai yhdenmukaistettuun menettelytapaan ja että niillä rikotaan perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohtaa, koska niillä pannaan täytäntöön markkinoiden eristämiseen tähtäävä politiikka. Se täsmentää, että nämä toimenpiteet eivät kuulu asetusten N:o 123/85 ja N:o 1475/95 soveltamisalaan, koska näiden asetusten minkään säännöksen perusteella ei sallita poikkeuksen soveltamista sellaiseen sopimukseen, jolla pyritään estämään kuluttajien, näiden toimeksiannosta toimivien välittäjien tai muiden jakeluverkostoon kuuluvien jälleenmyyjien harjoittama rinnakkaisvienti. Se täsmentää myös, että yksittäisen poikkeuksen

myöntäminen on tässä tapauksessa mahdotonta, koska kantaja, Audi ja Autogerma eivät ole ilmoittaneet mitään osaa jälleenmyyjien kanssa tekemästään sopimuksesta ja koska jälleenviennin esteet ovat joka tapauksessa perustamissopimuksen 85 artiklan 3 kohtaan sisältyvän kuluttajansuojan tavoitteen vastaisia.

27 Kantaja ja Audi ovat väitetiedoksiantoon antamissaan huomautuksissa korostaneet, että tietyt asiakirjat, joihin komissio nojautuu, ovat pelkkiä Volkswagen-konsernin sisäisiä raportteja, jotka kuvaavat vain käytyjä keskusteluja ja joissain tapauksissa konsernin sisäisiä eturistiriitoja, mihin komissio puolestaan toteaa, että konsernin sisäisillä ristiriidoilla ei ole merkitystä, koska ne eivät muuta sitä tosiseikkaa, että kantaja ja sen tytäryhtiöt Audi ja Autogerma tekivät jälleenmyyjiensä kanssa sopimuksen, joka on ristiriidassa yhteisön kilpailusääntöjen kanssa. Niinikään väitetiedoksiantoon annetuissa huomautuksissa esitetyistä väitteistä, joiden mukaan ensinnäkin suurin osa Italiasta Saksaan ja Itävaltaan suuntautuvasta jälleenviennistä koostui jakeluverkostoon kuulumattomille jälleenmyyjille tehdyistä lainvastaisista toimituksista ja toisaalta myynti yksityishenkilöille (mahdollisesti välittäjän kautta) tai muille Volkswagen- ja Audi-merkkien jälleenmyyjille oli vähäistä, komissio toteaa, että vaikka ainoastaan hyvin pieni osuus myynnistä, jota estettiin, koski kuluttajia, heidän välittäjiään ja muita kyseisten merkkien jälleenmyyjiä, se vaikutti kuitenkin tuntuvasti jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, joten sillä rikottiin yhteisön kilpailusääntöjä.

28 Komissio toteaa päätöksen 1 artiklassa, että kantaja on yhdessä tytäryhtiöidensä Audin ja Autogerman kanssa "rikkonut perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan määräyksiä tekemällä jakeluverkostoon kuuluvien italialaisten jälleenmyyjien kanssa sopimuksia myynnin kieltämiseksi tai rajoittamiseksi joko itsenäisesti tai valtuuttamansa välittäjän välityksellä toimiville muiden jäsenvaltioiden kuluttajille sekä muissa jäsenvaltioissa toimiville jakeluverkostoon kuuluville jälleenmyyjille". Päätöksen 2 artiklassa se määrää, että kantajan on lopetettava nämä kilpailusääntöjen rikkomiset, ja määrää sen toteuttamaan muiden toimenpiteiden lisäksi tietyt komission luettelemat toimenpiteet.

29 Komissio määrää päätöksen 3 artiklassa kantajalle 102 000 000 ecun suuruisen sakon todetun kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuuden vuoksi. Tässä kohdassa komissio katsoo, että kuluttajien harjoittaman moottoriajoneuvojen rinnakkaisviennin sekä jakeluverkoston sisäisten toimitusten rajoittaminen estää tavoitteen luoda yhteismarkkinat, joka on yksi perustamissopimuksen perusperiaatteista, toteutumista, joten todettu kilpailusääntöjen rikkominen on luokiteltava erityisen vakavaksi. Tämän lisäksi tällaisiin tapauksiin sovellettavat säännöt on vahvistettu jo useita vuosia sitten ja Volkswagenilla on kaikista yhteisön moottoriajoneuvovalmistajista suurin markkinaosuus. Komissio siteeraa myös asiakirjoja näyttääkseen toteen, että kantaja oli täysin tietoinen siitä, että se rikkoi toiminnallaan perustamissopimuksen 85 artiklaa. Se korostaa myös, että kilpailusääntöjen rikkominen kesti yli 10 vuotta. Lopuksi komissio on ottanut raskauttavina seikkoina huomioon sen, että kantaja ei ensinnäkään ollut lopettanut päätöksessä todettuja menettelytapoja, vaikka komissio oli lähettänyt sille kaksi kirjettä vuonna 1995 ilmoittaen, että menettely, jolla estettiin rinnakkaistuonti Italiasta tai rajoitettiin sitä, merkitsi kilpailusääntöjen rikkomista, ja että toisaalta kantaja oli käyttänyt hyväkseen autonvalmistajan ja sen jälleenmyyjien välistä riippuvuutta, mikä oli ollut tässä tapauksessa usean jälleenmyyjän liikevaihdon merkittävän alenemisen syynä. Tältä osin päätöksessä todetaan, että kantaja, Audi ja Autogerma uhkasivat yli 50:tä jälleenmyyjää sillä, että ne irtisanoisivat näiden sopimukset, mikäli nämä edelleen myisivät ajoneuvoja ulkomaalaisille asiakkaille, ja että 12 jälleenmyyntisopimusta tosiasiallisesti irtisanottiin, mikä vaaransi kyseisten yritysten olemassaolon.

30 Päätös annettiin kantajalle tiedoksi 5.2.1998 päivätyllä kirjeellä, jonka kantaja vastaanotti 6.2.1998.

31 Kantaja ilmoitti 2.3.1998 päivätyllä kirjeellä komissiolle toimenpiteistä, joihin se oli ryhtynyt päätöksen 2 artiklan täytäntöönpanemiseksi, ja tiedusteli, vastasivatko nämä toimenpiteet kyseisessä artiklassa vaadittuja toimenpiteitä. Komissio

vastasi 27.3.1998 päivätyllä kirjeellä, että nämä toimenpiteet olivat olennaisilta osin päätöksessä edellytettyjen mukaisia.

Oikeudenkäynti ja asianosaisten vaatimukset

32 Kantaja nosti nyt käsiteltävän kanteen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen 8.4.1998 jättämällään kannekirjelmällä.

33 Kirjallinen käsittely päättyi 11.1.1999.

34 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin (neljäs jaosto) päätti esittelevän tuomarin kertomuksen perusteella aloittaa suullisen käsittelyn ja pyysi prosessinjohtotoimena asianosaisia vastaamaan kirjallisiin kysymyksiin ja esittämään tiettyjä asiakirjoja. Asianosaiset noudattivat näitä pyyntöjä.

35 Asianosaisten lausumat ja vastaukset ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen suullisiin kysymyksiin kuultiin 7.10.1999 pidetyssä julkisessa istunnossa.

36 Kantaja vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

— kumoaa päätöksen ja

— velvoittaa vastaajan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

37 Vastaaja vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

— hylkää kanteen ja

— velvoittaa kantajan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Aineellinen kysymys

38 Kantaja vetoaa lähinnä viiteen kumoamisperusteeseen. Ensimmäinen ja toinen kanneperuste koskevat perustamissopimuksen 85 artiklan soveltamisen yhteydessä tehtyjä tosiseikkoja koskevia ja oikeudellisia virheitä. Kolme viimeistä kanneperustetta koskevat hyvän hallinnon periaatteen loukkaamista, perusteluvelvollisuuden laiminlyöntiä ja oikeuden tulla kuulluksi loukkaamista.

39 Lisäksi kantaja esittää toissijaisesti kanneperusteen, jonka mukaan päätöksellä määrättyä sakkoa on alennettava, koska sakko on liian suuri.

A *Ensimmäinen kanneperuste, jonka mukaan perustamissopimuksen 85 artiklaa sovellettaessa on tehty tosiseikkoja koskevia virheitä*

Jälleenviennin esteet

Alustavia huomioita

40 Kantaja väittää tämän ensimmäisen kanneperusteensa yhteydessä noudattaneensa asetuksissa N:o 123/85 ja N:o 1475/95 asetettuja valikoivan jakelun periaatteita. Oman kertomansa mukaan se on aina hyväksynyt sen, että sen italialaisten jälleenmyyjien harjoittama vienti ulkomaalaisille kuluttajille ja muille jakeluverkostoon kuuluville jälleenmyyjille oli sallittua. Sen mukaan kaikkien niiden toimenpiteiden ainoana tarkoituksena, joita komissio on pitänyt kanteen kohteena olevassa päätöksessä yhteisön kilpailusääntöjen vastaisina, oli todellisuudessa estää lainvastainen myynti eli myynti jakeluverkostoon kuulumattomille jälleenmyyjille. Kantajan perustelut nojautuvat väitteeseen, jonka mukaan "kaikki asianomaiset tiesivät, että italialaisten jälleenmyyjien harjoittama myynti ulkomaalaisille kuluttajille ja muille jakeluverkostoon kuuluville jälleenmyyjille oli sallittua ja että sitä ei saanut estää", ja se pyrkii tästä syystä osoittamaan, että väitettyjä esteitä ei ollut olemassa (kannekirjelmän 13 ja 78 kohta). Kantaja väittää tarkemmin ilmaistuna, että kaikilla konsernin jälleenmyyjillä oli koko komission tarkoittaman ajanjakson ajan oikeus myydä uusia ajoneuvoja kuluttajille sekä oman sopimusalueensa sisäpuolella että sen ulkopuolella ja toimittaa tavaraa muille Volkswagen- ja Audi-merkkien jälleenmyyjille (kannekirjelmän 56 kohta).

41 Kantaja ei kiistä sitä, että jos se olisi estänyt jälleenviennin Italiasta komission tarkoittamissa tilanteissa, tällainen menettely olisi ollut ristiriidassa jälleenmyyntisopimusten ja yhteisön lainsäädännön kanssa. Se olisi saattanut itsensä alttiiksi komission toimenpiteille ja sen sopimukseen perustuva vastuu oman

jakeluverkoston jälleenmyyjiä kohtaan olisi syntynyt, koska se ei olisi noudattanut asetusten N:o 123/85 ja N:o 1475/95 säännöksiä.

42 Vastaaja ei kiistä sitä, että jakeluverkostoon kuulumattomien jälleenmyyjien harjoittaman jälleenviennin kieltäminen ja tätä tarkoitusta varten annetut määräykset ovat yhteisön kilpailusääntöjen mukaisia. Se väittää kuitenkin, että kantajan, Audin ja Autogerman toteuttamat toimenpiteet koskivat todellisuudessa kaikkea Italiasta suuntautuvaa autojen jälleenvientiä.

43 Tässä tilanteessa on tutkittava, onko komissio tehnyt tosiseikkoja koskevia arviointivirheitä todetessaan päätöksen 1 artiklassa, että kantaja on yhdessä tytäryhtiöidensä Audin ja Autogerman kanssa "rikkonut perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan määräyksiä tekemällä jakeluverkostoon kuuluvien italialaisten jälleenmyyjien kanssa sopimuksia myynnin kieltämiseksi tai rajoittamiseksi joko itsenäisesti tai valtuuttamansa välittäjän välityksellä toimiville muiden jäsenvaltioiden kuluttajille sekä muissa jäsenvaltioissa toimiville jakeluverkostoon kuuluville jälleenmyyjille". Tämän osalta on selvitettävä, onko komissio esittänyt riittävän täsmällistä ja yhtäpitävää näyttöä, jonka perusteella voidaan vakuuttua siitä, että väitetyt kilpailusääntöjen rikkomiset ovat tapahtuneet (yhdistetyt asiat T-185/96, T-189/96 ja T-190/96, Riviera auto service ym. v. komissio, tuomio 21.1.1999, Kok. 1999, s. II-93, 47 kohta).

Palkkiojärjestelmästä johtuva jälleenmyynnin estyminen

— Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

44 Niiden konkreettisten toimenpiteiden osalta, joihin Autogerman väitetään ryhtyneen niitä jälleenmyyjiä kohtaan, jotka olivat myyneet sopimusalueensa ulko-

puolelle, kantaja kiistää ensinnäkin ne komission toteamukset, jotka koskevat vuosineljänneksittäin maksettavan 3 prosentin palkkion laskentatapaa. Se selittää, että Autogermalla on tapana myöntää jälleenmyyjille "Convenzione B":ssä (jälleenmyyntisopimuksen liitteenä oleva sopimus) määritelty palkkio, jonka määrä ja myöntämisedellytykset vaihtelevat vuosittain ja jonka tarkoituksena on palkita jälleenmyyjiä siitä, millaisiin tuloksiin nämä ovat päässeet sopimusvelvoitteensa täyttäessään. Koska näistä sopimusvelvoitteista erityisen tärkeä on velvoite edistää mahdollisimman hyvin uusien ajoneuvojen myyntiä sopimusalueella ja tarjota laadukkaita jälkimarkkinointipalveluja tämän alueen asiakkaille, palkkion myöntäminen on johdonmukaisesti riippunut tämän velvoitteen asianmukaisesta noudattamisesta. Kantajan mukaan tästä 3 prosentin palkkiosta maksettiin 1.1.1988 ja 31.12.1990 välisenä aikana 2 prosenttia, jos autojen neljän kuukauden myyntitavoite saavutettiin, ja 0,5 prosenttia, jos autojen koko vuoden myyntitavoite saavutettiin, sekä 0,5 prosenttia, jos muut edellytykset täyttyivät. Tätä palkkiojakautumaa muutettiin myöhemmin (1.1.1991—30.4.1994: 1,5 prosenttia neljän kuukauden myyntitavoitteen perusteella ja 1,5 prosenttia koko vuoden myyntitavoitteen perusteella; 1.5.1994—31.12.1994: 1,4 prosenttia neljän kuukauden myyntitavoitteen perusteella ja 1 prosentti koko vuoden myyntitavoitteen perusteella sekä 0,6 prosenttia asiakastyytyväisyysasteen perusteella). Convenzione B:ssä määrättiin nimenomaisesti, että palkkiota laskettaessa otettaisiin huomioon kaikki myynti, mutta sopimusalueen ulkopuolinen myynti otettaisiin huomioon enintään 15 prosenttiin saakka kaikesta jälleenmyyjän myynnistä (jäljempänä 15 prosentin sääntö). Käytännössä 15 prosentin sääntöä, joka oli voimassa 30.9.1996 saakka, ei kuitenkaan sovellettu. Kaikki uusien ajoneuvojen myynnit otettiin huomioon palkkiota laskettaessa 1.10.1996 lähtien. Kantaja selittää vielä, että vaikka alun perin myytyjen ajoneuvojen määrä laskettiin toimitusten perusteella, 1.1.1995 lähtien 30.9.1996 saakka neljän kuukauden myyntitavoitetta vastaava palkkio riippui rekisteröinneistä.

45 Kantaja esittää, että asiakirjat, joita komissio siteeraa osoittaakseen, että tällä palkkiolla määrättiin rangaistuksia, ovat joko tähän kysymykseen liittymättömiä tai vailla todistusarvoa. Kantaja korostaa, että ainoastaan niille jälleenmyyjille määrättiin rangaistustoimia, jotka olivat rikkoneet jälleenmyyntisopimustaan toimittamalla autoja jakeluverkostoon kuulumattomille jälleenmyyjille. Kaikkien

komission siteeraamien asiakirjojen sanamuodosta ja asiayhteydestä käy kantajan mukaan selvästi ilmi, että rangaistustoimet koskivat ainoastaan myyntiä jakeluverkostoon kuulumattomille jälleenmyyjille. Myöskään ei ole mitään perusteita komission tekemälle päätelmälle, jonka mukaan riidanalainen palkkiojärjestelmä sai useat jälleenmyyjät luopumaan yleisesti myynnistä sopimusalueen ulkopuolelle. Lisäksi toisin kuin komissio väittää, "Unione concessionari Audi Volkswagen" (Audin ja Volkswagenin jälleenmyyjäyhdistys, jäljempänä UCAV) ei ollut koskaan ilmaissut olevansa tyytymätön järjestelmään. Lisäksi komissio oli jo pitkään ollut tietoinen järjestelmän sisällöstä, koska se oli saanut jäljennöksen Convenzione B:stä vuonna 1988. Komissio ei ollut esittänyt minkäänlaisia huomautuksia tästä järjestelmästä, koska kantajan mukaan järjestelmä oli kokonaisuutena ja erityisesti 15 prosentin säännön osalta asetuksen N:o 123/85 mukainen.

46 Vastaaja täsmentää aluksi, että Audi A4 -mallin osalta taloudellinen tappio, joka jälleenmyyjälle aiheutui siinä tapauksessa, että 15 prosentin säännöllä käyttöön otettu yläraja ylittyi myytäessä ja myöhemmin rekisteröitäessä auto sopimusalueen ulkopuolelle, oli 8 prosenttia auton laskun mukaisesta hinnasta, mikä tarkoitti 3 prosentin palkkion ja 5 prosentin jaetun marginaalin menetystä.

47 Vastaaja huomauttaa tämän jälkeen, että missään päätöksessä siteeratuista asiakirjoista ei erotella palkkion maksamisen osalta sitä, onko myynti sopimusalueen ulkopuolelle suunnattu jakeluverkostoon kuulumattomille jälleenmyyjille vai kuluttajille tai muille jälleenmyyjille. Vastaaja vetoaa asiakirjaan, jossa ilmoitetaan, että palkkiota "ei makseta mistään myynnistä sopimusalueen ulkopuolelle". Se mainitsee myös asiakirjoja, jotka osoittavat sen mukaan, että palkkiojärjestelmä oli painostuskeino, jolla pyrittiin hillitsemään myyntiä ulkomaalaisille, ja että italialaiset jälleenmyyjät kokivat, että järjestelmä rajoitti niiden toimintavapautta. Lopuksi vastaaja vetoaa siihen, että kyseistä vuodesta 1988 sovellettua järjestelmää vahvistettiin syksystä 1993 lähtien, kun 3 prosentin palkkion maksamisen edellytykseksi asetettiin ajoneuvojen rekisteröinti jälleenmyyjän sopimusalueella.

— Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

48 Aluksi on huomautettava, että kantaja ei ole kiistänyt sitä, että 1.1.1988 ja 30.9.1996 välisen ajan palkkio, jonka Autogerma maksoi italialaisille jälleenmyyjilleen korvauksena siitä, että nämä noudattivat asiaankuuluvalla tavalla sopimusvelvoitteitaan, laskettiin Convenzione B:hen sisältyneen 15 prosentin säännön mukaan. Tämän säännön mukaan myynti sekä sopimusalueen sisällä että sen ulkopuolella otettiin huomioon palkkiota maksettaessa, mutta viimeksi mainittu myynti ainoastaan enintään 15 prosenttiin asti kokonaismyynnistä (ks. edellä 44 kohta).

49 On todettava, että tämä sääntö oli omiaan houkuttelemaan italialaisia jälleenmyyjiä myymään vähintään 85 prosenttia saatavilla olevista ajoneuvoista omalle sopimusalueelleen. Tästä syystä tämän säännön vaikutuksesta muiden jäsenvaltioiden kuluttajien ja jälleenmyyjien mahdollisuudet hankkia ajoneuvoja Italiasta todennäköisesti heikentyivät erityisesti niinä ajanjaksoina, jolloin toisaalta tällaiset hankinnat olisivat olleet heidän kannaltaan erityisen kiinnostavia ja toisaalta kyseisessä valtiossa myynnissä olleiden ajoneuvojen määrää oli rajoitettu (ks. tältä osin jäljempänä 79 kohta ja sitä seuraavat kohdat). Tämän vuoksi komissio on voinut perustellusti päätellä muun muassa päätöksen 181 perustelukappaleessa, ettei 15 prosentin sääntö kuulunut asetuksella N:o 123/85 myönnetyn poikkeuksen piiriin. Vaikka asetuksessa N:o 123/85 näet annetaan valmistajille merkittäviä keinoja suojella jakeluverkostojaan, siinä ei kuitenkaan sallita niiden ryhtyvän toimenpiteisiin, joiden seurauksena markkinat eristetään (asia C-70/93, Bayerische Motorenwerke, tuomio 24.10.1995, Kok. 1995, s. I-3439, 37 kohta).

50 Lisäksi kantajan väite, jonka mukaan 15 prosentin sääntöä ei sovellettu käytännössä eikä sitä siis käytetty keinona rajoittaa jälleenvientiä Italiasta, ei ole uskottava, kun otetaan huomioon useat asiakirja-aineiston asiakirjat.

51 Esimerkiksi 28.6.1994 päivätyssä sisäisessä muistiossa (päätöksen alaviite 97), joka on otsikoitu "Palkkion maksamatta jättäminen / pidättäminen sopimusalueen ulkopuolisen myynnin osalta (rinnakkaisvienti mukaan luettuna)", Schlesinger, Autogerman toimitusjohtaja, toteaa seuraavaa:

"Aikaisempaan suulliseen ilmoitukseeni liittyen haluan täten vahvistaa, että jokaiselle tapaukselle, jossa sopimusalueen ulkopuolisesta myynnistä ja rinnakkaisviennistä maksetaan tai pidätetään palkkio, on oltava minun kirjallinen hyväksyntäni.

— —

Toistan vielä kerran, että meidän jakeluverkostomme täytyy myydä autoja Italiaan (vaikka vain 'selvitäkseen hengissä'), eikä se saa ryhtyä 'myyntitoimintaan' sopimusalueen ulkopuolella.

Kuten tunnettua, Autogerma on jo pitkään jatkuvasti vaatinut omilta emoyhtiöiltään myönnytyksiä toimituksiin, hintoihin, erikoisvarusteluihin jne., emmekä voi menetellä kiitokseksi siten, että myymme autoja ulkomaille."

52 Schlesinger toteaa 4.7.1994 päivätyssä muistiossa (päätöksen alaviite 97) seuraavaa:

"Muistutan jälleen kerran siitä, että — — meidän jälleenmyyjiemme on lopetettava kokonaan myynti alueen ulkopuolelle (lukuun ottamatta 15:tä prosenttia, joka sopimuksessa sallitaan, mutta joka koskee rekisteröintejä); palkkiota ei makseta myynnistä 'sopimusalueen ulkopuolelle', ja jatkossa palkkio ja mah-

dolliset muut palkkiot / kaikenlaiset kampanjapalkkiot maksetaan rekisteröidyistä autoista (eikä enää toimituksista)".

53 Tämän jälkeen 27.7.1994 UCAV:n ja Autogerman välillä pidetystä kokouksesta laaditussa muistiossa (päätöksen alaviite 67) viitataan seuraavaan keskusteluun:

"Scarabel:

Korostaa, että joidenkin jälleenmyyjien osalta sopimusalueen ulkopuolelle suuntautuneesta myynnistä oli jätetty maksamatta erityisalennukset, joita voisi — ainakin teoriassa — vaatia oikeusteitse maksettavaksi. Hän painottaa lisäksi, että on välttämätöntä keskustella uudelleen myyntialueen ulkopuolelle suuntautuvan myynnin 15 prosentin kiintiöstä.

Schlesinger:

— — Erikoisalennus on vain lisäalennus — jotain, joka annetaan tavanomaisen alennuksen lisäksi. Aikaisemmin sen suhteen toimittiin hyvin suurpiirteisesti, ja jos nyt noin 20 jälleenmyyjää yhteensä 234:stä ei ole sitä saanut, tämä johtuu siitä, ettei tukkumyyjiä eikä viejiä pidä palkita. Aikaisemmin asiaa katsottiin sormien läpi, mutta nyt käytäntönä on kieltäytyä erikoisalennuksista sopimusalueen ulkopuolelle suuntautuvan myynnin osalta, koska kyseinen alennus myönnetään ajoneuvojen rekisteröintien eikä luovutusten perusteella.

— —

Schlesinger:

Vaatii UCAV:tä luomaan uuden Polon hyvälle myynnin käynnistykselle järkevämmän perustan (alennusten rajoittaminen, viennin ehkäiseminen)."

54 Audin raportti yhteydenotosta Autogermaan 12.10.1994 (päätöksen alaviite 101) vahvistaa seuraavaa:

"Myynti oman alueen ulkopuolelle sallitaan enintään 15 prosenttiin saakka (tytäryhtiöt ym.), tämän jälkeen 3 prosentin palkkiota ei myönnetä".

55 Autogerman jälleenmyyjilleen lähettämässä 20.10.1994 päivätyssä kiertokirjeessä (päätöksen alaviite 85), joka koski uuden automallin Volkswagen Polon laskutusta, annetaan myös ymmärtää, että 15 prosentin sääntöä sovellettiin, koska siinä todetaan seuraavaa:

"On vielä selvitettävä, onko meidän kaikkien edun mukaista nostaa tai laskea nykyistä 15 prosentin vapaata määrää (myynti sopimusalueen ulkopuolelle)".

56 Tämän jälkeen 22.11.1994 päivätyssä sisäisessä muistiossa todetaan, että "vuosineljänneksittäin maksettava palkkio suoritetaan markkina-alueen ajoneuvorekisteröintien perusteella, ei yleisesti myynnin perusteella". Audin 8.12.1994 päivätyn kiertokirjeen mukaan tämä toimenpide liittyi suunniteltuun jaetun marginaalin järjestelmään, ja sen tarkoituksena oli saada aikaan se, "että mar-

ginaali tai palkkio maksetaan vain silloin, jos osoitetaan, että jälleenmyyjä on toiminut omalla sopimusalueellaan — — " (päätöksen alaviite 92).

57 Lopuksi 24.3.1995 päivätyssä kantajan sisäisessä muistiossa (päätöksen alaviite 91) vahvistetaan seuraavaa:

"Jälleenmyyjät saavat myydä muille sopimusalueille 15 prosenttiin saakka. Palkkio maksetaan, kun tavoite on saavutettu 80—85-prosenttisesti. Palkkio lasketaan vielä tällä hetkellä toimitusten perusteella, tulevaisuudessa se maksetaan rekisteröintien perusteella".

58 Nämä asiakirjat osoittavat, että 15 prosentin sääntöä sovellettiin nimenomaisessa tarkoituksessa hillitä italialaisten jälleenmyyjien halua myydä ulkomaille. Lisäksi edellä mainituista Schlesingerin 4.7.1994 ja Scarabelin 27.7.1994 antamista lausumista sekä edellä mainituista 20.10.1994 päivätystä kirjeestä, Audin 12.10.1994 tapahtuneesta yhteydenotosta Autogermaan laaditusta raportista ja 24.3.1995 päivätystä muistiosta ilmenee, että 15 prosentin sääntöä ei ainoastaan sovellettu kriteerinä, jonka perusteella palkkio jätettiin maksamatta, kun sopimusalueen ulkopuolelle suuntautunut myynti ylitti 15 prosentin ylärajan kokonaismyynnistä, vaan se tulkittiin myös tällaisen myynnin kielloksi.

59 Kaiken edellä esitetyn perusteella väite, jonka mukaan komissio olisi tehnyt virheen päätellessään, että kantaja oli yhdessä tytäryhtiöidensä Audin ja Autogerman kanssa pyrkinyt estämään jälleenviennin Italiasta Convenzione B:n mukaisen palkkiojärjestelmän avulla, on hylättävä.

60 Väite, jonka mukaan komissio ei olisi saanut määrätä kantajalle seuraamuksia kyseisessä Convenzione B -sopimuksessa määrätyn 15 prosentin säännön soveltamisesta, koska kyseinen sopimus oli ilmoitettu vuonna 1988, tutkitaan sakon alentamiseen liittyvän toissijaisen kanneperusteen yhteydessä.

Jaetun marginaalin järjestelmän käyttöönotto

— Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

61 Kantaja väittää, että vaikka jaetun marginaalin järjestelmään liittyvää ajatusmallia käsiteltiinkin vuonna 1994 erityisesti uusien automallien Volkswagen Polon ja Audi A4:n yhteydessä ja vaikka ajatusmalli perustui siihen toiveeseen, että jokainen jälleenmyyjä keskittäisi toimintansa omalle sopimusalueelleen, tällaista järjestelmää ei koskaan otettu käyttöön, toisin kuin komissio väittää. Kantaja huomauttaa myös, että tämä käyttöönotto olisi edellyttänyt lisäystä jälleenmyyntisopimukseen. Marginaaleja koskeva keskeinen asiakirja eli italialaisten jälleenmyyjien kanssa solmittuihin sopimuksiin tehty lisäys, jota yleisesti kutsutaan nimellä "allegato A", ei millään tavoin osoita, että jaettu marginaali olisi otettu käyttöön. Kantaja siteeraa useita Autogerman jälleenmyyjilleen lähettämiä kiertokirjeitä. Autogerma oli 20.10.1994 päivätyssä kiertokirjeessään ainoastaan täsmentänyt UCAV:n kanssa käymiensä keskustelujen silloista tilaa. Se oli ilmoittanut 2.11.1994 ja 9.5.1995 päivätyissä kiertokirjeissä, että uuden automallin Volkswagen Polon laskutuksessa jaettu marginaali ei tulisi kyseeseen ja että 13 prosentin kokonaisalennusta siis sovellettaisiin. Kantaja mainitsee myös asiakirjan, joka on samansisältöinen Audi A4 -henkilöauton osalta, ja esittää samansuuntaisen lausunnon UCAV:n puheenjohtajalta. Kantaja huomauttaa, että ainoa komission siteeraama henkilö, jonka mukaan jaetun marginaalin järjestelmää olisi todellisuudessa sovellettu, on Mutschlechner, joka oli Beikircher-nimisen jälleenmyyjän oma jälleenmyyjä. Tältä osin kantaja huomauttaa, ettei ole mahdotonta, että tietyt jälleenmyyjät olisivat soveltaneet tällaista järjestelmää omiin jälleenmyyjiinsä, mutta ettei tämä mitenkään voi olla autonvalmistajien tai Autogerman vastuulla. Kantaja ei myöskään kiistä sitä, että sellainen jaetun marginaalin järjestelmä, jota suunniteltiin riidanalaisten tosiseikkojen tapahtuma-aikana, olisi ollut ristiriidassa yhteisön oikeuden kanssa.

62 Vastaaja esittää päätöksessä siteerattujen asiakirjojen perusteella, että jaetun marginaalin järjestelmä otettiin käyttöön loka/marraskuussa 1994. Se väittää, ettei se, että UCAV hylkäsi Autogerman aikaisemman yrityksen ottaa tällainen järjestelmä käyttöön toukokuussa 1994, ole osoitus siitä, ettei Autogerma olisi

tästä huolimatta ottanut sitä käyttöön syksyllä 1994. Autogerman 2.11.1994 päivätty kiertokirje osoittaa vastaajan mielestä päinvastoin sen, että jaetun marginaalin järjestelmä oli otettu väliaikaisesti käyttöön 30.4.1995 saakka uuden automallin Volkswagen Polon osalta. Tätä järjestelmää oli todellisuudessa sovellettu. Samoin vastaaja huomauttaa automallin Audi A4 osalta, että 25.11.1994 päivätyn Audin sisäisen asiakirjan mukaan UCAV oli hyväksynyt 18.10.1994 ehdotetun jaetun marginaalin järjestelmän ja sitä oli tämän jälkeen sovellettu. Vaikka UCAV useita kuukausia myöhemmin, helmikuussa 1995, ei ollut enää halunnut hyväksyä tällaista järjestelmää, se ei ollut vaikuttanut sen soveltamiseen. Lisäksi vastaaja kiistää, että jälleenmyyntisopimuksen muuttaminen olisi ollut tarpeen järjestelmän käyttöönottamiseksi.

63 Kantaja huomauttaa vastauksessaan, että komissio on vastineessaan toisaalta myöntänyt, että jaetun marginaalin järjestelmää ei otettu käyttöön 20.10.1994 päivätyllä kiertokirjeellä, ja väittänyt toisaalta, että se otettiin käyttöön 2.11.1994 päivätyllä kiertokirjeellä. Kantaja korostaa lisäksi, että toisin kuin päätöksessä, komissio tukee ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa väitettä, jonka mukaan järjestelmää olisi sovellettu vain väliaikaisesti eli 30.4.1995 saakka. Minkäänlaista jaetun marginaalin järjestelmää ei ollut kuitenkaan otettu käyttöön. Kantaja liittää vastaukseensa 30.10.1998 päivätyn tilintarkastustoimisto Coopers & Lybrandin kertomuksen, jonka mukaan "Selvityksemme kaikista tutkittavanamme olleista ratkaisevista tiedoista 1.7.1994—31.12.1995 ovat osoittaneet, että missään tapauksessa [Autogerma] ei ole soveltanut alennettua marginaalia — ei VW Polon eikä Audi A4:n osalta. Jälleenmyyjät ovat joka kerta saaneet täysimääräisen marginaalin, joka oli sovittu heidän osaltaan 13 prosentiksi (VW Polo) tai 15 prosentiksi (Audi A4)."

64 Vastaaja kiistää, että päätös ja vastine olisivat ristiriidassa jaetun marginaalin järjestelmän osalta. Vastaajan mukaan päätöksessä ja vastineessa näet viitataan 2.11.1994 päivättyyn kiertokirjeeseen, joka koski tämän järjestelmän käyttöönottoa, ja esitetään, että aluksi sitä piti soveltaa ainoastaan 30.4.1995 saakka. Lisäksi vastaaja huomauttaa, että Coopers & Lybrandin kertomus ei voi kyseenalaistaa Autogerman 20.10.1994 ja 2.11.1994 jälleenmyyjille osoittamien kiertokirjeiden todistusarvoa.

— Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

65 Asiakirja-aineistoon sisältyvät asiakirjat eivät tue riittävällä tavalla komission väitettä, jonka mukaan jaetun marginaalin järjestelmä olisi otettu käyttöön lokakuussa tai marraskuussa 1994 uusien automallien Audi A4 ja Volkswagen Polo osalta.

66 Autogerma toteaa esimerkiksi 10.12.1994 päivätyssä muistiossa (päätöksen alaviite 87), että oli edelleen tiettyjä kohtia, joista oli sovittava jälleenmyyjien kanssa ennen kuin tämä uusi järjestelmä voitaisiin todellisuudessa ottaa käyttöön. Siinä näet todetaan seuraavaa:

"Molemmat osapuolet, Autogerma ja jälleenmyyjät, pyrkivät sopimaan ensin uuden marginaalijärjestelmän testivaiheesta 30.4.95 saakka".

67 Samoin 10.2.1995 päivätyssä raportissaan (päätöksen alaviite 42), joka koskee yhteydenottoa Autogermaan, Audi ilmoittaa seuraavaa:

"Autogerma ilmoittaa tähän saakka toteutetut toimenpiteet: — Marginaalin jakaminen A4:n osalta -> Italian jälleenmyyjäyhdistys ei ole kuitenkaan vielä hyväksynyt sitä; käytännössä ei vielä toiminnassa, todennäköisesti seuraavien kuukausien aikana — — ".

68 Tietyistä asiakirjoista ilmenee Volkswagen Polon osalta, että kantaja ja Autogerma olivat ehdottaneet jaetun marginaalin järjestelmää. Sisäisissä muistioissa,

jotka on päivätty 22.11.1994 ja 6.2.1995 (päätöksen alaviitteet 91 ja 49), mainitaan näet "Polon vähittäismyyntimarginaalin jakaminen" ja sama toisin sanakääntein "marginaalin jakaminen Polo A03:n yhteydessä" Autogerman toteuttamina toimenpiteinä. Lisäksi kantajan 24.3.1995 päivätyssä sisäisessä muistiossa (päätöksen alaviite 91) ilmoitetaan, että "Polon marginaalin jakamista (8 + 5) arvioitiin kriittisesti". Lopuksi komission tekemissä tutkimuksissa italialaisen alijälleenmyyjän, Mutschlechnerin ilmoitettiin todenneen, että "marraskuusta 1994 lähtien, jolloin uuden Polon markkinointi aloitettiin, Autogerman ja sen jälleenmyyjien välillä tehtiin sopimus (ns. UCAV-sopimus), jonka mukaan [alijälleenmyyjälle myönnettyä] 9 prosentin marginaalia ei maksettu kokonaan ajoneuvon myynnin yhteydessä, vaan osa (4 prosenttia) pidätettiin, ja sen maksamisen edellytyksenä oli näytön esittäminen siitä, että ajoneuvo oli todella rekisteröity sopimusalueella" (päätöksen alaviite 86).

69 Lukuun ottamatta tätä Mutschlechnerin lausuntoa, joka koskee alijälleenmyyjien erityistilannetta, minkään todisteen perusteella ei kuitenkaan voida selvästi päätellä, että jaetun marginaalin järjestelmän käyttöönotosta uuden Volkswagen Polo -mallin osalta olisi sovittu kaikkien asianomaisten, mukaan lukien UCAV:n kesken. Autogerman muistiossa, joka on päivätty 24.10.1994, viitataan tämän elimen positiiviseen lausuntoon, mutta siinä todetaan myös, että lopullista hyväksymistä ei ollut vielä saatu:

"UCAV:n kanssa käymiemme neuvottelujen tuloksena on se, että uuden Polon osalta marginaalit jaetaan seuraavasti:

— heti maksettava alennus (autoa koskevassa laskussa)

— myöhemmin maksettava alennusosuus, joka suoritetaan sitten, kun ajoneuvo rekisteröidään jälleenmyyjän alueella.

Esittelykäyttöön tarkoitetuista Poloista alennus maksetaan kokonaisuudessaan heti. Normaalilaskutukseen suunnittelemme ottavamme käyttöön uuden järjestelmän: 8 plus 5 prosenttia tai 10 plus 3 prosenttia sen mukaan, mitä UCAV hyväksyy lopullisesti lähipäivinä".

70 Lisäksi asiakirja-aineistosta ilmenee, että suunniteltu jaetun marginaalin järjestelmä oli saanut osakseen arvostelua Volkswagen-konsernin sisällä. Bothe, joka oli kantajan palveluksessa, kirjoittaa näet 23.2.1995 päivätyssä sisäisessä muistiossa (päätöksen alaviite 80) seuraavaa:

"Kuulin BMW:ltä, että Autogerma aikoo ottaa käyttöön jaetun marginaalin järjestelmän. Niistä autoista, joita ei rekisteröidä jälleenmyyjän alueella, maksetaan kuuleman mukaan vain kaksi kolmannesta normaalisti suoritettavasta marginaalista.

Tämä säännöstö, josta Bertino kertoi minulle jo 10.2., huolestuttaa minua. Se on ristiriidassa uuden [yhteisön asetusta koskevan] luonnoksen 6 artiklan 8 kohdan kanssa — — ja johtaa poikkeuksen menettämiseen.

Mutta jo tässä vaiheessa EY-komissio saattaisi katsoa, ettei nykyinen [yhteisön asetus] kata jaettua marginaalia, koska sillä estettäisiin rajat ylittävää kauppaa, jota komissio haluaa edistää.

Sanoin Bertinolle, että ehdotetun ratkaisun soveltaminen merkitsisi vaikeaa ristiriitaa ja olisi puollettavissa vain niin pitkään kuin tieto siitä pysyy konsernin sisällä. BMW:llä olevat tiedot osoittavat kuitenkin, että asiasta keskustellaan jo konsernin ulkopuolella. Tilanne on mennyt siihen, että Breitgoff, joka on meille tuttu pohjoissaksalainen jälleentuoja, totesi eilen aamulla Bayerische Rundfunkille antamassaan haastattelussa seuraavaa: 'VW käyttää Italiassa tiheää seulaa'. Koska Breitgoff on aikaisemmin jo useaan kertaan kannellut meistä komissiolle, on vain ajan kysymys, milloin komissio tarttuu tähän aiheeseen, josta hyvin todennäköisesti määrätään sakkoja.

Meidän täytyy tästä syystä aivan pian päästä Autogerman kanssa yhteisymmärrykseen siitä, mitä puhutaan ja miten menetellään, jotta linja olisi puolustettavissa myös komissioon päin".

71 Tästä asiakirjasta voidaan päätellä, että helmikuun 1995 lopussa Autogerma ei ollut vielä ottanut käyttöön jaetun marginaalin järjestelmää ("Autogerma aikoo ottaa käyttöön jaetun marginaalin järjestelmän") ja että kantaja itse epäröi puoltaa tällaisen järjestelmän käyttöönottoa.

72 Tästä on pääteltävä, että uusien automallien Audi A4 ja Volkswagen Polo osalta asiakirja-aineistoon sisältyvät asiakirjat eivät ole yhtäpitäviä sen osalta, sovittiinko jaetun marginaalin järjestelmästä todellisuudessa valmistajien, Autogerman ja jälleenmyyjien kesken. Näin ollen komissio ei ole näyttänyt riittävän täsmällisesti ja yhtäpitävästi, että tällainen järjestelmä oli otettu käyttöön sopimuksella tai yhdenmukaistetulla menettelytavalla. Kanteen kohteena olevaan päätökseen sisältyy tästä syystä tältä osin arviointivirhe.

Toimitusten osalta toteutetuista toimenpiteistä aiheutuvat esteet

— Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

73 Kantajan mukaan komissio on tehnyt virheen katsoessaan, että Autogerman toimituksia jälleenmyyjille olisi viivästetty ja rajoitettu jälleenviennin kasvun vuoksi ja että toimitusten osalta toteutetuilla toimenpiteillä olisi tästä syystä myös estetty jälleenvientiä.

74 Tältä osin kantaja esittää aluksi, että tietyn ajanjakson aikana Autogerma kykeni erityisen kysyttyjen mallien, kuten uusien Volkswagen Polo- ja Audi A4 -mallien tuotannon käynnistämiseen liittyvien vaikeuksien vuoksi toimittamaan italialaisille jälleenmyyjille tavaraa vain kiintiöiden mukaan varmistaakseen näiden mallien oikeudenmukaisen toimitusjaon. Toimitusten vähentämistä ei muutenkaan voida oikeudellisesti riitauttaa. Kantaja täsmentää, ettei toimenpiteitä, joita Autogerma ehdotti sille 26.9.1994 päivätyssä kirjeessä (ja jotka koskivat muun muassa uuden Volkswagen Polo -mallin toimitusjaon valvontaa), koskaan toteutettu. Kyseistä mallia ei ollut vielä tuotu markkinoille, kun kyseinen kirje laadittiin.

75 Kantaja esittää myös numerotietoja osoittaakseen, että komission väite, jonka mukaan Italian markkinoille toimitettiin rajoitetusti tavaraa, on täysin perusteeton. Se viittaa näihin tietoihin näyttääkseen toteen, että Italian voimakkaan kysynnän laskun johdosta vuoden 1992 lopussa Autogerma ja sen italialaiset jälleenmyyjät olivat keränneet varastoihinsa liian paljon Volkswagen- ja Audimerkkisiä ajoneuvoja. Tämän jälkeen Italian liiran romahdus oli kuitenkin saanut

aikaan voimakasta kysyntää Italian markkinoilla saksalaisten ja itävaltalaisten ostajien taholta. Tästä syystä tarve ja tilaukset ylittivät selvästi tuotannon vuosina 1994 ja 1995, mikä pidensi toimitusaikoja. Tämän vuoksi ja kurssivaihtelujen aiheuttaman riskin vuoksi tietyt asiakkaat joutuivat peruuttamaan tilauksensa. Kantaja täsmentää, että yleensä tämä ongelma tulee voimakkaimmin esiin uusien mallien, kuten Audi A4 -mallin lanseerauksen yhteydessä, koska siinä tilanteessa tuotanto sopeutuu kysyntään vasta pidemmällä aikavälillä. Kantaja korostaa, ettei se missään tapauksessa ole koskaan soveltanut Italiassa erilaista toimituspolitiikkaa kuin muissa yhteisön maissa. Toimitusjako on aina määräytynyt toisaalta eri jäsenvaltioiden tarpeiden ja toisaalta tuotantomahdollisuuksien perusteella. Uusien automallien toimitusajat olivat siis samat Italiassa ja muissa yhteisön maissa.

76 Kantajan mukaan se seikka, että vuosina 1993, 1994 ja 1995 Italiasta jälleenvietiin vähintään 20 000 ajoneuvoa vuodessa, osoittaa, että ajoneuvoja toimitettiin enemmän kuin oli tarpeen Italian kuluttajien tarpeiden tyydyttämiseksi.

77 Lopuksi kantaja toteaa, että komissio ei ole esittänyt mitään näyttöä siitä, että autonvalmistajat ja Autogerma olisivat kieltäneet italialaisia jälleenmyyjiä toimittamasta tavaraa muille jakeluverkostoon kuuluville jälleenmyyjille. Kantaja myöntää yhden saksalaisen jälleenmyyjän, Sengerin, ilmoittaneen kantajalle 26.11.1993 päivätyllä kirjeellä, että eräs italialainen jälleenmyyjä oli sanonut hänelle, että toimitukset saksalaisille jälleenmyyjille oli kielletty. Kantaja kuitenkin korostaa välittömästi kumonneensa tämän väitteen ilmoittamalla 7.12.1993 päivätyllä kirjeellä, että jakeluverkoston välisten toimitusten kieltämiselle ei ollut mitään laillisia eikä sopimusoikeudellisia keinoja. Kantaja huomauttaa tässä yhteydessä, että jos italialainen jälleenmyyjä on kieltäytynyt toimittamasta tavaraa saksalaisille jälleenmyyjille, tämä selittyy epäilemättä halulla palvella ensin normaalia paikallista asiakaskuntaa. Lisäksi kantaja arvelee, että asiakirjat, joihin komissio on nojautunut, osoittavat yksinomaan, että saksalaiset jälleenmyyjät pitivät vahingollisena laajentunutta käytäntöä toimittaa

tavaraa jakeluverkostoon kuulumattomille jälleenmyyjille, että tietyt niistä pyysivät autonvalmistajia puuttumaan asiaan ja että Autogerman mielestä saksalaiset jälleenmyyjät häiritsivät liikaa italialaisia jälleenmyyjiä jatkuvilla tavarantoimituksia koskevilla pyynnöillään. Se korostaa kuitenkin, ettei saksalaisten jälleenmyyjien menettelytapojen lopettamista koskenutta Autogerman pyyntöä noudatettu eikä sitä ollut tarkoitus noudattaa.

78 Vastaaja viittaa päätöksessä siteerattuihin asiakirjoihin ja väittää, että pitkät toimitusajat, joihin Autogerma vetoaa tietyille potentiaalisille asiakkaille antamissaan vastauksissa, olivat juuri seurausta "tavaran toimittamisesta Italian markkinoille sen tarpeiden mukaan". Useat asiakirjat näet osoittavat, että kyseessä oli todellinen italialaisille jälleenmyyjille suunnattuja toimituksia koskeva kiintiöinti, jolla pyrittiin vähentämään jälleenvientiä Italiasta. Tällainen kiintiöinti oli myös otettu käyttöön muun muassa Audi A4- ja Volkswagen Polo -mallien toimitusten osalta, vaikka viimeksi mainittu malli ei ollutkaan vielä saatavilla markkinoilla silloin, kun 26.9.1994 päivätty Autogerman kirje laadittiin.

— Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

79 On todettava, että useat komission haltuunsa ottamat asiakirjat osoittavat, että kiintiöintistrategia otettiin käyttöön siinä tarkoituksessa, että jälleenvientiä Italiasta rajoitettaisiin.

80 Esimerkiksi sisäisessä asiakirjassa, joka on nimeltään "Tilannekatsaus toimenpiteistä harmaita markkinoita vastaan, 25.11.1994", todetaan uuden automallin Audi A4 osalta, että "toimitukset jaksotetaan siten, että tyydytetään ainoastaan Italian kysyntä" (päätöksen alaviite 58). Tästä seuraa, että tarkoituksena oli olla toimittamatta tavaraa Italian ulkopuolella asuville ostajille, mukaan lukien kuluttajat ja Volkswagen- ja Audi-merkkien jälleenmyyjät.

Samassa asiakirjassa täsmennetään, että kyseinen toimenpide tulisi voimaan tammikuussa 1995. Autogerman Audille osoittaman, 13.6.1994 päivätyn kirjeen (päätöksen alaviite 62) mukaan Audi-autojen kiintiöinti oli vuonna 1994 jo käynnissä vanhojen mallien osalta. Kirjeessä on näet seuraava maininta: "Vaikka Audi 80:n toimitusaikoja voitaisiin selvästi lyhentää 8 kuukauteen saakka, jälleenmyyjien kiintiöt säilyvät edelleen".

81 Lisäksi kantajan ja Audin välisestä yhteydenotosta laaditusta 30.8.1993 laaditusta muistiosta (päätöksen alaviite 105) ilmenee, että nämä harkitsivat jo toimenpiteitä, joilla voitaisiin järjestää uudelleen toimitukset niiden jälleenmyyjille sillä tavoin, että Italiassa saatavilla olevien ajoneuvojen määrää vähennettäisiin voimakkaasti. Siinä todetaan seuraavaa:

"Käytännön toimenpiteet

1. Varastopaineiden keventäminen Italiassa ohjaamalla tuotannon volyymi Italiasta muille markkinoille — — .

2. Ajoneuvot Autogerman maahantuojavarastosta ostetaan takaisin VW AG:n kautta, jotta ne voidaan myydä muille markkinoille 1 kohdan mukaisesti. Kirjanpito-osasto laatii tätä koskevan kustannusarvion.

— — "

82 Tällä uudelleenjärjestelyllä saavutettiinkin selvästi tavoitteet vuodesta 1993 lähtien. Eräs Volkswagen- ja Audi-merkkien saksalainen jälleenmyyjä näet ilmoittaa kantajalle osoittamassaan, 26.11.1993 päivätyssä kirjeessä (päätöksen alaviite 112) seuraavaa:

"Italialaisen jälleenmyyjämme tietojen mukaan toimitukset saksalaisille VW/Audi-jälleenmyyjille on Volkswagen AG:n määräyksestä välittömästi

kielletty. Mitään ajoneuvoista, joista on annettu tilausvahvistus, ei toimiteta".

83 Kantaja ei kiistä vastauksessaan, jonka se antoi 7.12.1993 päivätyssä kirjeessä (päätöksen alaviite 113) tähän vakavaan jakeluverkoston sisäisten toimitusten estämistä koskevaan väitteeseen, sitä, että toimitusstrategia, jolla pyrittiin tyydyttämään yksinomaan italialaisten kuluttajien kysyntä, oli jo voimassa ja toimi tehokkaasti. Se toteaa seuraavaa:

"Haluaisimme kuitenkin vielä palata kirjeenne erääseen toteamukseen, jonka mukaan kyseinen italialainen jälleenmyyjä olisi ilmoittanut, että 'toimitukset saksalaisille VW/Audi-jälleenmyyjille on Volkswagen AG:n määräyksestä välittömästi kielletty'.

Tämä ei pidä paikkansa, varsinkaan kun sille ei olisi mitään oikeudellisia tai sopimukseen perustuvia perusteita. Wolfsburgissa toteutetut toimenpiteet, joilla Italian markkinoille on pyritty toimittamaan tavaraa tarpeen mukaan, pikemminkin alkavat näkyä sillä seurauksella, että italialaiset jälleenmyyjät palvelevat saatavilla olevilla autoilla ensin perinteistä paikallista asiakaskuntaansa."

84 Audin sisäisestä muistiosta, joka on päivätty 6.2.1995, ilmenee, että tämä valmistaja päätti vastata negatiivisesti italialaisilta jälleenmyyjiltä tulleeseen pyyntöön 8 000 ajoneuvon toimittamisesta. Toimittamatta jättämistä perusteltiin seuraavasti (päätöksen alaviite 109):

"Kun italialaisille jälleenmyyjille luvataan vielä 8 000 autoa, he voivat jo tässä vaiheessa valmistautua Audi A4:n jälleenvientiin ja antaa tätä koskevat lupaukset riippumattomille maahantuojille ja jälleenmyyjille — — Jotta italialaiset saatai-

siin ymmärtämään, että rajoitetut ja markkinoiden mukaiset toimitukset, joista olette ilmoittanut, pidetään voimassa, asianomaisen osaston päätöksestä, jonka mukaan pyydettyjä 8 000:a autoa ei toimiteta, on heti ilmoitettava maahantuojalle."

85 Senkin jälkeen kun kantaja oli saanut 24.2.1995 päivätyn komission kirjeen (ks. edellä 10 kohta), Audi luonnehtii 15.5.1995 päivätyssä raportissa vain Italian sisäisen kysynnän tyydyttämistä menestykseksi (päätöksen alaviite 104).

86 Eräässä Autogerman asiakirjassa, joka on todennäköisesti laadittu 31.1.1995 ja joka koskee toimenpiteitä, joilla pyritään "estämään jälleenvienti Italiasta" mainitaan "toimitusten sopeuttaminen tarpeeseen" (päätöksen alaviite 42).

87 Lisäksi Autogerman Audille osoittamasta 6.10.1995 päivätystä telekopiosta (päätöksen alaviite 111) ilmenee, että tämä rajoitettujen toimitusten politiikka pysyi Italian markkinoiden eristämisen välineenä suunnilleen vuoden 1995 loppuun saakka. Telekopiossa todetaan seuraavaa:

"Tämänhetkisessä tilanteessa ei ole realistista odottaa, että tavoitteen mukainen myynti, 36 000, saavutetaan. Lisätoimenpiteet sekä 'vahva loppuvuoden ohjelma', jonka jo esitimme teille, johtaisi väistämättä tilanteeseen, jossa joitakin näistä ylimääräisistä asiakkaille toimitettavista autoista ei todellisuudessa rekisteröitäisi Italiassa.

Tästä syystä pitäydymme myynnin kokonaismäärässä 35 190 — — ."

88 Näiden asiakirjojen muodostamasta kokonaisuudesta seuraa selvästi, että komissio saattoi perustellusti päätellä, että kantaja oli ottanut tytäryhtiöidensä Audin ja Autogerman avulla käyttöön italialaisille jälleenmyyjille suunnattavia toimituksia koskevan kiintiöintistrategian nimenomaisena tarkoituksenaan estää jälleenvienti Italiasta ja siis eristää Italian markkinat.

89 Koska tällä politiikalla pyrittiin avoimesti jälleenviennin estämiseen, sitä on pidettävä Italian markkinoiden eristämiseen tähtäävänä toimenpiteenä huolimatta tuotantovaikeuksista, joihin kantaja on vedonnut. Tämä kiintiöinti yhdessä palkkionmaksujärjestelmän kanssa (15 prosentin sääntö, ks. edellä 48—58 kohta) sai italialaiset jälleenmyyjät kieltäytymään ajoneuvojen myynnistä muissa jäsenvaltioissa kuin Italiassa asuville ostajille, mukaan lukien, toisin kuin kantaja väittää (ks. edellä 77 kohta), Volkswagen- ja Audi-merkkien jälleenmyyjät.

90 Vaikka kantaja väittää, että jälleenmyyjät olisivat itse päättäneet, ettei heidän kannattanut myydä ajoneuvoja oman sopimusalueen ulkopuolelle, siteeratut asiakirjat päinvastoin osoittavat, että heihin pyrittiin vaikuttamaan rajoittamalla heille suunnattuja toimituksia ja että erityisesti heidän haluaan jälleenviedä ajoneuvoja Italiasta hillittiin.

91 Tämän strategian tehoa vahvisti jälleenmyyjille lähetetty tiedote, joka niinikään mainittiin 31.1.1995 päivätyssä Autogerman asiakirjassa ja "jonka mukaan jälleenviedyistä ajoneuvoista ei makseta palkkiota eikä mainostukea". Kun italialaiset jälleenmyyjät olivat samaan aikaan tilanteessa, jossa toimituksia oli

rajoitettu ja "15 prosentin sääntö" oli voimassa, ja kun ne tiesivät, että Autogerma ja autonvalmistajat eivät katsoneet lainkaan suopeasti jälleenvientiä, niillä oli selvä intressi myydä vähät saatavilla olleet ajoneuvot yksinomaan tai lähes yksinomaan Italiassa asuville ostajille. Autonvalmistajat ja Autogerma siis vaikuttivat niiden kaupalliseen käyttäytymiseen.

92 Tätä päätelmää tukee vielä 6.10.1994 päivätty Coneglianossa (Italia) sijaitsevalle yhtiölle Silemotori Negrolle osoitettu kirje, jossa Autogerma kirjoittaa seuraavaa:

"Haluamme kiinnittää huomionne siihen, että uuden Audi A4 Avantin lanseeraus tapahtuu noin vuosi myöhemmin kuin uuden Audi A4 Limousinen lanseeraus (tammikuu 1995) ja että tästä syystä on erityisen tärkeää, että ne vähät autot, jotka ovat saatavilla tämän pitkän ajanjakson aikana, myydään asianmukaisesti, jolloin myynnille omalla sopimusalueella on annettava erityisen suuri huomio."

93 Kaikista edellä esitetyistä toteamuksista seuraa, että kantajan väitettä, jonka mukaan toimitusten osalta ei olisi asetettu esteitä, ei voida hyväksyä.

Kuluttajiin kohdistetusta kaupallisesta strategiasta aiheutuvat esteet

— Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

94 Kantaja väittää myös, että komissio on tehnyt virheen todetessaan, että autonvalmistajien ja niiden Italian jakeluverkoston muiden jäsenvaltioiden

kuluttajia kohtaan harjoittama kaupallinen strategia merkitsi jälleenviennin estämistä.

95 Kantaja huomauttaa tästä aluksi, että komissio viittaa valituksiin, joita tietyt asiakkaat olivat osoittaneet autonvalmistajille. Todellisuudessa autonvalmistajat olivat laatineet vakiokirjeen, jolla ne vastasivat potentiaalisille asiakkaille, jotka kyselivät niiltä, miksi hinnat vaihtelivat eri maiden välillä. Kantaja korostaa, että paitsi että se ei antanut vääriä tietoja kuluttajille, se päinvastoin auttoi Italian ulkopuolisten jäsenvaltioiden potentiaalisia asiakkaita, jotka halusivat hankkia Volkswagen- tai Audi-merkkisen auton Italiasta, pyytämällä yhteistyökumppaneitaan toimittamaan luettelon kaikista Italian jälleenmyyjistä.

96 Kantajan mielestä Autogerman menettely eli potentiaalisten asiakkaiden käännyttäminen jälleenmyyjien puoleen oli täysin lainmukaista, koska Autogerma ei myy autoja suoraan kuluttajille. Vaikka jälleenmyyjillä on oikeus toimittaa autoja kuluttajille rajoituksitta, niillä ei ole siihen velvollisuutta. Eräässä yksittäistapauksessa Autogerma oli todellakin pyytänyt potentiaalista ostajaa vahvistamaan aikomuksensa ostaa auto Italiasta, mutta toisin kuin komissio väittää, se ei ollut vaatinut vahvistusta siitä, että asiakas tekee hankintansa "joko suoraan tai luotettavan välittäjän välityksellä". Lisäksi kantaja toteaa, että jos asiakkaat pyysivät Autogerman apua ongelmien ilmettyä jälleenmyyjän kanssa, Autogerma oli pyrkinyt auttamaan heitä. Myös autonvalmistajat olivat pyrkineet neuvomaan saksalaisia asiakkaita, joilla oli ollut hankaluuksia saada autoa italialaiselta jälleenmyyjältä.

97 Kantaja lisää, että vaikka tietyistä saksalaisten tai itävaltalaisten asiakkaiden laatimista kirjeistä ilmenee, että heille myymisestä oli kieltäydytty yksinomaan

heidän kansalaisuutensa perusteella, on virheellistä päätellä, että nämä kieltäytymiset olisivat johtuneet autonvalmistajien tai Autogerman asettamista kielloista. Kantaja huomauttaa, että on selvää, että jälleenmyyjä, joka syystä tai toisesta ei halua myydä, väittää mieluummin, että se ei voi myydä, kuin sanoo, että se ei halua myydä. Missään tapauksessa komission siteeraamat kirjeet eivät ainoastaan osoita, että italialaiset jälleenmyyjät olivat kieltäytyneet myymästä autoja kirjeiden laatijoille. Ne osoittavat myös sen, että kantaja, Audi ja Autogerma selittivät joka kerta asiakkaiden otettua niihin yhteyttä heti asiakkaalle, että toimituksista kuluttajille ei voitu kieltäytyä, ja auttoivat kyseistä asiakasta saamaan auton.

98 Kantaja väittää, että jälleenmyyjillä saattaa olla intressi myydä tiettyjä automalleja, jotka ovat erityisen kysyttyjä mutta joita on vain rajoitetusti tarjolla, ensisijaisesti oman sopimusalueensa asiakkaille. Tällä tavoin ne näet varmistavat jälkimarkkinointinsa kannattavuuden. Ne välttävät myös arvonlisäveron palautuksiin liittyvät vaikeudet. Esimerkiksi italialaiset jälleenmyyjät, joita oli kuultu komission toteuttamien tutkimusten yhteydessä, eivät olleet vahvistaneet kieltäytyneensä myymästä ulkomaalaisille kuluttajille autonvalmistajien tai Autogerman painostuksen vuoksi vaan todenneet, että tällainen myynti ei vain ollut niiden kannalta kiinnostavaa. Tietyt niistä olivat jopa vahvasti kiistäneet ulkomaille myyntiä koskevan kiellon olemassaolon ja myöntäneet saaneensa nimenomaisen käskyn palvella kaikkia kuluttajia heidän asuinpaikastaan riippumatta.

99 Kantaja kiistää sen, että sitoumuksella, jonka Autogerma oli 15.10.1993 päivätyn kiertokirjeen mukaan kehottanut jälleenmyyjiä pyytämään tiettyjä ostajia allekirjoittamaan, olisi pyritty estämään jälleenvienti. Tällä sitoumuksella ostaja velvoittautui olemaan myymättä autoa eteenpäin ensimmäisten kolmen kuukauden ja 3 000 ajokilometrin aikana sillä uhalla, että hän muuten hän joutuisi maksamaan 10 prosenttia ostohinnasta sopimussakkona. Tämä toimenpide ei näet ollut millään tavoin estänyt toimituksia sopimusalueen ulkopuolella asuville kuluttajille. Sillä oli ainoastaan suojattu valikoivaa jakelujärjestelmää, koska jälleenmyyjä saattoi vakuuttua paremmin siitä, että ostaja ei ollut bulvaani, joka toimii jakeluverkostoon kuulumattoman jälleenmyyjän lukuun. Autogerman kantajalle lähettämän, 26.9.1994 päivätyn kirjeen mukaan kiistanalainen sitoumus oli lisäksi määrä vaatia vain epäilyttäviltä ulkomaalaisilta ostajilta eli

asiakkailta, joista oli syytä epäillä, että he eivät olisikaan kuluttajia. Autogerma oli jo 15.10.1993 päivätyssä kiertokirjeessään neuvonut jälleenmyyjiä turvautumaan tähän toimenpiteeseen vain tässä tapauksessa. Kantaja lisää, että sillä oli oikeus olettaa, että tämä toimenpide olisi lainmukainen ainakin asetuksen N:o 1475/95 voimaantuloon saakka. Tämä käy ilmi 31.3.1995 päivätystä komission kirjeestä. Se täsmentää lisäksi, että vuoden 1996 alusta lähtien kyseistä sitoumusta ei enää vaadittu.

100 Lopuksi kantaja toteaa komission päätelmästä, jonka mukaan Autogerma on halunnut estää jälleenviennin laskuttamalla kaikki toimitetut ajoneuvot arvonlisäverollisina (päätöksen 42 perustelukappale), että se on vain soveltanut lainsäädäntöä, jonka mukaan sellaisista tavarantoimituksista kuin Autogerman toimitukset jälleenmyyjilleen on maksettava arvonlisäveroa.

101 Vastaaja muistuttaa päätöksen 34 perustelukappaleessa siteeratusta käsin kirjoitetusta muistiosta, jossa kantaja antoi eri osastoilleen ohjeet olla koskaan antamatta kuluttajille tai valtakirjan saaneille välittäjille, jotka olivat pyytäneet tietoja, sellaista vaikutelmaa, että kantaja olisi antanut määräyksiä siitä, että tietoja ei saisi antaa. Tämän jälkeen se esittää, että useissa tapauksissa potentiaaliset ostajat olivat ilmoittaneet jälleenviennin esteistä, jopa siinä määrin, että kantaja laati vakiokirjeen, jolla heille vastattiin. Saksalaiset ja itävaltalaiset kuluttajat olivat joutuneet todelliseen estejuoksuun, jossa osansa oli myös toimitusajoilla. Tästä ilmiöstä kielii potentiaalisten ostajien valituskirjeiden suuri määrä.

102 Toimenpide, jolla jälleenmyyjiä ensin neuvottiin allekirjoituttamaan sitoumus asiakkailla, joiden osalta epäiltiin, että he eivät ehkä olisikaan kuluttajia, tuli komission mukaan myöhemmin pakolliseksi.

103 Vastaaja väittää myös, että jälleenmyyjien kirjallisilla lausumilla, jotka annettiin lokakuussa 1995 tehtyjen tutkimusten aikana, ei ole suurta todistusarvoa, kun otetaan huomioon se, että Autogerma oli varoittanut ja uhannut niitä sillä, että se irtisanoisi niiden jälleenmyyntisopimukset. Nämä uhkaukset selittävät myös tiettyjen jälleenmyyjien kirjallisten ja suullisten lausumien väliset erot. Joka tapauksessa useat asiakirjat osoittavat yksiselitteisesti, että ulkomaalaisille potentiaalisille ostajille kieltäydyttiin nimenomaisesti myymästä autoja.

104 Lopuksi vastaaja siteeraa asiakirjaa, josta sen mukaan ilmenee yksiselitteisesti, että laskutus arvonlisäverollisena oli keino, joka oli tietoisesti otettu käyttöön jälleenviennin estämiseksi.

— Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

105 On todettava, että kantajan väitteet ja niiden perustelut ovat selvästi ristiriidassa huomattavan useiden kantelujen ja valitusten kanssa, joita muiden jäsenvaltioiden kuin Italian kuluttajat, erityisesti kansalaisuudeltaan saksalaiset tai itävaltalaiset kuluttajat lähettivät varsinkin vuoden 1995 aikana sekä kantajalle, Audille tai Autogermalle että komissiolle. Kun ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin oli pyytänyt komissiota toimittamaan kaikki kuluttajien kirjeet, jotka tämä oli saanut tai ottanut haltuunsa, komissio esitti yli 60 kirjettä tai telekopiota, joissa kaikissa oli kyse esteistä, joita nämä kuluttajat olivat kohdanneet yrittäessään hankkia Volkswagen- tai Audi-merkkisen henkilöauton Italiasta. On riittävää siteerata jäljempänä tiettyjä kirjeitä, joita komissio on analysoinut kanteen kohteena olevassa päätöksessä.

106 Wieser kirjoittaa 15.2.1995 päivätyssä, Audille osoitetussa telekopiossa (päätöksen alaviite 33) seuraavaa:

"Olen ollut yhteydessä etelätirolilaiseen Audi-jälleenmyyjään, sillä haluaisin ostaa Audi 1,8 A4:n ja tuoda sen Itävaltaan.

Sain kuitenkin kuulla, että Audi-tehtaan antamien määräysten vuoksi Itävaltaan ei saada tehdä kauppaa — —.

Huomautukseeni siitä, että nämä toimenpiteet ovat yhteisön oikeuden vastaisia, sopimuskumppaninne totesi tietävänsä menettelyn olevan lainvastainen mutta pelkäävänsä teidän yrityksenne kostotoimia — — ."

107 Bernhard kirjoittaa 27.4.1995 päivätyssä, komissiolle osoitetussa telekopiossa (päätöksen alaviite 36) seuraavaa:

"Haluan tehdä tällä kirjeellä kantelun seuraavista VW-liikkeistä — — : Tahdoin tilata Autohaus Lanzilta VW Passat GL:n ja sain tietää, että voin saksalaisena henkilönä ostaa ongelmitta auton EY:n alueelta. Kahden päivän kuluttua olin päättänyt haluamani ajoneuvomallin ja varustelun ja tein tilauksen. Päivää myöhemmin sain liikkeen johtajalta puhelimitse tiedon siitä, että en voi ostaa autoa, koska olen saksalainen (Volkswagen AG:n määräys).

Lopuksi yritin ostaa auton Brenner-Garage S.P.A:lta, joka on Volkswagen-liike ja -korjaamo. Hekin kieltäytyivät myymästä".

108 Lenz kirjoittaa 27.4.1995 päivätyssä, kantajalle osoitetussa telekopiossa (päätöksen alaviite 132) seuraavaa:

"Viitaten kanssanne käymääni puhelinkeskusteluun haluaisin vielä kerran palata tilanteeseen, johon jouduin Italiassa ja joka on outo muidenkin kuin minun mielestäni.

Edellä mainitun Golfin vakavasti otettavana ostajana (pojalleni) sain kuulla käydessäni pääsiäislomallani Etelä-Tirolissa kolmen VW-jälleenmyyjän luona, että autojen vientiä ei lainkaan sallita ja että tätä määräystä on ehdottomasti noudatettava. Joiltakin jälleenmyyjiltä on kuulemma tämän määräyksen noudattamisen laiminlyönnin vuoksi viety jälleenmyyntioikeus.

Lisäksi kerrottiin, että kiinnostuneiden asiakkaiden mielenkiinto pitäisi saada hiipumaan epämääräisillä tiedoilla, kuten toimitusaika noin yksi vuosi, saatavilla olevat autot on jo myyty tai varattu — — .

Selvästikin tässä yhteydessä on unohdettu, ettei tällaisia kieltoja saa antaa, koska elämme EU:n alueella. Tämä tosiseikka pitäisi tässä vaiheessa olla myös EU:n syrjäalueilla tiedossa. Vai onko sittenkään?

Saksan televisiossa käsiteltiin jo ARD:n lähetyksessä 'Auto & Verkehr' 22.4.1995 juuri tätä aihepiiriä ja kerrottiin yleisesti tällaisten määräysten lainvastaisuudesta. Tämän pitäisi varmasti olla teidänkin tiedossanne! — — ."

109 Baur kirjoittaa 18.5.1995 päivätyssä, Autogermalle osoitetussa kirjeessä (päätöksen alaviite 39), jonka jäljennöksen hän lähetti Audille ja komissiolle, seuraavaa:

"Vielä kerran minun tapaukseeni: Tilasin sellaisen välittäjän kautta, jolla oli valtakirja toimia minun nimissäni, Audi A6:n Funari-liikkeestä 19.2.1995. Teillä annettiin tälle tilaukselle numero 95/0014. Koska on olemassa oikeudellisesti pätevä sopimus, haluaisin teiltä tiedon siitä, milloin autoni luovutetaan.

Tällä hetkellä näyttää siltä, että teette kaikkenne estääksenne asiakkaita saamasta Audeja. Olen ottanut yhteyttä useisiin italialaisiin jälleenmyyjiin, jotka ovat kertoneet minulle, että kostotoimet (uhkaukset annetaan tietenkin vain puhelimitse) ovat odotettavissa, jos Audeja toimitetaan Itävaltaan — — ."

110 Keppler kirjoittaa 8.6.1995 päivätyssä, kantajalle osoitetussa kirjeessä (päätöksen alaviite 36) seuraavaa:

"Olin Italiassa 2.5.—4.5.1995. Saimme St. Leonhardtin läheisyydessä sikäläiseltä VW-jälleenmyyjältä sen masentavan vastauksen, ettemme tulisi löytämään koko Etelä-Tirolista sellaista VW-jälleenmyyjää, joka myisi ulkomaalaiselle VW:n. Perusteluksi hän esitti sen, että VW on kieltänyt myynnin. Mikäli kieltoa ei noudateta, VW on uhannut jälleenmyyjäoikeuden poistamisella. Ja tosiaankin. Koko Etelä-Tirolissa (ainakaan Meranossa, Bolzanossa ja Schlandersissa) yksikään jälleenmyyjä ei myynyt meille VW:tä — — .

Bolzanon ja Meranon Brenner-Garagessa todettiin asiasta seuraavaa: 'Myimme joulukuuhun 1994 saakka autoja saksalaisille hullun lailla, mutta nyt Volkswa-

gen on valitettavasti sulkenut meiltä hanat. Saamme VW:ltä vain sen verran autoja, että voimme kattaa huomattavilla toimitusajoilla juuri ja juuri kotimaan markkinoiden kysynnän. Myisimme mielellämme teille VW:n, mutta valitettavasti se on Volkswagenin vuoksi mahdotonta."

111 Schneider kirjoittaa 23.6.1995 päivätyssä, Autogermalle osoitetussa kirjeessä (päätöksen alaviite 133) seuraavaa:

"Haluaisin ostaa Italiasta Audi A4:n ja viedä sen Itävaltaan.

Kaikki jälleenmyyjät kertovat minulle, että tämä ei ole mahdollista, koska he eivät saisi tulevaisuudessa yhtään autoa, jos tilaisivat vielä kerrankin auton Itävaltaan vietäväksi — — ."

112 Mosser kirjoittaa 19.7.1995 päivätyssä, kantajalle osoitetussa telekopiossa (päätöksen alaviite 134) seuraavaa:

"Koska Itävalta kuuluu nyt EU:hun, minulla olisi erittäin tärkeä kysymys.

Olin 8.6.1995 naapurimaassamme Italiassa ostaakseni itselleni Audi A4 TDI:n. Ensin ajoin Gemonaan ja sen jälkeen San Danieleen — — .

Koin kuitenkin ikävän yllätyksen. Liikkeiden johtajat Gemonassa ja San Danielessa ilmoittivat minulle, että niille oli asetettu Audin johdon tasolta kielto myydä autoja ulkomaalaisille — — ."

113 Bilogan kirjoitti 3.8.1995 päivätyssä, Audille osoitetussa telekopiossa (päätöksen alaviite 135) seuraavaa:

"Minulla on aikomus hankia itselleni [Audi A4] Italiasta.

Useat henkilöt ovat huomauttaneet minulle siitä, että italialaiset jälleenmyyjät eivät saa myydä autoja Saksan liittotasavallasta ja Itävallasta kotoisin oleville henkilöille autonvalmistajan antamien ohjeiden vuoksi — — ."

114 Albrecht kirjoittaa kantajalle osoitetussa kirjeessä (päätöksen alaviite 136) seuraavaa:

"Vankkana eurooppalaisena minäkin halusin nauttia EU:n suomista eduista, kuten tekin omassa yrityksessänne, ja niinpä lähdin vaimoni kanssa matkalle Italiaan.

Pysähdyimme Milanossa ja etsimme VAG-jälleenmyyjän. Ilo oli suuri, kun näimme esittelytilassa autot, jotka olimme suunnitelleet hankkivamme. Vaimoni haluaa Polon ja minä uuden Audi A4:n.

Pian ilo vaihtui kuitenkin pettymykseksi. Ilman kiertelyjä ja kaarteluja meille ilmoitettiin, että Wolfsburgin määräyksestä emme saksalaisina voisi saada näitä malleja olevia autoja.

— — Se mitä jäi käteen mukavasta kahden päivän lomastamme ovat matka- ja yöpymiskulut sekä tieto siitä, että yrityksenne haluaa EU:n suomat edut vain itselleen, kun taas kadunmies, kuten tavallista, on maksumiehenä ja joutuu tekemään ostoksensa Saksassa."

115 Näistä asiakirjoista ilmenee riittävän edustavasti, että kyseisen ajanjakson aikana potentiaalinen asiakas, jonka kotipaikka oli Italian ulkopuolella, kohtasi erittäin suuria vaikeuksia yrittäessään löytää italialaisen Volkswagen- ja Audi-merkkien jälleenmyyjän, joka olisi ollut valmis myymään hänelle auton. Näin ollen komissio on voinut perustellusti päätellä, että autonvalmistajien ja niiden jakeluverkoston kaupallinen käyttäytyminen muiden jäsenvaltioiden kuluttajia kohtaan merkitsi myös jälleenviennin estämistä.

116 Tätä päätelmää eivät kumoa tulkinnat, joita kantaja on kirjelmissään esittänyt näistä asiakirjoista, eivätkä selitykset, joita kantaja on esittänyt TVA:n osalta, eivät myöskään autonvalmistajien ja Autogerman reaktiot eli valittajille järjestelmällisesti esitetyt vastaukset, joiden mukaan kyse oli väärinkäsityksestä, ja käytännön toimenpiteet sen järjestämiseksi, että tämä voisi ostaa auton italialaiselta jälleenmyyjältä. Tältä osin on pääteltävä, että jos samanlainen kielto on esitetty järjestelmällisesti, sitä ei voida pitää väärinkäsityksenä. Se, että valittajia on autettu ostamaan ajoneuvo Italiasta, voi selittyä sillä, että on pelätty heidän nostavan kanteen, eikä se vaikuta siihen, että toisesta jäsenvaltiosta kotoisin olevien potentiaalisten asiakkaiden oli vaikeaa hankkia Italiasta Volkswagen- tai Audi-merkkinen auto.

117 Arvostelusta, jota kantaja on esittänyt kanteen kohteena olevaan päätökseen sisältyneistä arvioinneista, jotka koskevat sitoumuksen vaatimista tietyiltä osta-

jilta, on huomautettava, että tämä toimenpide ei erikseen tarkasteltuna ollutkaan sellainen, että sillä olisi estetty kuluttajien harjoittama jälleenvienti. Tämä toteamus ei kuitenkaan kumoa edellä esitettyä toteamusta, jonka mukaan italialaisia jälleenmyyjiä ohjattiin kieltäytymään järjestelmällisesti myymästä ajoneuvoja ulkomaalaisille ostajille. Tästä syystä ei ole tarpeen tutkia sitä, millä tavoin riidanalaista toimenpidettä olisi tulkittava. Lisäksi kantajan väite, jonka mukaan se kykeni päättelemään komission kanssa käymästään kirjeenvaihdosta, että komissio olisi pitänyt kyseistä toimenpidettä sallittuna, on ristiriidassa komission sille osoittaman, 23.11.1994 päivätyn kirjeen kanssa, jota tutkitaan jäljempänä toissijaisen, määrätyn sakon liiallisuutta koskevan väitteen yhteydessä (ks. jäljempänä 338 ja 339 kohta).

118 Kaiken edellä esitetyn perusteella kantajan väitettä, jonka mukaan autonvalmistajien ja niiden Italian jakeluverkoston kaupallinen käyttäytyminen ei ollut jälleenviennin este, ei voida hyväksyä.

Kantajan väite, jonka mukaan toteutetuilla toimenpiteillä pyrittiin yksinomaan estämään myynti jakeluverkostoon kuulumattomille jälleenmyyjille

— Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

119 Kantaja esittää, että kanteen kohteena olevassa päätöksessä esitetty toteamus, jonka mukaan kaikkea jälleenvientiä olisi estetty, johtuu niinikään siitä, että komissio on tulkinnut virheellisesti Volkswagen-konsernin sisäisessä kirjeenvaihdossa käytettyä terminologiaa.

120 Komissio on esimerkiksi tulkinnut virheellisesti ilmaisua "harmaat markkinat" ja katsonut sen tarkoittavan paitsi myyntiä jakeluverkostoon kuulumattomille jäl-

leenmyyjille myös myyntiä muiden jäsenvaltioiden kuin Italian jälleenmyyjille ja kuluttajille. Tässä yhteydessä kantaja kiistää komission väitteen, jonka mukaan autonvalmistajat ja Autogerma olisivat tietoisesti rinnastaneet harmaat markkinat Italiasta suuntautuvaan jälleenvientiin eivätkä olisi tehneet eroa laillisen ja lainvastaisen jälleenviennin välillä (päätöksen 43—58 perustelukappale). Kantajan mukaan on ilmeistä, että käsitteellä harmaat markkinat viitataan lainvastaisiin liiketoimiin eikä sallittuun myyntiin.

121 Kantaja ei kiistä sitä, että konsernin sisällä ja Autogerman ja jälleenmyyjien välisessä kirjeenvaihdossa käytetään yleisempiä ilmaisuja kuten "jälleenvienti", "sopimusalueen ulkopuolelle järjestetty myynti", "myynti sopimusalueen ulkopuolelle" ja "jälleenmyyjät", mutta kaikissa näissä tapauksissa kyseisen kirjeenvaihdon sanamuodosta tai asiayhteydestä taikka muusta asiakirjasta ilmenee, että niillä tarkoitettiin ainoastaan lainvastaista jälleenvientiä eli sellaista jälleenvientiä, joka ei ole jälleenmyyntisopimusten mukaista.

122 Kantaja siteeraa tiettyjä kiertokirjeitä, joita Autogerma lähetti jälleenmyyjilleen ja joista sen mukaan ilmenee selvästi, että kantaja kielsi ainoastaan myynnin jakeluverkostoon kuulumattomille jälleenmyyjille. Se ei kiistä sitä, että Autogerma suositteli jälleenmyyjille erityisesti uuden Volkswagen Polo -mallin yhteydessä, että nämä keskittäisivät myyntitoimintansa omalle sopimusalueelleen Italiassa, mutta tämä on kantajan mukaan sallittua.

123 Missään tapauksessa komissio ei ole kantajan mukaan esittänyt näyttöä siitä, että yleisten ilmaisujen käyttö tiedonannoissa ja kiertokirjeissä olisi luonut jälleenmyyjissä epävarmuutta ja saanut nämä luopumaan sopimusten tekemisestä kuluttajien tai heidän valtuuttamiensa välittäjien kanssa (päätöksen 60 ja 61 perustelukappale). Kantaja huomauttaa tässä yhteydessä, että jälleenmyyjät tuntevat alan ammattilaisina yhteisön alaa koskevan lainsäädännön ja että lisäksi heidän jälleenmyyntisopimuksessaan muistutetaan siitä erosta, joka on kulutta-

jille suuntautuvan sallitun myynnin ja jakeluverkostoon kuulumattomille jälleenmyyjille tapahtuvan kielletyn myynnin välillä.

124 Kantaja kiistää tämän jälkeen tulkinnan, jonka komissio on esittänyt tietyistä asiakirjoista, joihin se on vedonnut näyttääkseen toteen sellaisen "yleisen strategian" olemassaolon, jolla oli tarkoitus estää laillinen vienti. Esimerkiksi Autogerman kantajalle osoittamaan, 21.9.1994 päivättyyn muistioon (päätöksen 21 perustelukappale) sisältyy vain yleisiä näkemyksiä suunnitelluista toimenpiteistä. Tässä muistiossa Autogerma oli pyrkinyt osoittamaan kantajalle, että se halusi toimia aktiivisesti kaikkea jälleenvientiä vastaan, kun todellisuudessa ainoat keinot, joita sillä oli käytettävissään, olivat jälleenmyyntisopimukseen perustuvat keinot.

125 Muut asiakirjat koskivat kantajan mukaan vain myyntiä jakeluverkostoon kuulumattomille jälleenmyyjille. Tämä ilmenee jo Autogerman niinikään kantajalle osoittaman, 26.9.1994 päivätyn muistion (päätöksen 22 perustelukappale) sanamuodosta ja erityisesti viittauksesta, joka siinä on tehty asetukseen N:o 123/85. Tätä tulkintaa tukee lisäksi toinen Autogerman kantajalle lähettämä muistio, joka on päivätty 24.10.1994.

126 Tilanne on sama 6.2.1995 päivätyn kantajan sisäisen muistion osalta, joka koskee toimenpiteitä, joihin Autogerma oli ryhtynyt estääkseen jälleenviennin (päätöksen 23 perustelukappale), ja 12.12.1994 päivätyn Audin sisäisen tiedonannon osalta (päätöksen 24 perustelukappale), joka koski ainoastaan kiertokirjeen luonnosta aiheesta "harmaat markkinat; Italian marginaalijärjestelmä". Lisäksi kiertokirje lähetettiin lopulta saksalaisille jälleenmyyjille otsikolla "harmaat markkinat", ja siinä pyydettiin näitä keräämään tietoja jakeluverkostoon kuulumattomista jälleenmyyjistä. Sama koskee myös 17.12.1993 päivättyjä raportteja, jotka on laatinut Autogerman osasto, jonka tehtävänä oli valvoa italialaisia jälleenmyyjiä kahden jälleenmyyjän harjoittamien myyntikäytäntöjen osalta, 15.3.1995 päivättyä Autogerman muistiota, 24.3.1995 päivättyä kantajan Audille lähettämää telekopiota, 16.3.1995 päivättyä Audin tiedonantoa saksalaisille jälleenmyyjille ja 27.3.1995 päivättyä Porsche Austrian lähettämää telekopiota, jossa vahvistetaan Volkswagen-, Audi- ja Porsche-merkkisten autojen tuonti Itävaltaan (päätöksen 25, 28, 31, 41 ja 42 perustelukappale).

127 Lopuksi kantaja arvostelee komissiota siitä, ettei se ole ottanut huomioon Volkswagen-konsernin sisäisiä eturistiriitoja, jotka ovat joskus johtaneet ylilyönteihin sisäisissä muistioissa, eikä haltuun otettujen asiakirjojen laatijoiden henkilöllisyyttä, vaikka nämä laatijat olivat joissain tapauksissa alempia toimihenkilöitä.

128 Vastaaja esittää, että kantaja on laiminlyönyt varmistua siitä, että kyseiset toimenpiteet olisivat todellakin koskeneet vain jakeluverkostoon kuulumattomien jälleenmyyjien harjoittamaa vientiä ja että ne eivät vaikuttaisi myös kuluttajien, heidän valtuuttamiensa välittäjien ja samaan jakeluverkostoon kuuluvien jälleenmyyjien harjoittamaan jälleenvientiin. Sen mukaan päätöksessä tarkoitettujen toimenpiteiden päämäärä ylitti tavoitteen, jota kantaja väittää niillä tavoitellun, eli tavoitteen estää yksinomaan myynti jakeluverkostoon kuulumattomille jälleenmyyjille. Vaikka on mahdollista, kuten kantaja väittää, että Autogerma ja italialaiset jälleenmyyjät olivat tienneet, että myynti ulkomaalaisille kuluttajille ja muille jakelujärjestelmään kuuluville jälleenmyyjille oli sallittua ja että sitä ei siis saanut estää, ne eivät ainakaan olleet noudattaneet tätä sääntöä käytännössä.

129 Vastaajan mukaan sekä kantajan, Audin ja Autogerman välisestä kirjeenvaihdosta että Autogerman ja jälleenmyyjien välisestä kirjeenvaihdosta puuttuu selvä ero sallitun jälleenviennin ja kielletyn jälleenviennin väliltä. Useat asiakirjat osoittavat, että "harmaiden markkinoiden" tai "uudelleentuonnin harmaiden markkinoiden" käsite sisälsi asianomaisten henkilöiden näkökulmasta viennin kuluttajille ja muille jakeluverkostoon kuuluville jälleenmyyjille. Vastaaja viittaa tältä osin esitykseen, joka oli tarkoitettu 13.2.1995 pidettyyn Audin hallituksen kokoukseen ja jossa mainitaan ohjeet vähentää ainakin 50 prosentilla "jälleentuonnin tämänhetkistä määrää", kun samalla täsmennetään, että tämä jälleentuonti voi olla joko "saksalaisten jälleenmyyjien ulkomailta tekemiä jakeluverkoston sisäisiä ostoja" tai "toimituksia sellaisille jälleenmyyjille, jotka eivät kuulu jakeluverkostoon (= harmaiden markkinoiden jälleenmyyjät)'. Siinä viitataan myös 12.12.1994 päivättyyn Audin sisäiseen muistioon ja kirjeeseen, jonka Audin asiakasseurannasta vastaava yksikkö oli osoittanut itävaltalaiselle potentiaaliselle asiakkaalle.

130 Niiden muiden käsitteiden osalta, joita on käytetty Volkswagen-konsernin kirjeenvaihdossa osoittamaan estettäviä liiketoimia, vastaaja siteeraa 4.6.1994 päivättyä raporttia, joka tehtiin erään jälleenmyyjän luona suoritetusta tarkastuksesta. Tästä raportista ilmenee vastaajan mukaan selvästi, että ilmaisu "organisoitu myynti ulkomaille" kattaa kaiken jälleenviennin Italiasta. Vastaaja huomauttaa myös, että Autogerma on jälleenmyyjien kanssa käymässään kirjeenvaihdossa toisinaan jättänyt lisäämättä käsitteen "organisoitu".

131 Joka tapauksessa Autogerman muistioista ilmenee vastaajan mukaan yksiselitteisesti, että tietyt toimenpiteet oli suunnattu vientiä vastaan yleisesti. Vastaaja mainitsee vielä muita päätöksessä siteerattuja asiakirjoja, jotka osoittavat, että kohteena oli jälleenvienti kokonaisuutena.

132 Vastaaja katsoo, että Autogerman kantajalle osoittamat, 21.9.1994, 26.9.1994 ja 24.10.1994 päivätyt muistiot sekä Autogerman 15.3.1995 päivätty muistio osoittavat sen, että kantaja oli sekoittanut keskenään sallitun jälleenviennin ja kielletyn jälleenviennin. Lisäksi nämä muistiot koskevat sen mielestä selvästi jo toteutettuja toimenpiteitä. Eräs toinen Autogerman kantajalle osoittama, 14.6.1994 päivätty muistio on samansisältöinen ja osoittaa lisäksi, että Autogerma nojautui virheellisellä tavalla asetukseen N:o 123/85 jälleenmyyjien toimintaa rajoittaakseen. Audin sisäinen muistio, joka on päivätty 12.12.1994, osoittaa puolestaan sen, että jaetun marginaalin järjestelmä oli otettu käyttöön ja että sillä pyrittiin estämään sallittu jälleenvienti.

— Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

133 Kun otetaan huomioon kaikki edellä esitetyt seikat ja asiakirjat, ei voida hyväksyä kantajan väitettä, jonka mukaan sen itsensä, Audin ja Autogerman toteuttamilla toimenpiteillä olisi todellisuudessa pyritty estämään yksinomaan myynti jakeluverkostoon kuulumattomille jälleenmyyjille. Kuten juuri todettiin,

15 prosentin säännön mukaista kattoa sovellettiin jälleenvientiin kokonaisuutena (ks. edellä 48—58 kohta), toimitukset italialaisille jälleenmyyjille oli kiintiöity nimenomaisena tarkoituksena vähentää jälleenvientiä kokonaisuutena (ks. edellä 80—89 kohta) ja muiden jäsenvaltioiden kuin Italian kuluttajien mahdollisuuksille ostaa ajoneuvo kyseisestä jäsenvaltiosta asetettiin esteitä (ks. edellä 105—115 kohta).

134 Tästä seuraa, että kantajan väitettä, jonka mukaan ilmaisu "harmaat markkinat" osoittaisi, että kohteena oli ainostaan myynti jakeluverkostoon kuulumattomille jälleenmyyjille, ei voida hyväksyä. Vaikka tämä ilmaisu sisältyy useisiin komission haltuunsa ottamiin asiakirjoihin ja vaikka se saattaa antaa sen käsityksen, että se tarkoittaa lainvastaisia liiketoimia eli myyntiä jakeluverkostoon kuulumattomille jälleenmyyjille, on myös ilmeistä, että osa Volkswagen-konsernin välillä käydystä kirjeenvaihdosta koskee jälleenvientiä Italiasta yleisesti (ks. esim. edellä 51 ja 87 kohdassa siteeratut asiakirjat) ja että 15 prosentin sääntö ja potentiaalisten asiakkaiden kantelut eivät selvästikään koske erityisesti myyntiä jakeluverkostoon kuulumattomille jälleenmyyjille.

135 Lisäksi useat asiakirjat, jotka koskevat otsikkonsa perusteella harmaita markkinoita, "harmaavientiä [Italiasta]" tai "harmaatuontia [Italiasta]", näyttävät kuitenkin sisältönsä perusteella kattavan jälleenviennin Italiasta yleisesti.

136 Esimerkiksi 12.12.1994 päivätty Audin sisäinen muistio (päätöksen alaviite 17) on sanamuodoltaan seuraava:

"Harmaatuonti/Italia

Pyyntönne mukaisesti lähetän oheisena luonnoksen kirjeestä, joka on osoitettu Saksan jakeluverkostolle.

Tämä kirje on kriittinen. Syy siihen on voimassa oleva ryhmäpoikkeusasetus. Siitä ilmenee selvästi, etteivät valmistajat saa toimenpiteillään estää laillista rinnakkaistuontia. Tästä syystä on olemassa riskialtista rinnastaa Italiassa toteuttamamme toimenpiteet jälleentuonnin kieltoon ja puhua näistä toimenpiteistä Saksan jälleenmyyjille osoitetussa kirjeessä. Tämä pitäisi ottaa huomioon erityisesti ryhmäpoikkeusasetuksen voimassaolon kiistanalaista pidentämistä ja muuttamista silmällä pitäen.

Toimenpiteistä Italiassa on ilmoitettava alueiden kautta suullisesti."

137 Tässä muistiossa siis korostetaan sitä, että on parempi ilmoittaa suullisesti toimenpiteistä, joihin oli ryhdytty Italian osalta, koska tätä koskevat kirjalliset viestit saattaisivat paljastaa sen, että nämä toimenpiteet olivat ristiriidassa asetuksen N:o 123/85 kanssa. Tämä muistio osoittaa sen, että Volkswagen-konsernin sisäisessä kirjeenvaihdossa käytetty ilmaisu harmaat markkinat oli moniselitteinen. Vaikka näet tämän muistion otsikossa ilmoitetaan, että se koskee "harmaatuontia/Italia", muistion sisältö koskee rinnakkaistuontia yleisesti eikä ainoastaan jakeluverkostoon kuulumattomien jälleenmyyjien harjoittamaa tuontia.

138 Toinen esimerkki samasta moniselitteisyydestä on Porsche Austrian 27.3.1995 Audille lähettämä telekopio (päätöksen alaviite 31). Tämän telekopion otsikkona on "Harmaatuonti" mutta siinä ilmoitetaan tämän jälkeen, että toteutettujen

toimenpiteiden ansiosta Audi A4 -autojen jälleenvienti Italiasta Itävaltaan oli saatu kokonaisuudessaan poistetuksi. Siinä todetaan seuraavaa:

"Asia: Harmaatuonti

— —

Kerrankin jotain positiivista tästä aiheesta!

Viime aikoina kyseisten alueiden jälleenmyyjien kanssa käytyjen keskustelujen jälkeen olemme saattaneet todeta, että harmaatuonti on vähentynyt. Tähän mennessä yhtään A4-autoa ei ole tuotu Italiasta Itävaltaan.

Teidän yhdessä Italian maahantuojan kanssa käyttöönottamanne toimenpiteet näyttävät siis tehoavan — — ."

139 Saman kysymyksen osalta on viitattava myös Saksaa koskevaan vuoden 1995 markkinointisuunnitelmaan ("Marketingplan Deutschland 1995", päätöksen alaviite 50). Kyseisessä asiakirjassa kantaja ilmoittaa strategiansa Saksaan suuntautuvan jälleentuonnin osalta seuraavasti:

"Vastatoimet jälleentuonnin estämiseksi seuraamalla jatkuvasti hintoja ja toimituksia sekä vaikuttamalla jälleenmyyjiin.

Kohdistetut toimenpiteet harmaatuojia vastaan."

140 Tässä asiakirjassa käsitteellä "harmaatuojat" voitaisiin tarkoittaa "jakeluverkostoon kuulumattomia jälleenmyyjiä", mutta edellinen kappale osoittaa, että niiden vastatoimien kohteena, joilla pyrittiin rajoittamaan jälleentuontia mukauttamalla hintoja ja valvomalla toimituksia tai saatavuutta sekä vaikuttamalla jälleenmyyjiin, oli myös jälleentuonti Saksaan yleisesti.

141 On tehtävä se päätelmä, että Volkswagen-konsernin sisäisen kirjeenvaihdon valossa kokonaisuutena tarkasteltuna ilmaisun "harmaat markkinat", sellaisena kuin sitä käytettiin, ei selvästikään voida tulkita kattavan yksinomaan myyntiä jakeluverkostoon kuulumattomille jälleenmyyjille. Tätä päätelmää ei kumoa se, että Autogerman italialaisille jälleenmyyjille lähettämissä kiertokirjeissä erotettiin selvästi toisistaan asetukseen N:o 123/85 viitaten myynti kuluttajille (heidän asuinpaikastaan riippumatta), jota pidettiin sallittuna, ja myynti jakeluverkostoon kuulumattomille jälleenmyyjille, jota pidettiin kiellettynä. On näet todennäköistä, että laatiessaan tällaisia virallisia tiedonantoja jälleenmyyjille Autogerma noudatti yhteisön sääntöjä, mutta varasi itselleen mahdollisuuden antaa niille ohjeita epävirallisempia kanavia pitkin.

142 Päätelmää, jonka mukaan kantaja, Audi ja Autogerma eivät rajoittaneet toimenpiteitään jakeluverkostoon kuulumattomille jälleenmyyjille tapahtuvan myynnin tyrehdyttämiseen, tukevat vielä 21.9. ja 26.9.1994 päivätyt muistiot (päätöksen alaviitteet 14 ja 15), jotka Autogerma osoitti kantajalle. Näihin muistioihin sisältyy suurin osa seikoista, joihin komissio on vedonnut kantajaa vastaan.

143 "Rinnakkaistuonti" on 21.9.1994 päivätyn muistion otsikkona, ja se kuuluu seuraavasti:

"Arvoisat vastaanottajat,

Palaamme otsikossa mainittuun ja jo perusteellisesti käsiteltyyn aiheeseen selvittääksemme teille tämänhetkistä tilannetta.

Italian koko myyntiorganisaatiossa on suuri huoli myyntitavoitteiden saavuttamisesta ja tähänastisen myyntimenestyksen ylläpitämisen tarpeesta. Tämä tarve on johtanut siihen, että useat jälleenmyyjät, joita ulkopuoliset myyntiorganisaatiot (joihin kuuluu lukuisia ulkomaisia Volkswagen- ja Audi-kauppiaita) painostavat, harjoittavat myyntiä myös sellaisilla alueilla, jotka sijaitsevat kaukana sovituilta alueilta, joskus jopa ulkomailla.

Autogerman toimenpiteillä on siksi ohjattava Volkswagen- ja Audi-jälleenmyyjien mielenkiinto sopimuksessa sovituille myyntialueille, ja siinä yhteydessä valvotaan sopimuksen täyttämistä kunkin yksittäisen liikkeen osalta, erityisesti myyntitoimintaa omalla alueella (missä yhteydessä kuusi jälleenmyyntisopimusta on purkautunut sopimusehtojen täyttymättä jäämisen vuoksi — —). Muiden jälleenmyyjien osalta aiomme vedota sopimusvelvoitteiden laiminlyöntiin tiettyjen toimituksia koskeneiden tarkastusten tulosten perusteella saadaksemme tarkempia tietoja kyseiset autot ostaneista kuluttajista.

Tätä toimintatapaa kehitämme edelleen myyntiorganisaatiossa. Hankkeeseen sisältyy uusi entistä merkittävämpi marginaalirakenne, ja siinä yhteydessä palkkioiden määrää, jonka saaminen edellyttää sekä määrällisten että laadullisten

sopimusvelvoitteiden noudattamista, korotetaan ja kiinteää prosenttiosuutta ajoneuvolaskutuksesta alennetaan. Tällä tavoin meidän maksamamme marginaali jaetaan paremmin. — — ."

144 On todettava, että tässä muistiossa viitataan Autogerman toimenpiteisiin, joilla pyritään palauttamaan italialaiset jälleenmyyjät toimimaan omilla sopimusalueillaan. Kun otetaan huomioon kyseisen muistion otsikko ("Rinnakkaistuonti") ja yhteys, joka siinä luodaan yhtäältä sen toteamuksen, jonka mukaan tietyt jälleenmyyjät tekevät toisinaan kauppaa ulkomaille, ja toisaalta Autogerman toimenpiteiden välille ("siksi"), ilmaisun "ohjattava Volkswagen- ja Audi-jälleenmyyjien mielenkiinto sopimuksessa sovituille myyntialueille" on ymmärrettävä tarkoittavan sitä, että Autogerma painostaa jälleenmyyjiä, jotta nämä lopettavat myynnin sopimusalueidensa ulkopuolelle, erityisesti ulkomaille.

145 Tämä muistio osoittaa myös sen, että tämän toimenpiteen toteuttamiseksi otettiin käyttöön järjestelmällinen valvonta ("siinä yhteydessä valvotaan — — kunkin yksittäisen liikkeen osalta").

146 Lisäksi tekstin laatiminen preesensmuodossa sekä käytetyt ilmaisut osoittavat, että Autogerman toimenpiteet olivat jo käynnissä. Ainoastaan marginaalin osalta mainitut toimenpiteet esitettiin hankkeen muodossa.

147 Lopuksi on huomautettava, että Autogerma piti tarpeellisena tutkia "tarkempia tietoja kuluttajista". Koska myynti kuluttajille on lähtökohtaisesti sallittu, Autogermalla ei ollut yhtään hyvää syytä ottaa selville heidän henkilöllisyyttään. Samoin on huomautettava, että Autogerma ehdottaa muistionsa toisessa kappaleessa, jossa se kuvaa ongelmaa, johon toimenpiteillä pyritään vaikuttamaan, että jakeluverkostoon kuuluvat ulkomailla toimivat jälleenmyyjät aiheuttavat häiriöitä. Tällainen tilannekuvaus näyttää ilmentävän toivetta estää jakeluverkoston sisäiset toimitukset. Joka tapauksessa kuluttajien ja ulkomaisten jäl-

leenmyyjien mainitseminen tässä muistiossa osoittaa sen, että se ei koske yksinomaan myyntiä jakeluverkostoon kuulumattomille jälleenmyyjille.

148 Toimenpideluettelo, jonka Autogerma toimitti kantajalle muutamia päiviä myöhemmin 26.9.1994 päivätyssä muistiossa (päätöksen alaviite 15), vahvistaa edellä esitetyt toteamukset.

149 Tässä muistiossa mainitaan 19 "toimenpidettä, joihin Autogerma on ryhtynyt valvoakseen jälleenvientiä ja estääkseen sen". Vaikka useimpien näiden toimenpiteiden kuvaus on sellainen, ettei sen perusteella voida päätellä toimenpiteiden ulottuvuutta (ks. esim. ilmaisut "tarkastukset epäilyttävien jälleenmyyjien tiloissa", "sellaisten jälleenmyyjien sopimukset, jotka uusivat tekonsa, irtisanotaan" ja "estää se, että jälleenmyyjät etsivät ei-toivottavia myyntikanavia"), muistioon sisältyy myös sellaisia lauseita, joista selvästi ilmenee, että kohteena oli jälleenmyynti kaikilta osin.

150 Siinä mainitaan esimerkiksi, että "neljännesvuosittain maksettava bonus, joka ei koske mitään alueen ulkopuolista myyntiä, maksetaan seuraavasta vuosineljänneksestä alkaen vasta auton rekisteröinnistä". Palkkionmaksun edellytykseksi asetettu vaatimus, jonka mukaan auto on rekisteröitävä Italiassa, hillitsee selvästi paitsi halukkuutta myydä jakeluverkostoon kuulumattomille jälleenmyyjille myös kiinnostusta jakeluverkoston sisäisiin toimituksiin sekä myyntiin muiden jäsenvaltioiden kuluttajille. Tästä syystä tällä toimenpiteellä pyrittiin selvästi eristämään Italian markkinat. Vaikka esitetään, että tämä toimenpide on tarkoitus ottaa käyttöön vasta "seuraavasta vuosineljänneksestä alkaen", tämä ei päde toiseen samankaltaiseen toimenpiteeseen, joka mainitaan samassa muistiossa ja jonka mukaan "Myös myynninedistämistoimien, joilla lähinnä annetaan etuja kuluttajille, yhteydessä edellytetään rekisteröintiä Italiassa, jotta tuki, joka yleensä tarkoittaa lisävarusteita, takaisinostositoumuksen tai rahoitusmahdollisuuksia, maksettaisiin".

151 Näihin indisioihin on lisättävä vielä se, että muistiossa käsitellään yleisin sanakääntein jälleenviennin estämistä tavoiteltavana päämääränä ("toimenpiteet

— — joilla pyritään valvomaan jälleenvientiä ja estämään se" ja "jälleenvientiä harjoittaville jälleenmyyjille lähetetään kirjeitä heidän intonsa hillitsemiseksi").

152 Lopuksi todettakoon, että kantaja ei voi myöskään arvostella menestyksellisesti komissiota siitä, että tämä ei ole ottanut huomioon Volkswagen-konsernin sisäisiä eturistiriitoja tai haltuun otettujen asiakirjojen laatijoiden henkilöllisyyttä. Nämä seikat eivät nimittäin millään tavoin muuta näiden asiakirjojen sisältöä.

Jälleenmyyjien valvonta ja niille annetut varoitukset ja rangaistukset

— Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

153 Kantajan mukaan komissio on tehnyt virheen todetessaan, että kantaja, Audi ja Autogerma valvoivat järjestelmällisesti italialaisten jälleenmyyjien harjoittamaa kauppaa.

154 Kantaja huomauttaa tältä osin ensinnäkin, että komissio on päätellyt 26.1.1995 lähetetyn sähköpostiviestin perusteella, että oli otettu käyttöön 150 DEM:n suuruinen maksu, joka perittiin vaatimustenmukaisuustodistuksen laatimisesta (päätöksen 27 perustelukappale), vaikka tämä maksu todellisuudessa otettiin käyttöön muutaman viikon ajaksi uuden säännöstön tultua voimaan ja vaikka se koski vain muutamia autoja. Se, että maksun esitettiin kyseisessä kirjeessä olevan tarkoitettu estämään jälleenviennin, johtui siitä, että kirjeen laatija ei ollut vastuussa kyseisestä maksusta eikä vaatimustenmukaisuustodistusten laatimisesta. Siltä osin kuin komissio on ottanut huomioon myös sen, että Audi oli maksun lisäksi vaatinut todistusta ajoneuvon ostosta (päätöksen 27 perustelukappale), kantaja täsmentää, että myyntisopimuksen jäljennöstä tai laskua vaadittiin

yksinomaan sen vuoksi, että varmistuttaisiin siitä, että vaatimustenmukaisuustodistusta koskevan pyynnön esittäjä oli todellisuudessa ostaja. Kantaja korostaa myös sitä, että maksulla oli tarkoitus kattaa sisäisiä ja ulkoisia kuluja, jotka liittyivät näiden todistusten laatimiseen, ja esittää eritelmän näistä kustannuksista.

155 Toiseksi kantaja esittää, että komissio on päätellyt tiettyjen asiakirjojen perusteella, että valmistajat olivat antaneet Autogerman tehtäväksi valvoa järjestelmällisesti jälleenvientiä ja esittää niille sitä koskevia huomioitaan (päätöksen 28, 29 ja 39 perustelukappale), vaikka oli ilmeisen mahdotonta valvoa kunkin jälleenmyyjän myyntiä näihin asiakirjoihin sisältyvien tietojen perusteella. Jälleenvientiä koskevien numerotietojen perusteella ei näet ollut mahdollista päätellä, mikä jälleenmyyjä oli myynyt auton. Kantaja, Audi ja Autogerma olivat harjoittaneet valvontaa vain niissä tilanteissa, joissa yritys tai henkilö, jonka selvästi voitiin olettaa olevan jakeluverkostoon kuulumaton jälleenmyyjä, pyysi vaatimustenmukaisuustodistusta. Tilanne oli tällainen esimerkiksi niissä 25 valvontatapauksessa, joihin Audi oli ryhtynyt kesäkuun 1994 ja helmikuun 1995 välisenä aikana. Tämän valvonnan perusteella kantaja ja Audi olivat ilmoittaneet Autogermalle niiden jälleenmyyjien nimet, jotka olivat laiminlyöneet vakavalla tavalla sopimusvelvoitteensa, tai niiden ajoneuvojen alustanumerot, joita jakeluverkostoon kuulumattomat jälleenmyyjät olivat ostaneet, jotta Autogerma olisi voinut selvittää, mitkä jälleenmyyjät olivat myyneet nämä ajoneuvot. Tällainen autonvalmistajien ja Autogerman välinen tietojenvaihto ei missään tapauksessa voi kantajan mukaan merkitä lainvastaista käytäntöä, sillä sen ainoana tavoitteena oli löytää ne tapaukset, joissa autoja oli myyty jakeluverkostoon kuulumattomille jälleenmyyjille.

156 Kantaja korostaa kolmanneksi komission väittäneen, että Autogerma valvoi "päivittäin" autojen tilauksia (päätöksen 40 perustelukappale), vaikka 10.2.1995 päivätty muistio, johon tämä väite perustuu, koskee näiden tilausten otokseen perustuvaa valvontaa. Vaikka Autogerma lupasi tämän muistion mukaan ottaa käyttöön pysyvän valvonnan, valvontaa ei koskaan toteutettu. Ei ole myöskään näytetty toteen, että Autogerma olisi velvoittanut italialaiset jälleenmyyjät luopumaan myymästä autoja sellaisille asiakkaille, jotka eivät asuneet Italiassa, ilman Autogerman etukäteen antamaa lupaa (päätöksen 114 perustelukappale). Lopuksi kantaja huomauttaa, että vaikka Autogerma oli harjoit-

tanut rekisteröityjen tilausten jatkuvaa valvontaa, tämä ei ollut kiellettyä toimintaa, koska tällainen valvonta on yksi keino saada riittävän ajoissa ja ennakolta selville myynti jakeluverkostoon kuulumattomille jälleenmyyjille.

157 Neljänneksi kantaja esittää, että päätöksen perustelu, jonka mukaan Kraftfahrt-Bundesamt (Saksan liittotasavallan moottoriajoneuvovirasto) auttoi italialaisten jälleenmyyjien valvonnassa (päätöksen 26 ja 28 perustelukappale), on niinikään virheellinen. Kraftfahrt-Bundesamt oli poistanut antamistaan tiedoista alustanumerojen kolme viimeistä numeroa, minkä vuoksi kyseisten ajoneuvojen yksilöinti ei ollut mahdollista. Virasto oli myös ainoastaan ilmoittanut tietoja tilastointia varten, jolloin kantaja ja Audi saattoivat todeta kunkin mallin osalta Saksaan jälleentuotujen ajoneuvojen kokonaismäärän.

158 Kantaja väittää, että vaikka Autogerma kehotti jälleenmyyjiä lopettamaan "sopimusalueen ulkopuolella organisoidun myynnin", on niinikään selvää, että ilmaisu "organisoitu myynti" tarkoittaa myyntiä jakeluverkostoon kuulumattomille jälleenmyyjille. Tämä käy yksiselitteisesti ilmi 7.12.1993 päivätystä raportista, joka koskee muun muassa Autogerman jälleenmyyjille antamia määräyksiä ja vastauksia, joita tietyt jälleenmyyjät lähettivät ja joissa ne sitoutuivat olemaan enää myymättä jakeluverkostoon kuulumattomille jälleenmyyjille. Kantaja siteeraa asiakirjoja osoittaakseen, että jälleenmyyjät, joille määräys oli annettu, myivät todellisuudessa suuria määriä autoja jakeluverkostoon kuulumattomille jälleenmyyjille, joten Autogerman ankara reaktio oli sekä oikeudelliselta että taloudelliselta kannalta tarpeen. Kantaja huomauttaa lisäksi, että yli 90 prosenttia Volkswagen- ja Audi-merkkisten autojen Italiasta Saksaan suuntautuvasta jälleenviennistä, jonka komissio arveli olevan 19 000 autoa vuonna 1993, 22 000 autoa vuonna 1994 ja 19 000 autoa vuonna 1995 (päätöksen 11 perustelukappale) oli jakeluverkostoon kuulumattomien jälleenmyyjien harjoittamaa. Se mainitsee vielä saksalaisten jälleenmyyjien kirjeet, joissa nämä valittavat siitä, että jälleenmyyjät toimittivat sopimusehtojen vastaisesti autoja jakeluverkostoon kuulumattomille jälleenmyyjille, ja pyytävät kantajaa ryhtymään toimenpiteisiin tällaisen käytännön lopettamiseksi.

159 Rangaistuksista, joita todellisuudessa määrättiin, kantaja korostaa, että kaikki jälleenmyyntisopimusten irtisanomiset, joihin komissio nojautuu, koskevat jälleenmyyjiä, jotka olivat useaan otteeseen myyneet autoja jakeluverkostoon kuulumattomille jälleenmyyjille ja jotka olivat joissain tapauksissa laiminlyöneet vakavalla tavalla muitakin sopimusvelvoitteitaan.

160 Vastaajan mukaan päätöksessä siteerattujen asiakirjojen kokonaisuudesta ilmenee, että italialaisten jälleenmyyjien myyntiä, myös myyntiä yksityishenkilöille, valvottiin järjestelmällisesti ja Autogerma seurasi sitä päivittäin. Vastaaja kiistää lisäksi sen, että päätöksessä olisi väitetty, että Audi on voinut harjoittaa tällaista valvontaa Kraftfahrt-Bundesamtin toimittamien tietojen avulla. Se toteaa kuitenkin, että eräs Audin työntekijä, joka oli ostanut Audi A4 -auton Italiasta, pelkäsi, että Kraftfahrt-Bundesamtin tilastojen tutkimisen yhteydessä auto "katsottaisiin jälleentuonniksi, mikä tietäisi vaikeuksia" (päätöksen 30 perustelukappale).

161 Varoitusten ja rangaistusten osalta vastaaja siteeraa 13.6.1994 päivättyä kirjettä, jossa Autogerma ilmoittaa Audille siitä, että se oli ensinnäkin lähettänyt jälleenmyyjille varoituksen ja määrännyt ne rajoittamaan myyntinsä yksinomaan Italian sisämarkkinoille ja toiseksi irtisanonut kaksi jälleenmyyntisopimusta. Autogerma väitti kantajalle 14.6.1994 päivätyssä kirjeessä kehottaneensa jatkuvasti syyskuusta 1993 lähtien noin 60:tä jälleenmyyjää pidättymään kaikesta myyntitoiminnasta sopimusalueensa ulkopuolella ja uhanneensa niitä jälleenmyyntisopimuksen irtisanomisella. Vastaaja mainitsee myös 20.2.1995 päivätyn kantajan sisäisen muistion, jonka mukaan Volkswagen-konserni "rikkoo voimassa olevaa lainsäädäntöä" ja "hyvin pian useiden jälleenmyyjien (joihin kuului suurehkojakin yrityksiä) jälleenmyyntisopimukset irtisanotaan harmaatuonnin vuoksi (ulospäin ilmoitetaan tietysti toisenlaiset syyt)". Vastaaja huomauttaa myös, ettei Autogerma viitannut edellä mainituissa kesäkuussa 1994 päivätyissä muistiossaan erityisesti jakeluverkostoon kuulumattomiin jälleenmyyjiin. Päinvastoin se käsitteli siinä yleisesti annettuja määräyksiä ja tiettyjen jälleenmyyntisopimusten irtisanomista sopimusalueen ulkopuolelle suuntautuvan myynnin vuoksi.

— Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

162 Ensinnäkin on todettava, että kanteen kohteena olevaan päätökseen sisältyy asianmukaisia ja yhtäpitäviä indisioita siitä, että kantaja on muun muassa tytäryhtiönsä Autogerman avulla harjoittanut järjestelmällistä valvontaa, jolla on pyritty varmistamaan niiden toimenpiteiden tehokkuus, joihin oli ryhdytty Italiasta suuntautuvan jälleenmyynnin estämiseksi, ja esittänyt varoituksia jälleenmyyjille tarkoituksenaan rajoittaa näiden kaupallista toimintaa.

163 Kuten 145 kohdassa on todettu, Autogerma on näet vahvistanut 21.9.1994 päivätyssä, kantajalle osoitetussa muistiossaan valvovansa jokaista jälleenmyyjäänsä varmistuakseen siitä, etteivät nämä myy oman sopimusalueensa ulkopuolelle. Samoin edellä 51 kohdassa siteeratuista Schlesingerin lausumista ilmenee, että hänen piti varmistaa henkilökohtaisesti jokainen tapaus, jossa palkkio mahdollisesti maksettiin tai pidätettiin, jos oli tarpeen soveltaa 15 prosentin sääntöä. Näitä indisioita ei voida kumota kantajan esittämillä erityisillä perusteluilla (ks. edellä 154—157 kohta). Lisäksi kantajan väite, jonka mukaan jälleenmyyjien jatkuva ja eritelty valvonta ei ollut mahdollista, ei voi kumota päätelmää siitä, että Autogerma otti käyttöön järjestelmällisen valvonnan ja vahvisti siten muita toimenpiteitä, joihin oli ryhdytty Italiasta suuntautuvan jälleenviennin estämiseksi.

164 Aluksi on huomautettava, että saksalaiset ja itävaltalaiset kuluttajat viittaavat yhdenmukaisella tavalla autonvalmistajille osoittamissaan valituksissa tai komissiolle osoittamissaan kanteluissa autonvalmistajien esittämiin varoituksiin niiden ilmoitusten perusteella, joita he olivat saaneet italialaisilta jälleenmyyjiltä. Tämä ilmenee esimerkiksi edellä 106, 107, 109, 110 ja 112—114 kohdassa siteeratuista kirjeistä ja telekopioista (Wieserin telekopio: "Audi-tehtaan antamien määräysten vuoksi"; Bernhardin telekopio: "Volkswagen AG:n määräys"; Baurin kirje: "uhkaukset annetaan tietenkin vain puhelimitse", Kepplerin kirje: " — — että VW on kieltänyt myynnin. Mikäli kieltoa ei noudateta, VW on uhannut jälleenmyyjäoikeuden poistamisella"; Mosserin telekopio: " — — kummallekin liikkeelle oli asetettu Audin johdon tasolta kielto"; Bilo-

ganin telekopio: "autonvalmistajan antamien ohjeiden vuoksi"; Albrechtin kirje: "Wolfsburgin määräyksestä"). Näitä lausumia tukee edellä 92 kohdassa siteerattu Autogerman Silemotori Negro -yhtiölle osoittama kirje ja erityisesti jakeluverkoston sisäisten toimitusten osalta 26.11.1993 päivätty kirje, jonka Volkswagen- ja Audi-merkkien saksalainen jälleenmyyjä osoitti kantajalle ja jota on siteerattu edellä 82 kohdassa.

165 Edellä 136 kohdassa siteerattu 12.12.1994 päivätty Audin sisäinen muistio puolestaan vahvistaa sen, että tämä autonvalmistaja piti parempana, että toimenpiteistä, joihin ryhdyttäisiin Italiassa tapahtuvan myynnin osalta, ilmoitettaisiin suullisesti. Lisäksi tavoite, joka on määritelty edellä 143 kohdassa siteeratussa Autogerman kantajalle osoittamassa 21.9.1994 päivätyssä muistiossa, eli "ohjattava Volkswagen- ja Audi-jälleenmyyjien mielenkiinto sopimuksessa sovituille myyntialueille" antaa ymmärtää, että jälleenmyyjille olisi annettu tällaisia varoituksia. Tämän osalta Autogerman Audille osoittama 13.6.1994 päivätty kirje (siteerattu edellä 80 kohdassa) vahvistaa seuraavaa: "Autogerma vaati useaan kertaan kyseisiä jälleenmyyjäliikkeitä harjoittamaan kauppaa yksinomaan Italian sisämarkkinoilla. Tästä seurasi jopa kaksi jälleenmyyntisopimuksen irtisanomista". Samoin Autogerma kirjoittaa kantajalle osoittamassaan kirjeessä, joka on päivätty 14.6.1994 ja joka koskee rinnakkaisvientiä, seuraavaa: "Syyskuusta 1993 lähtien noin 60:tä jälleenmyyjää on jatkuvasti vaadittu lopettamaan myyntitoimintansa sopimusalueen ulkopuolella kotimaassa ja ulkomailla. Näille jälleenmyyjille on ilmoitettu nimenomaisesti, että mikäli kieltoa ei noudateta, ne voisivat varautua jälleenmyyntisopimuksensa irtisanomiseen. — — Autogerma aikoo tulevaisuudessakin toimia samalla päättäväisyydellä, jotta sovittu tavoite eli Italiasta suuntautuvan viennin pysäyttäminen saavutettaisiin." Lopuksi jälleenmyyjiin vaikuttamisesta mainittiin nimenomaisesti ("vaikuttamalla jälleenmyyjiin") edellä 139 kohdassa siteeratussa markkinointisuunnitelmassa "Marketingplan Deutschland 1995". Tämän asiakirjan yhteydessä tällä vaikuttamisella on ymmärrettävä tarkoitettavan määräystä, joka annettiin saksalaisille jälleenmyyjille ja jonka mukaan autoja ei saanut enää tuoda maahan.

166 Toiseksi on sitä vastoin katsottava, että kanteen kohteena olevaan päätökseen ei sisälly riittävän asianmukaista ja yhtäpitävää näyttöä siitä, että kantaja olisi tytäryhtiönsä Autogerman avulla todellisuudessa määrännyt rangaistuksia italialaisille jälleenmyyjille esimerkiksi irtisanomalla niiden jälleenmyyntisopi-

muksia sillä perusteella, että nämä toimittivat autoja muiden jäsenvaltioiden kuluttajille tai Volkswagen- ja Audi-merkkien jälleenmyyjille.

167 Tietyistä asiakirjoista kyllä ilmenee, että tietyille italialaisille jälleenmyyjille määrättiin jälleenvientiin liittyvistä syistä rangaistukseksi niiden jälleenmyyntisopimusten irtisanominen. Tilanne on tällainen esimerkiksi sen muistion osalta, jonka Autogerma osoitti Audille 13.6.1994 ja jota on siteerattu edellä 165 kohdassa, ja sen luettelon osalta, jonka Autogerma antoi kantajalle tiedoksi 7.6.1994 päivätyllä kirjeellä (päätöksen alaviite 121) ja joka koski kolmea vuonna 1993 irtisanottua jälleenmyyntisopimusta:

"1) Dino Conti Trieste

Syyt:
a) Harmaavienti
b) Yhteistyö muiden merkkien kanssa

2) Beretich Pordenone

Syyt:
a) Harmaavienti
b) Markkinaosuus
c) Heikko organisaatio
d) Taloudelliset vaikeudet.

3) Autosial S. Benedetto (AP)

a) Harmaavienti
b) Taloudelliset vaikeudet."

168 On kuitenkin täysin mahdollista, että nämä jälleenmyyjät olivat todellakin rikkoneet jälleenmyyntisopimustaan esimerkiksi myymällä autoja jakeluverkostoon kuulumattomille jälleenmyyjille, mikä olisi täysin hyväksyttävä peruste määrätylle rangaistukselle. Ilmoitus, jonka Audi on esittänyt 10.2.1995 laaditussa yhteydenottoaan Autogermaan kuvaavassa raportissaan (päätöksen alaviite 125) ja jonka mukaan "8 jälleenmyyjää irtisanotaan — — irtisanomisen perusteeksi ei ilmoitettu harmaavientiä", ei kumoa tätä päätelmää, koska on joka tapauksessa olemassa muuntyyppisiä jälleenmyyntisopimuksen rikkomisia kuin myynti jakeluverkostoon kuulumattomille jälleenmyyjille. Vastaajan asiamies on lisäksi myöntänyt suullisessa käsittelyssä vastauksenaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kysymykseen, että jälleenmyyjät, joiden sopimus oli irtisanottu, olivat myyneet autoja jakeluverkostoon kuulumattomille jälleenmyyjille.

169 Näin ollen niiden todisteiden perusteella, joita komissio on esittänyt jälleenmyyntisopimusten irtisanomisesta, ei voida sulkea pois sitä, että ainoastaan niille jälleenmyyjille, jotka ovat muiden sopimusvelvoitteiden laiminlyöntien lisäksi myyneet autoja jakeluverkostoon kuulumattomille jälleenmyyjille, on todellisuudessa määrätty rangaistuksia. Tästä seuraa, että komissio on tehnyt arviointivirheen pitäessään toteennäytettynä, että jälleenmyyntisopimusten irtisanomiset olivat lainvastainen toimenpide.

Jälleenviennin esteiden vaikutukset

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

170 Kantajan mukaan komissio ei ole osoittanut myöskään sitä, että väitetyt toimenpiteet, joihin autonvalmistajat ja Autogerma olisivat ryhtyneet, olisivat vaikuttaneet lailliseen jälleenvientiin Italiasta.

171 Jo pelkästään se, että kaikkien niiden ajanjaksojen aikana, jolloin oli ollut merkittäviä eroja Italian liiran ja Saksan markan sekä Italian liiran ja Itävallan shillingin arvojen välillä, autojen jälleenvienti Italiasta oli huomattavaa, osoittaa kantajan mielestä sen, että toimenpiteillä, joihin kantaja, Audi ja Autogerma olivat väitteiden mukaan ryhtyneet, ei ollut ollut tuntuvia vaikutuksia. Tältä osin kantaja huomauttaa, että vuosina 1993—1995 noin 20 000 auton vienti vuosittain Italiasta Saksaan osoittaa joko sen, että toimenpiteet, jotka oli kohdistettu jakeluverkostoon kuulumattomille jälleenmyyjille tapahtuvaa myyntiä vastaan, olivat tehottomia, tai sen, että nämä toimenpiteet olivat tehokkaita mutta että saksalaisten kuluttajien sallitut ostot Italiassa lisääntyivät vastaavasti. Kantaja huomauttaa myös, että vuonna 1995 oli 19 338 jälleenvietyä ajoneuvoa kohti vain 36 valitusta henkilöiltä, jotka kertoivat olevansa kuluttajia, jotka eivät olleet onnistuneet ostamaan autoa Italiasta. Monet näistä valituksista olivat lisäksi perusteettomia. Kantaja lisää, että jotkut näistä valittajista onnistuivat lopulta saamaan haluamansa auton, kun taas jotkut heistä olivat todellisuudessa jakeluverkostoon kuulumattomia jälleenmyyjiä.

172 Kantaja väittää lisäksi, että suurimpana osana siitä ajanjaksosta, jonka komissio on ottanut huomioon, eli vuoden 1987 ja vuoden 1993 alun välillä, Italian ulkopuolella asuvilla kuluttajilla ei ollut mitään intressiä hankkia autoa Italiasta. Pikemminkin italialaisilla asiakkailla olisi ollut intressi ostaa auto toisesta jäsenvaltiosta.

173 Lopuksi kantaja toteaa, että kantajan väite, jonka mukaan jälleenmyyjät olisivat niille asetetun kiellon vuoksi päättäneet olla enää harjoittamatta vientiä tai viedä enintään 15 prosenttia kokonaismyynnistä taikka toteuttaneet joitain muita toimenpiteitä kuten rekisteröineet kaikki ajoneuvot Italiassa tai irtisanoneet työntekijöitä, jotka olivat myyneet autoja ulkomaille, ei ole perusteltu minkään sen tueksi siteeratun asiakirjan perusteella.

174 Vastaaja muistuttaa aluksi siitä, että jokainen toimenpide, jonka tarkoituksena on eristää kansalliset markkinat estämällä rinnakkaistuonti tai jolla on tällainen vaikutus, on EY:n perustamissopimuksen vastainen heti kun toimenpide on

havaittavissa. Se, onko kyseessä perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan rikkominen, ei riipu siitä, ovatko kansallisten markkinoiden eristämiseen tähtäävät toimenpiteet menestyksellisiä.

175 Tämän jälkeen vastaaja esittää, että kun otetaan huomioon potentiaalisten asiakkaiden lähettämien kantelu- ja valituskirjeiden suuri määrä, ei ole epäilystäkään siitä, että italialaiset jälleenmyyjät katsoivat saaneensa kiellon myydä autoja ulkomaille. Sen mukaan on selvää, että tämän tilanteen aiheutti suureksi osaksi se, että Autogerman jälleenmyyjilleen antamissa ohjeissa ei ollut eroteltu sallittua ja kiellettyä myyntiä.

176 Samoin kirjeistä, joita jälleenmyyjät lähettivät potentiaalisille asiakkailleen kertoakseen yli vuoden pituisesta toimitusajasta ja mahdollisista hinnanmuutoksista, oli se ilmeinen seuraus, että asiakkaat olivat suurimmaksi osaksi luopuneet ostamasta autoa Italiasta. Myös se, että ostajaa vaaditaan vakavan seuraamuksen uhalla sitoutumaan siihen, että hän ei myy autoa ensimmäisten kolmen kuukauden kuluessa ostosta tai ennen kuin autolla on ajettu 3 000 kilometriä, on omiaan hillitsemään intoa hankkia auto kyseisestä valtiosta.

177 Vastaaja siteeraa lopuksi asiakirjaa, joka sen mukaan osoittaa, että Audi-merkkisten ajoneuvojen jälleenvienti Italiasta väheni.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

178 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan sopimuksen konkreettisia vaikutuksia ei tarvitse ottaa huomioon sovellettaessa perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohtaa, jos on ilmeistä, että sopimuksen tarkoituksena on estää kilpailu yhteismarkkinoilla, taikka rajoittaa tai vääristää sitä. Tästä syystä ei edellytetä

sitä, että näytettäisiin toteen, että todellisia kilpailunvastaisia vaikutuksia on ollut, kunhan todettujen menettelytapojen kilpailunvastainen tavoite näytetään toteen (ks. yhdistetyt asiat 56/64 ja 58/64, Consten ja Grundig v. komissio, tuomio 13.7.1966, Kok. 1966, s. 429 ja 496; Kok. Ep. I, s. 275 ja asia C-219/95 P, Ferriere Nord v. komissio, tuomio 17.7.1997, Kok. 1997, s. I-4411, 12—14 kohta). Kuten edellä on todettu, komissio on osoittanut kantajan ryhtyneen sellaisiin toimenpiteisiin, joilla on pyritty Italian markkinoiden eristämiseen (ks. edellä mm. 88 ja 89 kohta). Komission ei siten tarvinnut tutkia sitä, oliko näillä toimenpiteillä konkreettisia vaikutuksia kilpailuun yhteismarkkinoilla.

179 Lisäksi tämä oli jo lähtökohtaisesti omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla (yhdistetyt asiat 32/78 ja 36/78—82/78, BMW Belgium ym. v. komissio, tuomio 12.7.1979, Kok. 1979, s. 2435, 32 kohta). Jotta näet sopimus tai menettelytapa olisi omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, sen on objektiivisten oikeudellisten seikkojen ja tosiseikkojen perusteella annettava riittävästi aihetta epäillä, että se voi vaikuttaa suoraan tai välillisesti taikka tosiasiallisesti tai mahdollisesti jäsenvaltioiden väliseen kauppaan. Tältä osin on tarkasteltava erityisesti, ovatko kyseiset toimenpiteet omiaan eristämään tiettyjen tuotteiden markkinat jäsenvaltioiden välillä ja vaikeuttamaan näin perustamissopimuksessa tarkoitettua taloudellista vastavuoroisuutta (asia 56/65, Société Technique Minière, tuomio 30.6.1966, Kok. 1966, s. 337 ja 359; Kok. Ep. I, s. 251 ja asia T-77/92, Parker Pen v. komissio, tuomio 14.7.1994, Kok. 1994, s. II-549, 39 kohta). Tilanne on tässä tapauksessa selvästi tällainen. Sekä 15 prosentin sääntö että italialaisten jälleenmyyjille tapahtuvien toimitusten kiintiöinti merkitsevät alueellista suojaa nimenomaan Saksan ja Itävallan jälleenmyyjien kannalta sekä italialaisten jälleenmyyjien kaupallisen toimintavapauden kaventamista. Niillä sidottiin kaikkia Volkswagen- ja Audi-merkkien jälleenmyyjiä yhteismarkkinoiden merkittävässä osassa (Italia) ja vaikutettiin tällä tavoin Italian markkinoita eristävästi. Kilpailua rajoittavat menettelytavat, jotka ulottuvat yhden jäsenvaltion koko alueelle, ovat jo lähtökohtaisesti omiaan vahvistamaan kansallisten markkinoiden eristämistä, jolloin ne estävät perustamissopimuksessa tarkoitetun taloudellisen vastavuoroisuuden toteutumista (ks. vastaavasti asia 42/84, Remia ym. v. komissio, tuomio 11.7.1985, Kok. 1985, s. 2545, 22 kohta ja em. asia Bayerische Motorenwerke, tuomion 19 ja 20 kohta).

180 Lopuksi on todettava, että saksalaisten ja itävaltalaisten kuluttajien tekemät kantelut ja valitukset, joita on analysoitu edellä 105—116 kohdassa, osoittavat joka tapauksessa sen, että kantajan, Audin ja Autogerman toteuttamilla toimenpiteillä on ollut todellisia vaikutuksia. Audi ei myöskään peittele sitä, että kyseessä oli "menestys" (ks. edellä 85 kohdassa siteerattu asiakirja; ks. myös edellä 138 kohdassa siteerattu Porsche Austrian telekopio).

181 Kaikista näistä syistä kantajan väitettä, joka koskee jälleenviennin esteiden vaikutuksia, ei voida hyväksyä.

Jälleenviennin estämisen kestoaika

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

182 Kantaja esittää, että sen osalta todetut menettelytavat eivät missään tapauksessa alkaneet vuonna 1987 eivätkä jatkuneet lokakuun 1995 jälkeen. Se huomauttaa tältä osin, että komission haltuunsa ottamissa asiakirjoissa viitataan vain vuosiin 1993—1995.

183 Kantaja täsmentää, että komissio on asettanut näiden menettelytapojen alkamispäivämääräksi 30.12.1987 nojautuen erääseen Convenzione B:n version päivämäärään (päätöksen 202 perustelukappale). Koska tämä asiakirja osoittaa yksinomaan jälleenmyyjien ja Autogerman välisen palkkiojärjestelmää koskevan sopimuksen olemassaolon eikä koske muita päätöksessä todettuja toimenpiteitä,

komission väite, jonka mukaan päätöksessä käsitelty kilpailusääntöjen rikkominen on yleisesti näytetty toteen 31.12.1987 lähtien, ei ole johdonmukainen.

184 Kantaja huomauttaa todettujen menettelytapojen päättymispäivän osalta, että joulukuussa 1996 jälleenmyyjille lähetetyn kiertokirjeen valossa päätöksen 216 perustelukappaleessa tehty päätelmä, jonka mukaan kilpailusääntöjen rikkomista "ei [ollut tuolloin] kokonaan lopetettu", on virheellinen. Vaikka päätöksen 1 artiklassa tehty toteamus olisikin paikkansapitävä, päätöksen 2 artikla olisi tästä syystä kumottava, koska siinä määrätään kantaja ryhtymään tiettyihin toimenpiteisiin, jotka tämä on jo toteuttanut.

185 Vastaaja esittää aluksi vahvistaneensa päätöksen 202 kohdassa kilpailusääntöjen rikkomisen alkamispäiväksi 30.12.1987 nojautuen yksinomaan palkkiojärjestelmään, joten ei voi olla mitään väärinkäsitystä todetun kilpailusääntöjen rikkomisen kohteesta tai laajuudesta kyseisen ajanjakson aikana. Vastaajan mukaan se, että muihin toimenpiteisiin on ryhdytty vasta myöhemmin, ei ole este pitää kaikkia näitä toimenpiteitä ja myös palkkiojärjestelmää kokonaisstrategiana.

186 Tämän jälkeen vastaaja huomauttaa, että kilpailusääntöjen rikkominen alkaa aina ensimmäisestä sopimuksesta tai ensimmäisestä yhdenmukaistetusta menettelytavasta ja jatkuu niin kauan kuin viimeistä sopimusta tai viimeistä yhdenmukaistettua menettelytapaa ei ole lopetettu tai muuten keskeytetty. Sen mielestä 16.3.1995 päivätyllä kiertokirjeellä ei ole lopetettu kilpailusääntöjen rikkomista, koska kiertokirjettä ei ole pantu täytäntöön. Tämän osoittavat useat asiakirjat. Kyseisellä kiertokirjeellä ei ole myöskään muutettu toimenpiteitä, joilla on pyritty määräämään taloudellisia seuraamuksia, kuten 3 prosentin palkkion pidättäminen, myynnistä sopimusalueen ulkopuolella. Myöskään joulukuussa 1996 päivätyllä kiertokirjeellä ei ole lopetettu kilpailusääntöjen rikkomista täydellisesti.

187 Lopuksi vastaaja väittää, että se, että sakkoa määrättäessä on otettu huomioon, että kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuus lieventyi vuonna 1997, sillä todettujen tosiseikkojen kestoajan osalta sovelletut korotukset määrättiin laskeviksi.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

188 Aluksi on muistutettava siitä, että oikeusvarmuuden vaatimus, jonka täyttymiseen taloudellisten toimijoiden on voitava luottaa, edellyttää sitä, että jos on olemassa riita, joka koskee kilpailusääntöjen rikkomisen olemassaoloa, komissio esittää todisteita, jotka liittyvät ajallisesti riittävän läheisiin tosiseikkoihin, jotta voidaan kohtuudella myöntää, että kyseinen kilpailusääntöjen rikkominen on jatkunut keskeytymättä kahden täsmällisen päivämäärän välillä (asia T-43/92, Dunlop Slazenger v. komissio, tuomio 7.7.1994, Kok. 1994, s. II-441, 79 kohta).

189 Tässä asiassa on ensinnäkin huomautettava, että siitä, että 15 prosentin sääntö oli voimassa keskeytymättä 1.1.1988 ja 30.9.1996 välisen ajan (ks. edellä 48 kohta), ilmenee selvästi, että kantaja rikkoi yhteisön kilpailusääntöjä koko tämän ajanjakson ajan (ks. edellä 49 kohta). Vaikka, kuten edellä on todettu niinikään 49 kohdassa, tämä sääntö oli merkittävämpi niinä ajanjaksoina, jolloin muiden jäsenvaltioiden kuluttajilla oli suuri intressi tulla ostamaan auto Italiasta (tässä tapauksessa vuodesta 1993 alkaen), kyseisen säännön tarkoituksena oli kuitenkin varmistaa tietty alueellinen suoja ja siis tältä osin markkinoiden eristäminen siinä mielessä, että se kannusti italialaisia jälleenmyyjiä varaamaan joka vuosi vähintään 85 prosenttia käytettävissä olevista autoista myyntiin italialaiselle asiakaskunnalle. Lopuksi todettakoon, että vaikka komissio on tehnyt

hieman epätäsmällisen rajauksen määritellessään 15 prosentin säännön voimaantulopäivän päivämääräksi vuonna 1987 (päätöksen 75 perustelukappale) 30.12.1987 (päätöksen 202 ja 216 perustelukappale) tai 31.12.1987 (päätöksen 215 perustelukappale), on myös selvää, ettei tämä vaikuta päätöksen rakenteeseen eikä päätöstä voida siis kumota sen perusteella, koska komissio ei ole ottanut vuotta 1987 huomioon vahvistaessaan sakon määrää (päätöksen 217 perustelukappale).

190 Toiseksi on korostettava, että ainoa todiste, jonka komissio on esittänyt siitä, että kantaja rikkoi edelleen tietyssä määrin kilpailusääntöjä 1.10.1996 ja sen päivämäärän välisenä aikana, jolloin kanteen kohteena oleva päätös tehtiin, on väite, jonka mukaan kantaja ei saatuaan väitetiedoksiannon lokakuussa 1996 ja koko tänä ajanjaksona antanut selvää ilmoitusta siitä, että markkinoiden eristämiseen tähtäävät toimenpiteet olisi lopetettu. Tämän vahvistavat vastinekirjelmän 27, 28 ja 348 kohta sekä vastaajan vastauksen 126 kohta. Viimeksi mainitussa kohdassa komissio selittää, ettei voitu katsoa, että kilpailusääntöjen rikkominen olisi lopetettu vuoden 1996 lopussa ja vuoden 1997 aikana, koska kantaja ei ole osoittanut lopettaneensa "kaikki alueelliset rajoitukset myös sopimuksissa". Vastaajan asiamies on vahvistanut tämän selityksen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kysymykseen suullisessa käsittelyssä antamassaan vastauksessa.

191 On todettava, että tämä tosiseikkoja koskeva arviointi on ristiriidassa tiettyjen asiakirja-aineiston asiakirjojen kanssa. Esimerkiksi kantajan ja Audin väitetiedoksiantoon antaman vastauksen 48 kohdassa todetaan selvästi, että "15 prosentin sääntö on poistettu — — 1.10.1996 lukien". Lisäksi kantaja korosti 7.4.1997 pidetyssä kuulemistilaisuudessa, että "Volkswagen- ja Audi-jälleenmyyntisopimuksia samoin kuin Euroopan unionin alueen maahantuojasopimuksia — — muutettiin 1.10.1996 siten, että ne vastaavat nykyään uusia edellytyksiä, jotka komissio on asettanut asetuksessa N:o 1475/95". Lisäksi Autogerma selitti kantajan pyynnöstä italialaisille jälleenmyyjille 19.12.1996

lähettämässään kiertokirjeessä selvästi ne kaupalliset oikeudet, joita jälleenmyyjillä on yhteisön lainsäädännön perusteella, seuraavasti:

"Hyvät jälleenmyyjät,

Euroopan unionin komissio on esittänyt lokakuussa 1996 virallisesti väitteen siitä, että olemme estäneet vuodesta 1987 lähtien erilaisin toimenpitein teitä myymästä Volkswagen- ja Audi-autoja asiakkaille ja Volkswagen- ja Audi-organisaation jälleenmyyjille Saksassa ja Itävallassa. Me samoin kuin Volkswagen AG ja Audi AG katsomme, etteivät nämä väitteet ole perusteltuja. Haluaisimme kuitenkin selventää seuraavaa:

1. Teillä on oikeus myydä ilman rajoituksia autoja kaikille Euroopan unionin jäsenvaltioiden ja Euroopan vapaakauppa-alueen valtioiden kuluttajille. Tämä pätee myös silloin, jos kuluttajat käyttävät välittäjää.

   Teillä on lisäksi oikeus myydä ilman rajoituksia autoja muille Volkswagen- ja Audi-organisaation jälleenmyyjille, jotka toimivat Euroopan unionin jäsenvaltioissa ja Euroopan vapaakauppa-alueen valtioissa.

   Mikäli harjoitatte tällaista myyntiä, me tai Volkswagen AG ja Audi AG emme määrää minkäänlaisia välittömiä emmekä välillisiä rangaistuksia.

2. Teillä ei sitä vastoin ole oikeutta myydä autoja Volkswagen- ja Audi-organisaatioon kuulumattomille jälleenmyyjille.

3. Autogerman teille myöntämät alennukset ja niihin liittyvät bonukset eivät millään tavoin riipu välittömästi eivätkä välillisesti, kokonaan eivätkä osittain niistä myyntimääristä, jotka olette saaneet oman sopimusalueenne ulkopuolelta".

192 Koska komissio ei ole esittänyt todisteita, se ei ole näyttänyt oikeudellisesti riittävällä tavalla toteen, että kantaja rikkoi edelleen kilpailusääntöjä 1.10.1996 ja tammikuun 1998 välisenä aikana.

Päätelmät

193 Asianmukaiset ja keskenään yhtäpitävät asiakirjat, jotka komissio on ottanut haltuunsa, osoittavat kantajan ryhtyneen toimenpiteisiin, joiden tarkoituksena oli Italian Volkswagen- ja Audi-merkkisten uusien autojen markkinoiden eristäminen siten, että toimitukset italialaisille jälleenmyyjille kiintiöitiin, otettiin käyttöön käytäntö, jonka mukaan normaali 3 prosentin palkkio myönnettiin vain osittain jälleenmyyjille, jotka olivat myyneet yli 15 prosenttia myymistään autoista muualla kuin Italiassa asuville henkilöille, ja turvauduttiin valvontaan ja varoituksiin. Lisäksi on näytetty toteen, että nämä toimenpiteet merkitsivät sitä, että kuluttajien ja muiden jäsenvaltioiden kyseisten merkkien jälleenmyyjien Italiassa tekemille Volkswagen- ja Audi-merkkisten autojen ostoille asetettiin esteitä.

194 Ensimmäisen kanneperusteen tutkimuksen perusteella komissio on voinut perustellusti päätellä, että kantaja on rikkonut yhdessä tytäryhtiöidensä Audin ja Autogerman kanssa perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohtaa. Jäljempänä toisen kanneperusteen yhteydessä tutkitaan sitä, onko komissio tehnyt oikeudellisen virheen pitäessään näitä lainvastaisia toimenpiteitä yhtäältä sopi-

muksina, joiden osapuolina ovat yhtäältä kantaja, Audi ja Autogerma ja toisaalta italialaiset jälleenmyyjät (ks. edellä 28 kohdassa siteerattu kanteen kohteena olevan päätöksen 1 artiklan sanamuoto).

195 Lisäksi komission esittämillä edellä siteeratuilla todisteilla on sellainen todistusarvo, että kantajan numerotiedot ja väitteet, jotka koskevat sitä, että Italiasta Saksaan olisi kuitenkin jälleenviety merkittäviä määriä autoja tässä tapauksessa tutkitun ajanjakson aikana (ks. edellä 76 kohta), eivät missään tapauksessa voi heikentää kilpailusääntöjen rikkomisen olemassaoloon liittyviä päätelmiä (asia T-348/94, Enso Española v. komissio, tuomio 14.5.1998, Kok. 1998, s. II-1875, 190 kohta). Nämä seikat osoittavat enintään näet sen, että kantajan ja sen tytäryhtiöiden toteuttamilla toimenpiteillä ei saavutettu asetettua tavoitetta (ks. myös edellä 178 kohta). Vaikka ilmenisi, että jälleenvientiä on estetty harvemmissa tapauksissa kuin se on toteutunut sen estämiseksi toteutetuista toimenpiteistä huolimatta, tämä ei missään tapauksessa voi kumota sitä toteamusta, jonka komissio on asianmukaisesti tehnyt kilpailusääntöjen rikkomisen johdonmukaisuudesta ja jota on edellä tutkittu (ks. asia 107/82, AEG v. komissio, tuomio 25.10.1983, Kok. 1983, s. 3151, 45 ja 46 kohta).

196 Tämän jälkeen on todettava, että vaikka kantaja on osoittanut, että tiettyihin päätöksen perustelukappaleisiin liittyy tosiseikkoja koskevia virheitä siltä osin kuin komissio on tehnyt päätelmänsä jaetun marginaalin järjestelmästä ja tiettyjen jälleenmyyntisopimusten irtisanomisesta ilman että sillä olisi ollut hallussaan riittävän täsmällisiä, asianmukaisia ja yhtäpitäviä indisioita (ks. edellä 65—72 ja 166—169 kohta), tämä ei kuitenkaan voi johtaa siihen, että päätös kumottaisiin kokonaisuudessaan. Kuten näet edellä 193 ja 194 kohdassa juuri todettiin, komissio on perustellusti päätellyt kantajan rikkoneen perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohtaa.

197 Kyseiset komission tekemät tosiseikkoja koskevat virheet rasittavat kuitenkin tietyssä määrin päätöksen päätösosaa. Kuten päätöksen 214 ja 220 perustelukappaleesta ilmenee, erityisesti jaetun marginaalin järjestelmä ja tiettyjen

jälleenmyyntisopimusten irtisanominen on näet otettu huomioon, joskin vähäisessä määrin, määriteltäessä kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuutta ja siis päätöksen 3 artiklassa määrältään yksilöityä sakkoa vahvistettaessa.

198 Tästä seuraa, että kanteen kohteena oleva päätös on kumottava siltä osin kuin siinä todetaan, että jaetun marginaalin järjestelmä ja tiettyjen jälleenmyyntisopimusten irtisanominen rangaistustoimena olivat toimenpiteitä, joihin oli ryhdytty, jotta olisi voitu estää se, että muiden jäsenvaltioiden kuluttajat ja kyseisten merkkien jälleenmyyjät jälleenvievät Volkswagen- ja Audi-merkkisiä autoja Italiasta.

199 On todettava, ettei näytön puuttuminen 1.10.1996 ja kanteen kohteena olevan päätöksen tekopäivän väliseltä ajalta vaikuta päätöksen 1 artiklan, jossa komissio toteaa kilpailusääntöjen rikkomisen kestoa täsmentämättä kantajan rikkoneen perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohtaa, paikkansapitävyyteen. Se ei myöskään aseta kyseenalaiseksi päätöksen 2 ja 5 artiklaa, joissa komissio määrää, että kantajan on ryhdyttävä muun muassa tiettyihin toimenpiteisiin kilpailusääntöjen rikkomisen lopettamiseksi ja vahvistaa uhkasakon näiden määräysten täytäntöönpanon varmistamiseksi. Tältä osin on todettava, ettei se, että komissio ei ole esittänyt asianmukaisia ja yhtäpitäviä indisioita siitä, että kilpailusääntöjen rikkominen jatkui 1.10.1996 jälkeen, sellaisenaan merkitse sitä, että olisi varmaa, että se on todella päättynyt. Vaikka komissiota on arvosteltava siitä, että se on vahvistanut sakon muiden seikkojen ohella sellaisen väitteen perusteella, jota ei ole näytetty toteen ja jonka mukaan kilpailusääntöjen rikkominen olisi jatkunut 1.10.1996 ja päätöksentekopäivän välisen ajan, ei sitä tästä syystä sitä vastoin voida arvostella siitä, että se on antanut päätöksen päätösosassa kilpailusääntöjen rikkomisen täydellisen lopettamisen varmistamiseksi kantajalle tiettyjä ohjeita, joiden osalta on määrätty uhkasakko. Jos kilpailusääntöjen rikkominen oli todellisuudessa päättynyt, tämä merkitsisi lisäksi joka tapauksessa sitä, että päätöksen 2 ja 5 artikla olisivat vaikutuksettomia (vastaavasti yhdistetyt asiat T-305/94, T-306/94, T-307/94, T-313/94, T-314/94, T-315/94, T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94 ja T-335/94, Limburgse Vinyl Maatschappij ym. v. komissio, tuomio 20.4.1999, 1125 kohta, ei vielä julkaistu oikeustapauskokoelmassa).

200 Komission tekemä kilpailusääntöjen rikkomisen kestoa koskeva virhe rasittaa kuitenkin tietyssä määrin päätöksen päätösosaa. Kuten päätöksen 217 kohdasta

ilmenee, vuoden 1996 loppu ja vuosi 1997 on näet otettu huomioon sakkoa, jonka suuruus ilmenee päätöksen 3 artiklasta, määriteltäessä.

201 Tästä syystä kanteen kohteena oleva päätös on kumottava myös siltä osin kuin siinä todetaan, että kyseinen kilpailusääntöjen rikkominen ei ollut täysin päättynyt 1.10.1996 ja päätöksen tekemisen välisenä ajanjaksona.

202 Kaikesta edellä olevasta seuraa, että kanteen kohteena oleva päätös on kumottava siltä osin kuin siinä todetaan ensinnäkin, että jaetun marginaalin järjestelmä ja tiettyjen jälleenmyyntisopimusten irtisanominen rangaistustoimena olivat toimenpiteitä, joihin oli ryhdytty tarkoituksena estää se, että toisten jäsenvaltioiden kuluttajat ja Volkswagen- ja Audi-merkkien jakeluverkostoon kuuluvat jälleenmyyjät jälleenvievät kyseisen merkkisiä autoja Italiasta, ja toiseksi, että kyseinen kilpailusääntöjen rikkominen ei ollut täysin päättynyt 1.10.1996 ja päätöksen tekemisen välisenä aikana.

B *Toinen kanneperuste, joka koskee perustamissopimuksen 85 artiklan soveltamisessa tehtyjä oikeudellisia virheitä*

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

203 Kantaja väittää komission tehneen useita oikeudellisia virheitä soveltaessaan perustamissopimuksen 85 artiklaa

Markkinoiden rajaamisen laiminlyöminen

204 Kantaja huomauttaa, että komissio on tutkinut päätöksessä sellaisia perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan soveltamiskriteerejä, jotka olivat helpoimpia selvittää, kuten se, ovatko autonvalmistajat, Autogerma ja jälleenmyyjät yrityksiä, mutta toisin kuin väitetiedoksiannossa, se ei ole lainkaan käsitellyt sitä, miten markkinat, joilla perustamissopimuksen rikkominen olisi tapahtunut, pitäisi määritellä. Kantaja myöntää, että markkinoiden aineellinen määritelmä on tässä tapauksessa selvä (automarkkinat), mutta katsoo, että maantieteellisen rajauksen puuttuminen rasittaa päätöksen laillisuutta.

205 Tältä osin kantaja muistuttaa, että ainoastaan silloin, kun markkinat on määritelty, on mahdollista yksilöidä täsmällisesti, voiko kyseinen sopimus tai yhdenmukaistettu menettelytapa vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan ja voiko sen tavoitteena olla kilpailun estäminen, rajoittaminen tai vääristäminen yhteismarkkinoilla taikka voiko sillä olla tällainen vaikutus. Se huomauttaa lisäksi, että näkemys, jonka komissio esitti väitetiedoksiannossa ja jonka mukaan relevantteina maantieteellisinä markkinoina ovat yhteismarkkinat, on vahvasti kiistetty autonvalmistajien tästä ilmoituksesta esittämissä huomautuksissa. Kantajan mukaan yhteismarkkinat eivät ole relevantit maantieteelliset markkinat, koska jäsenvaltioiden välillä on merkittäviä oikeudellisia (verotus) ja taloudellisia (rahayksikköjen erot, erilaiset ostomieltymykset) eroavaisuuksia.

206 Vastaajan mukaan tässä tapauksessa ei ollut tarpeen rajata markkinoita maantieteellisesti. Se esittää, että markkinoiden rajaaminen on yleensä välttämätöntä vain sulautumisten valvonnan yhteydessä ja menettelyissä, joissa pyritään toteamaan määräävän aseman väärinkäyttö. Silloin kun on kyse perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan soveltamisesta, ainoa tärkeä maantie-

teellinen kysymys on se, voivatko sopimus tai yhdenmukaistetut menettelytavat vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.

Esteiden arvioinnissa kokonaisuutena tarkastellen tehdyt virheet

207 Kantaja muistuttaa, että arvioitaessa sopimusta perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan kannalta on erotettava toisistaan kyseisen sopimuksen osapuolet, joita kyseisessä artiklassa määrätty kielto todellisuudessa koskee, niistä osapuolista, joita se ei koske. Tässä tapauksessa komissio on rikkonut tätä sääntöä päätellessään, että vientikielto tai -rajoitus on tulos "joukosta toimenpiteitä" (päätöksen 112 ja 131 perustelukappale).

208 Toimenpiteet, joihin komissio vetoaa, eivät myöskään muodosta kokonaisuutta, koska niiden välillä ei ole mitään yhteyttä.

209 Vastaaja vastaa, että päätöksessä käsitellyt toimenpiteet, kuten palkkiojärjestelmä ja jaetun marginaalin järjestelmä, toimitusten kiintiöinti ja ostajilta vaadittu sitoumus, muodostavat selvästi kokonaisstrategian, jolla pyrittiin saamaan italialaiset jälleenmyyjät luopumaan kaikesta sopimusalueensa ulkopuolella harjoittamasta toiminnasta. Lisäksi vastaaja toteaa erotelleensa toisistaan sallitut ja kielletyt toimenpiteet, koska se on arvostellut ainoastaan niitä toimenpiteitä, joiden tarkoituksena oli rajoittaa myyntiä muiden jäsenvaltioiden kuin Italian kuluttajille (mahdollisesti välittäjän välityksellä) ja jälleenmyyjille tai estää se, tai joilla oli tällainen vaikutus.

Esteiden määritteleminen kokonaisuutena arvioiden virheellisesti sopimuksiksi

210 Kantaja arvioi komission tehneen virheen pitäessään kyseisten kahden autonvalmistajan ja Autogerman toteuttamia toimenpiteitä sopimuksina, joita nämä kolme yritystä ja italialaiset jälleenmyyjät olisivat tehneet. Se tosin myöntää, että on ollut olemassa sopimus palkkiojärjestelmästä, josta määrätään nimenomaisesti Convenzione B:ssä, joka on liitetty jälleenmyyntisopimukseen, ja että tilanne olisi ollut sama jaetun marginaalin järjestelmän osalta, jos se olisi otettu käyttöön. Muita toimenpiteitä, kuten toimitusten kieltämistä jälleenmyyntiverkoston sisällä ja toimitusten rajoittamista Italian markkinoilla, ei kantajan mukaan kuitenkaan voida luokitella näin. Päätös on kantajan mukaan lisäksi tältä osin ristiriitainen, koska toisaalta todetaan, että toimenpiteet "on liitetty yhteisellä sopimuksella jälleenmyyntisopimuksen käytännön sisältöön" (128 perustelukappale), ja toisaalta taas, jotta kyseessä olisi yhdenmukaistettu menettelytapa "riittää, jos yritys tietoisesti ja omalla päätöksellään sopeuttaa menettelynsä toisen yrityksen toivomusten mukaiseksi" (129 perustelukappale).

211 Kantaja lisää vielä, että tietyiltä asiakkailta vaadittu sitoumus, jota komissio on niinikään pitänyt yhteisön kilpailusääntöjen vastaisena, ei voi olla perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu sopimus, koska asiakkaat eivät ole yrityksiä.

212 Vastaaja täsmentää aluksi, että päätöksessä käsitellyillä eri toimenpiteillä on eri asteisia sopimuksen piirteitä tai ainakin yhdenmukaistettujen menettelytapojen piirteitä. Yksityiskohtainen rajaaminen näiden kahden käsitteen välillä ei olisi järkevää, koska perustamissopimuksessa kielletään yhtäläisesti sopimukset ja yhdenmukaistetut menettelytavat.

213 Tämän jälkeen vastaaja myöntää, että yhden taloudellisen yksikön sisällä ei voi olla olemassa sopimusta eikä yhdenmukaistettua menettelytapaa. Se kuitenkin

lisää, että tämä ei estä sitä, että sisäiset asiakirjat saattavat osoittaa sen, että keskustelujen kohteena olleet toimenpiteet on sittemmin toteutettu ja että ne ovat olleet sopimusten tai yhdenmukaistettujen menettelytapojen kohteena. Esimerkiksi Italian markkinoille suuntautuvien toimitusten rajoittaminen on kuulunut Autogerman ja jälleenmyyjien sopimussuhteisiin, koska jälleenmyyntisopimus on merkinnyt sitä, että Autogerman toimitukset jälleenmyyjille ovat riippuneet autonvalmistajien toimituksista Autogermalle.

214 Joka tapauksessa on ollut olemassa sopimus siinä mielessä, että useat jälleenmyyjät ovat suostuneet soveltamaan jakeluverkoston sisäisiä toimituksia koskevaa kieltoa.

215 Lopuksi vastaaja toteaa, ettei väite, jonka mukaan auton ostaja ei ole yritys, ole asiaankuuluva. Tältä osin vastaaja huomauttaa, että jälleenmyyjän asiakkaalta vaatima sitoumus ei ole perustamissopimuksen vastainen vaan Autogerman ja jälleenmyyjien välinen sopimus, joka koskee velvoitetta vaatia tällainen sitoumus.

Asetusten N:o 123/85 ja N:o 1475/95 rikkominen

216 Kantaja arvostelee komissiota myös siitä, että tämä ei ole ottanut asianmukaisesti huomioon asetusta N:o 123/85, jonka perustelukappaleessa määritellään autojen valikoivan jakelujärjestelmän yhteydessä tehdyt sopimukset sopimuksiksi, joissa "tavarantoimittajaosapuoli antaa määrätyksi tai määräämättömäksi ajaksi jälleenmyyjäosapuolen tehtäväksi edistää moottoriajoneuvoteollisuuden tuotteiden jälleenmyyntiä ja huoltopalveluja määrätyllä alueella ja tavarantoimittaja sitoutuu sopimusalueella toimittamaan sopimustavaroita jälleenmyyntiä varten ainoastaan jakelijalle tai jakelijan lisäksi ainoastaan rajoitetulle määrälle jakeluverkkoon kuuluvia yrityksiä". Saman asetuksen 9 perustelukappaleen mukaan jälleenmyyjän toiminnalle sopimusalueen ulkopuolella voidaan asettaa

rajoituksia siltä osin kuin ne "tehostavat jälleenmyyntiin ja huoltopalveluihin liittyviä ponnistuksia helposti valvottavalla sopimusalueella, lisäävät markkinoiden tuntemusta läheisempien kuluttajasuhteiden ansiosta ja johtavat tarjonnan suurempaan suuntautumiseen kysynnän perusteella". Komissio on rikkonut asetusta N:o 123/85 muun muassa arvioidessaan palkkiojärjestelmää. Kantajan mukaan 15 prosentin sääntö oli täysin perusteltu edellä mainittujen asetuksen N:o 123/85 perustelukappaleiden perusteella. Jokaisen jälleenmyyjän oletetaan näet keskittävän toimintansa omalle sopimusalueelleen. Tästä seuraa, että palkkiojärjestelmä ei ollut tavoitteeltaan eikä vaikutuksiltaan kilpailua rajoittava.

217 Kantaja täsmentää, että tämän järjestelmän oikeudellisen arvioinnin kannalta ainoastaan asetus N:o 123/85 on ratkaiseva, koska järjestelmää ei sovellettu enää asetuksen N:o 1475/95 voimaantulon jälkeen. Se lisää kuitenkin, että palkkiojärjestelmä olisi ollut lainmukainen myös asetuksen N:o 1475/95 voimaantulon jälkeen, koska kyseisessä asetuksessa sallitaan palkkion myöntäminen erisuuruisena "sen mukaan, minne jälleenmyydyt autot luovutetaan tai mikä on ostajan kotipaikka".

218 Komissio ei ole myöskään ottanut huomioon asetuksia N:o 123/85 ja N:o 1475/95 arvioidessaan autonvalmistajien väitettyjä pyrkimyksiä rajoittaa toimituksia italialaisille jälleenmyyjille siten, että ainoastaan kyseisellä alueella tosiasiallisesti tarvitut määrät autoja toimitettiin. Tältä osin kantaja korostaa sitä, että kyseisillä asetuksilla luodussa järjestelmässä autonvalmistajan ei tarvitse toimittaa maahantuojille ja jälleenmyyjille niin paljon autoja kuin nämä ovat tilanneet. Pikemminkin päinvastoin, jokaisella autonvalmistajalla on oikeus soveltaa sellaista myyntipolitiikkaa, jonka tavoitteena on toimitusmahdollisuuksien ollessa mahdollisesti heikommat toimittaa kansallisille markkinoille autoja markkinoiden tarpeiden mukaan.

219 Kantaja kiistää lisäksi komission väitteen, jonka mukaan sitoumuksen vaatiminen tietyiltä asiakkailta olisi ristiriidassa asetuksen N:o 123/85 3 artiklan 11 kohdan kanssa. Tämän säännöksen mukaan ei olisi sallittua rajoittaa jälleenmyyjän mahdollisuuksia myydä kuluttajille, jotka käyttävät välittäjän palveluja, mikäli nämä kuluttajat ovat ensin antaneet välittäjälle valtakirjan tietyn auton ostoa varten. Tässä tapauksessa sitoumuksia kuitenkin vaadittiin täysin toisessa tilanteessa eli asiakkaan ostaessa auton ilman välittäjää.

220 Lisäksi kantaja korostaa, että se itse, Audi ja Autogerma ovat aina noudattaneet asetuksen N:o 123/85 3 artiklan 10 kohdan a alakohdan säännöksiä ja kunnioittaneet jälleenmyyjien oikeutta toimittaa autoja jälleenmyyjille, jotka ovat jakeluverkostoon kuuluvia yrityksiä.

221 Kantaja vetoaa jälleenmyyntisopimusten sanamuotoon tukeakseen edellä lyhyesti esitettyjä perustelujaan. Se siteeraa muun muassa tammikuussa 1989 voimassa ollutta Volkswagen- ja Audi-merkkien jälleenmyyntisopimusta, jota sovellettiin Saksassa siihen saakka, kun asetuksessa N:o 123/85 säädetty määräaika päättyi eli 30.9.1996 saakka. Sopimuksen mukaan "jälleenmyyjä ei saa myydä toimitusohjelmaan kuuluvia tuotteita sellaisille VW- ja Audi-jakeluverkoston ulkopuolisille henkilöille tai liikkeille, jotka jälleenmyyvät — — autoja ja/tai varaosia ilman VW AG:ltä saatua edeltävää kirjallista lupaa". Se siteeraa myös "siirtymäkauden sopimusta", jota sovellettiin 1.10.1996—31.12.1997 ja johon sisältyi sama sääntö. Se viittaa myös sopimukseen, joka on Saksassa voimassa 1.1.1998 lähtien ja joka myös sisältää edellä mainitun säännön, jonka lisäksi "jälleenmyyjä saa myydä uusia autoja — — kuluttajille, jotka käyttävät välittäjää, vain siinä tapauksessa, että välittäjä on saanut etukäteen valtakirjan tietyn auton ostamiseen ja, mikäli auto luovutetaan välittäjälle, valtakirjan myös tähän". Tämän jälkeen se siteeraa jälleenmyyntisopimusta, jota sovellettiin Italiassa 30.12.1987—30.9.1996. Tässä sopimuksessa määrätään seuraavaa: "Jälleenmyyjä saa myydä sopimustuotteita kaikille kuluttajille näiden kotipaikasta riippumatta. Jos kuluttaja käyttää välittäjää sopimuksen piiriin kuuluvan auton ostamiseen, jälleenmyyjä ei toimita autoa, ellei kyseinen välittäjä kykene esittämään kuluttajan antamaa valtakirjaa; mikäli auto luovutetaan välittäjälle, tästä täytyy olla nimenomainen maininta valtakirjassa. Jälleenmyyjä ei saa myydä sopimustuotteita jakeluverkostoon kuulumattomille jälleenmyyjille, kun taas

varaosia voidaan myydä kolmansille korjauksia varten." Lopuksi se siteeraa sopimusta, joka on ollut voimassa Italiassa 1.10.1996 lähtien ja jossa määrätään seuraavaa: "Jälleenmyyjä ei saa toimittaa ja myydä sopimustuotteita jakeluverkostoon kuulumattomille jälleenmyyjille — — Sopimuksen mukaan jälleenmyyjä saa myydä uusia autoja kuluttajille, jotka käyttävät välittäjää, vain siinä tapauksessa, että välittäjä on saanut etukäteen valtakirjan tietyn auton ostamiseen ja, mikäli auto luovutetaan välittäjälle, valtakirjan myös tähän." Kantajan mukaan kaikki nämä sopimusmääräykset osoittavat sen, että asetuksia N:o 123/85 ja N:o 1475/95 noudatettiin.

222 Kantaja päättelee tästä, että mikäli ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaisi, että perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohtaa ei ole noudatettu, komission olisi pitänyt soveltaa perustamissopimuksen 85 artiklan 3 kohtaa asetuksen N:o 123/85 ja tilanteen mukaan asetuksen N:o 1475/95 välityksellä.

223 Kantaja korostaa kuitenkin sitä, että kaikki komission toteamat toimenpiteet on toteutettu ennen lokakuuta 1996, ja väittää, ettei asetusta N:o 1475/95 siis voida soveltaa nyt käsiteltävään asiaan. Komission olisi näet pitänyt esittää 1.10.1996 jälkeiseltä ajanjaksolta edes yksi sellainen seikka, jonka perusteella olisi voitu päätellä, että väitetty kilpailusääntöjen rikkominen jatkui. Tästä syystä kantaja arvioi komission menetelleen virheellisesti todetessaan päätöksessä, että tässä tapauksessa ei voitu soveltaa asetuksessa N:o 1475/95 säädettyä poikkeusta. Se lisää, että kolmannet osapuolet voivat vedota tähän perustelukappaleeseen kansallisissa tuomioistuimissa. Lisäksi asetuksen N:o 1475/95 6 artiklan 3 kohdan mukaan sääntö, jonka mukaan poikkeusta ei sovelleta, on voimassa vain niin kauan kuin kilpailusääntöjen rikkominen jatkuu. Tästäkään syystä tilanne ei voi olla sellainen, että poikkeusta ei voida soveltaa, sillä kilpailusääntöjen rikkominen on päättynyt. Kantaja ilmoittaa, että komissio on päätöksessä nojautunut myös asetuksen N:o 1475/95 6 artiklan 1 kohdan 3 alakohtaan, jonka mukaan poikkeusta ei sovelleta, jos "osapuolet sopivat kilpailunrajoituksista, joihin ei erityisesti sovelleta poikkeusta tämän asetuksen mukaan", vaikka tätä säännöstä ei mainittu väitetiedoksiannossa eikä sitä missään tapauksessa voida soveltaa käsiteltävään asiaan, koska autonvalmistajien, Autogerman ja jälleenmyyjien

välillä ei ole sovittu mistään kilpailunrajoituksista. Kantaja arvioi, että Volkswagen-konsernin jakelujärjestelmää koskevaa poikkeusta sovelletaan edelleen. Sen mukaan asetuksen N:o 1475/95 6 artiklaa ei voida tulkita siten, että rajoittaviin toimenpiteisiin ryhtyminen merkitsisi sitä, että poikkeusta ei enää miltään osin eikä missään vaiheessa sovellettaisi kyseiseen jakeluverkostoon. Tässä yhteydessä kantaja huomauttaa vielä, että asetuksen N:o 1475/95 6 artiklan 2 kohta, jonka mukaan poikkeusta ei enää sovelleta, jos jokin kyseisen artiklan 1 kohdassa mainituista edellytyksistä täyttyy, on ristiriidassa perustamissopimuksen 85 artiklan 3 kohdan soveltamisesta sopimusten ja yhdenmukaistettujen menettelytapojen ryhmiin 2 päivänä maaliskuuta 1965 annetun asetuksen N:o 19/65/ETY (EYVL 36, s. 533) 7 artiklan kanssa, jossa annetaan komissiolle toimivalta evätä poikkeuksen soveltamisesta johtuvat edut yksittäistapauksessa vain asetuksen N:o 17 mukaisen nopeutetun menettelyn jälkeen.

224 Vastaaja kiistää ensinnäkin kantajan väitteen, jonka mukaan 15 prosentin sääntö olisi ollut sallittu asetuksen N:o 123/85 perustelukappaleiden ja 4 artiklan 1 kohdan 3 alakohdan perusteella. Se muistuttaa, että perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohtaa rikotaan, jos yksinmyyntisopimuksen osapuolet sopivat hinnoista, paljousalennuksista tai alennuksista, jotka saattavat vaikeuttaa jälleenvientiä, tai soveltavat tällaisia hintoja tai alennuksia. Tilanne on selvästi tällainen, jos sopimuksen mukaan palkkioiden myöntäminen edellyttää sitä, ettei sopimustuotteita viedä maasta. Se, että jälleenmyyjä on ensisijaisesti vastuussa omasta sopimusalueestaan, ei ole peruste sellaisille toimenpiteille, joilla pyritään estämään myynti kyseisen alueen ulkopuolelle. Asetuksen N:o 123/85 9 perustelukappale, jota kantaja siteeraa, ilmentää juuri tätä seikkaa. Vastaaja huomauttaa myös, että paremman palkkion maksaminen sopimusalueen sisäpuolella toteutuneesta myynnistä aiheuttaa välittömästi alueellisen rajoituksen, joka ei ole asetuksen N:o 123/85 4 artiklan 1 kohdan mukainen. Lopuksi se esittää, ettei 15 prosentin sääntöä voida perustella asetuksen N:o 1475/95 6 artiklan 1 kohdan 8 alakohdalla, koska kyseisellä säännöllä, jolla ei missään tapauksessa ollut objektiivista päämäärää, pyrittiin rajoittamaan jälleenvientiä.

225 Tämän jälkeen vastaaja vetoaa siihen, että jälleenmyyjille suunnattujen toimitusten viivästyttäminen ja kiintiöinti, kuten tässä tapauksessa, laillisen viennin estämiseksi ei missään tapauksessa ole sopusoinnussa asetusten N:o 123/85 ja N:o 1475/95 kanssa.

226 Vastaaja esittää niinikään, että se, että italialaiset jälleenmyyjät velvoitettiin vaatimaan tietyiltä asiakkailta sitoumus, mikä vaikeuttaa autojen myyntiä, merkitsee näiden jälleenmyyjien toimintavapauden rajoittamista ja on tästä syystä asetuksen N:o 123/85 3 artiklan 11 kohdan vastaista.

227 Asetuksen N:o 1475/95 sovellettavuuden osalta vastaaja väittää, että kyseinen kilpailusääntöjen rikkominen on päättynyt vasta kun kantaja on ryhtynyt toimenpiteisiin päätöksen 2 artiklan mukaisesti. Tästä syystä myös tämä asetus oli sovellettavissa. Lisäksi vastaaja kiistää todenneensa päätöksessä, ettei asetuksen N:o 1475/95 mukainen poikkeus ollut sovellettavissa. Se oli yksinomaan toistanut tiettyjä asetuksen N:o 1475/95 6 artiklan kohtia.

228 Vastaaja päättelee tästä, että niiden velvoitteiden rajat, joita jälleenmyyjille on asetuksen N:o 123/85 3 artiklan 10 kohdan a alakohdan ja 11 kohdan perusteella sallittua asettaa, ovat ylittyneet ja että tilanne on sama asetuksen N:o 1475/95 3 artiklassa säädetyn poikkeuksen osalta siltä osin kuin päätöksessä todettuja sopimuksia ja yhdenmukaistettuja menettelytapoja ei ole irtisanottu tai lopetettu ennen 1.10.1996.

229 Vastaaja huomauttaa, että kantajan siteeraamat jälleenmyyntisopimuksen määräykset ovat jääneet kuolleeksi kirjaimeksi. Se korostaa, ettei se kiellä kantajalta oikeutta ryhtyä toimenpiteisiin, joilla se pyrkii estämään toimitukset jakeluverkostoon kuulumattomille jälleenmyyjille, mutta että tässä tapauksessa toteu-

tetut toimenpiteet ovat ylittäneet tämän tavoitteen. Jälleenmyyntisopimusten määräyksiä ei selvästikään voida käyttää kilpailusääntöjen rikkomisen perusteena. Se huomauttaa myös, että 30.12.1987 päivätty jälleenmyyntisopimus merkitsee sitä, että jotta italialaisille jälleenmyyjille voitaisiin toimittaa niiden tilaamia uusia autoja, autonvalmistajien on toimitettava autoja Autogermalle, ja että näiden toimitusten tasolla kantaja on toteuttanut yhden niistä toimenpiteistä, joilla pyrittiin estämään jälleenvienti Italiasta.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

Markkinoiden rajaamisen puuttuminen

230 Jotta voitaisiin täsmentää komission velvollisuutta määritellä relevantit markkinat, ennen kuin se toteaa yhteisön kilpailusääntöjen rikkomisen, on syytä muistuttaa, ettei markkinoiden määrittelyllä ole samaa merkitystä perustamissopimuksen 85 ja 86 artiklan (josta on tullut EY 82 artikla) soveltamisessa. Perustamissopimuksen 86 artiklan soveltamisen yhteydessä markkinoiden asianmukainen määrittely on välttämätön ennakkoedellytys oletetun kilpailunvastaisen toiminnan arvioinnissa, sillä ennen määräävän markkina-aseman väärinkäytön osoittamista on näytettävä toteen määräävän aseman olemassaolo tietyillä markkinoilla, mikä edellyttää näiden markkinoiden ennalta rajaamista. Perustamissopimuksen 85 artiklaa sovellettaessa markkinat on sitä vastoin määriteltävä sen ratkaisemiseksi, onko sopimus, yritysten yhteenliittymän päätös tai yritysten yhdenmukaistettu menettelytapa omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan ja onko sen tarkoituksena estää, rajoittaa tai vääristää kilpailua yhteismarkkinoilla (asia T-29/92, SPO ym. v. komissio, tuomio 21.2.1995, Kok. 1995, s. II-289, 74 kohta). Tästä syystä velvollisuus rajata markkinat perustamissopimuksen 85 artiklan mukaisesti tehtävässä päätöksessä velvoittaa komissiota, jos ilman tällaista rajausta ei ole mahdollista päätellä, saattaako kyseinen sopimus, yritysten yhteenliittymän päätös tai yhdenmukaistettu menettelytapa vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan ja onko sen tarkoituksena kilpailun estäminen, rajoittaminen tai vääristäminen yhteismarkkinoilla tai onko sillä tällainen vaikutus (yhdistetyt asiat T-374/94,

T-375/94, T-384/94 ja T-388/94, European Night Services ym. v. komissio, tuomio 15.9.1998, Kok. 1998, s. II-3141, 93—95 ja 105 kohta).

231 Kuten ensimmäisen kanneperusteen yhteydessä on todettu (ks. edellä 179, 193 ja 194 kohta), komissio on osoittanut päätöksessä asianmukaisesti, että kantaja on rikkonut kilpailusääntöjä tarkoituksenaan rajoittaa kilpailua yhteismarkkinoilla, jolloin se on ollut omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan. Koska komissio on kyennyt perustellusti toteamaan, että kantaja oli yhdessä tytäryhtiöidensä Audin ja Autogerman kanssa eristänyt Italian markkinat, tästä seuraa välittömästi, että sillä saatettiin vaikuttaa Italiasta kaikkiin muihin jäsenvaltioihin suuntautuvaan kauppaan. Tästä syystä se, että komissio sovelsi perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohtaa, ei tässä tapauksessa edellyttänyt sitä, että maantieteelliset markkinat olisi pitänyt määritellä ensin (ks. myös em. asia Enso Española, tuomion 232 kohta).

232 Tästä seuraa, että toisen kanneperusteen ensimmäinen osa on hylättävä.

Esteitä koskeva kokonaisarviointi

233 On huomautettava, että siltä osin kuin kantaja esittää, että komissio on laiminlyönyt eritellä, mitkä toimenpiteet ovat kiellettyjä perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan nojalla ja mitkä eivät ole kiellettyjä, sen perustelut kietoutuvat olennaisilta osin yhteen ensimmäisen kanneperusteen yhteydessä esitettyjen perustelujen kanssa, jotka koskivat kyseisen artiklan soveltamisessa tehtyjä tosiseikkojen virheellisiä arviointeja. Koska ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on jo todennut ensinnäkin, että jaetun marginaalin järjestelmän käyttöönottoa ei ole näytetty toteen ja että tiettyjen jälleenmyyntisopimusten irtosanomista oli arvioitu virheellisesti, ja toiseksi, että kaikilla muilla kantajan osalta todetuilla kilpailusääntöjen rikkomisilla pyrittiin Italian markkinoiden eristämiseen, tällä toisen kanneperusteen osalla ei ole enää itsenäistä arvoa.

234 Lisäksi mikään ei estä sitä, että seikkoja, jotka komissio on ottanut huomioon näyttääkseen toteen sen, että perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohtaa on rikottu, ei arvioida toisistaan erillään vaan yhtenä kokonaisuutena (ks. asia 48/69, ICI v. komissio, tuomio 14.7.1972, Kok. 1972, s. 619, 68 kohta; Kok. Ep. II, s. 25 ja asia T-311/94, BPB de Eendracht v. komissio, tuomio 14.5.1998, Kok. 1998, s. II-1129, 201 kohta). Komissiota ei siis voida arvostella siitä, että se on tässä tapauksessa yhdistänyt tutkimuksissa haltuun otettuja eri todisteita ja tehnyt niistä kokonaisvaltaisia päätelmiä kantajan menettelytavoista. Tämä tutkimus- ja tulkintamenetelmä oli erityisen perusteltu sen vuoksi, että kaikkien komission haltuunsa ottamien asiakirjojen yhteisenä kohteena oli autojen jälleenvienti Italiasta. Tämän seikan valossa kantajan väite, jonka mukaan komission esittämien eri toimenpiteiden välillä ei ollut sisäistä yhteyttä, ei enää vakuuta. Pikemminkin päin vastoin: kantajan toteuttamat eri toimenpiteet kuuluvat toimintakokonaisuuteen, jonka ainoana taloudellisena tavoitteena oli Italian markkinoiden eristäminen. Olisi siis keinotekoista jakaa tämä menettely, jolla on vain yksi päämäärä, tiukasti eri osiin (ks. asia T-7/89, Hercules Chemicals v. komissio, tuomio 17.12.1991, Kok. 1991, s. II-1711, 263 kohta).

235 Tästä seuraa, että toisen kanneperusteen toinen osa on myös hylättävä.

Esteiden luokitteleminen kokonaisuutena katsoen sopimuksiksi

236 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan autonvalmistajan sopimukseen sidotuille jälleenmyyjilleen osoittama kehotus ei ole sellainen yksipuolinen päätös, johon ei sovellettaisi perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohtaa, vaan se on tämän määräyksen mukainen sopimus, koska se koskee aikaisemmalla pääsopimuksella säänneltyjä kauppasuhteita (yhdistetyt asiat 25/84 ja 26/84, Ford v. komissio, tuomio 17.9.1985, Kok. 1985, s. 2725, 21 kohta ja em. asia Bayerische Motorenwerke, tuomion 15 ja 16 kohta). Tätä oikeuskäytäntöä on sovellettava nyt käsiteltävään asiaan. Kuten näet ensimmäistä kanneperustetta tutkittaessa ilmeni (ks. edellä erityisesti 49, 58, 89—92 ja 162—165 kohta), 15 prosentin säännöllä, toimitusten kiintiöinnillä, valvonnalla ja varoituksilla pyrittiin kaikilla vaikuttamaan italialaisiin jälleenmyyjiin niiden pannessa täytäntöön Autogerman kanssa tekemäänsä sopimusta.

237 Lisäksi on todettava, että kun on kyse useista toisiinsa liittyvistä toimenpiteistä koostuvasta kilpailusääntöjen rikkomisesta, komissiolta ei voida edellyttää, että se luokittelisi tarkalleen kaikki kilpailusääntöjen rikkomisen eri osatekijät sopimukseksi tai yhdenmukaistetuksi menettelytavaksi. Perustamissopimuksen 85 artiklassa näet joka tapauksessa tarkoitetaan kumpaakin näistä kilpailusääntöjen rikkomisen muodoista (ks. asia C-49/92 P, komissio v. Anic Partecipazioni, tuomio 8.7.1999, Kok. 1999, 132 ja 133 kohta, ei vielä julkaistu oikeustapauskokoelmassa).

238 Lopuksi kantajan väitteestä, jonka mukaan tietyiltä asiakkailta vaaditut sitoumukset eivät voi olla sopimuksia, koska nämä asiakkaat eivät ole yrityksiä, todettakoon vain, kuten komissio on perustellusti huomauttanut, että sitoumuksia sinänsä ei ole pidetty sopimuksina vaan Volkswagen-konsernin sisällä omaksuttua kantaa, jonka mukaan sitoumukset piti hankkia.

239 Tästä seuraa, että toisen kanneperusteen kolmas osa on myös hylättävä.

Asetusten N:o 123/85 ja N:o 1475/95 väitetty rikkominen

240 Aluksi on todettava, ettei ole enää tarpeen antaa ratkaisua tästä toisen kanneperusteen neljännestä osasta siltä osin kuin se koskee asetuksen N:o 1475/95 rikkomista. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on jo todennut, että komissio ei ole näyttänyt toteen kilpailusääntöjen rikkomisen jatkumista 30.9.1996 jälkeen (ks. edellä 190—192 kohta). Tästä syystä komission muun muassa päätöksen 191 perustelukappaleessa esittämä arviointi, jonka mukaan Volkswagenin, Audin ja Autogerman jälleenviennille asettamat esteet eivät 1.10.1996 jälkeisen ajanjakson osalta kuulu asetuksen N:o 1475/95 piiriin, menettää automaattisesti merkityksensä edellä mainitun toteamuksen perusteella.

241 Asetuksen N:o 123/85 väitetyn rikkomisen osalta on korostettava uudelleen, että komissio on näyttänyt toteen, että kantaja on yhdessä tytäryhtiöidensä Audin ja Autogerman kanssa estänyt jälleenvientiä Italiasta (ks. edellä ensimmäisen kanneperusteen yhteydessä tehdyt analyysit ja päätelmät). Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan tilanteessa, jossa valikoivaa jakelujärjestelmää koskevan sopimuksen osapuolet rajoittavat toimenpiteillään rinnakkaistuontia, ei missään tapauksessa voida todeta, että perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohtaa ei sovelleta (asia 86/82, Hasselblad v. komissio, tuomio 21.2.1984, Kok. 1984, s. 883, 35 kohta; em. asia Dunlop Slazenger v. komissio, tuomion 88 kohta; asia T-49/95, Van Megen Sports v. komissio, tuomio 11.12.1996, Kok. 1996, s. II-1799, 35 kohta). Jälleenmyyntisopimuksia koskevan ryhmäpoikkeusasetuksen tarkoituksena on asettaa siinä säädetyn poikkeuksen edellytykseksi se, että tekemällä mahdolliseksi rinnakkaistuonti varmistetaan kuluttajien saavan kohtuullisen osan yksinmyynnistä saatavasta hyödystä (tuomio T-141/89, Tréfileurope v. komissio, tuomio 6.4.1995, Kok. 1995, s. II-791, 119 kohta).

242 Tästä syystä komission ei missään tapauksessa voida katsoa rikkoneen asetusta N:o 123/85, kun se ei ole todennut, ettei perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohtaa voida soveltaa tässä tapauksessa asianmukaisesti todettuihin toimenpiteisiin (ks. edellä 15 prosentin säännön osalta 49—58, 179 ja 189 kohta, toimitusten kiintiöinnin osalta 79—92 kohta ja valvonnan ja varoitusten osalta 162—165 kohta). Vaikka asetuksessa N:o 123/85 annetaan valmistajille merkittäviä keinoja suojella jakeluverkostojaan, siinä ei kuitenkaan sallita niiden eristävän markkinoitaan (em. asia Bayerische Motorenwerke, tuomion 37 kohta). Asetuksessa tosin säädetään poikkeuksesta niiden sopimusten osalta, joissa tavarantoimittaja antaa hyväksytyn jälleenmyyjän tehtäväksi edistää moottoriajoneuvojen jälleenmyyntiä ja huoltopalveluja määrätyllä alueella ja sitoutuu varaamaan tälle oikeuden sopimustavaroiden toimittamiseen tällä alueella. Siinä säädetään siis poikkeuksesta muun muassa hyväksytylle jälleenmyyjälle asetetun sen velvoitteen osalta, jonka mukaan jälleenmyyjä ei saa myydä sopimustavaroita jakeluverkostoon kuulumattomille jälleenmyyjille (3 artiklan 10 kohta), ellei kysymys ole välittäjistä eli liikkeenharjoittajista, jotka toimivat lopullisten kuluttajien nimissä ja näiden lukuun ja jotka saavat tätä varten valtakirjan (3 artiklan 11 kohta) (asia C-226/94, Grand garage albigeois ym., tuomio 15.2.1996, Kok. 1996, s. I-651, 13 ja 14 kohta). Asetuksen N:o 123/85

10 artiklan mukaan komissio voi kuitenkin evätä tämän asetuksen soveltamisesta aiheutuvan edun, jos se toteaa, että jossakin erityisessä tapauksessa sopimuksella, jonka osalta on tehty poikkeus tällä asetuksella, on kuitenkin tiettyjä vaikutuksia, jotka ovat ristiriidassa perustamissopimuksen 85 artiklan 3 kohdassa määrättyjen edellytysten kanssa ja muun muassa "jos valmistaja tai jakeluverkostoon kuuluva yritys jatkuvasti tai järjestelmällisesti sellaisia keinoja käyttäen, joita tässä asetuksessa säädetty poikkeus ei koske, vaikeuttaa lopullisten kuluttajien tai muiden jakeluverkostoon kuuluvien yritysten mahdollisuuksia hankkia sopimustavaroita tai vastaavia tavaroita taikka kyseisten tavaroiden huoltopalveluja yhteismarkkinoilla".

243 Edellä esitetyn perusteella tästä toisen kanneperusteen neljännestä osasta ei ole enää tarpeen antaa ratkaisua siltä osin kuin se koskee asetuksen N:o 1475/95 rikkomista ja tämä osa on hylättävä muilta osin.

244 Kaiken edellä esitetyn perusteella toinen kanneperuste ei voi menestyä.

C *Kolmas kanneperuste, joka koskee hyvän hallinnon periaatteen loukkaamista*

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

245 Kantaja väittää komission loukanneen menettelysääntöihin liittyviä perusperiaatteita. Komissiolta on muun muassa puuttunut objektiivisuus ja puolueettomuus menettelyn ollessa käynnissä, ja todisteiden osalta se on tehnyt puolinaisia valintoja ja arviointeja. Väitetiedoksiantoon vastaukseksi annettuja huomautuksia ei suurimmaksi osaksi ollut otettu huomioon. Etenkin kantajan ja Audin esittämiä seikkoja oli arvioitu puolueellisesti. Toteuttaessaan tutkimuksen tällä tavoin komissio on laiminlyönyt lojaalisuusvelvoitteensa eli velvollisuutensa tutkia huolellisesti ja puolueettomasti kaikki käsiteltävään yksittäistapaukseen liittyvät merkitykselliset seikat.

Hyvän hallinnon periaatteen loukkaaminen tarkastuksissa haltuun otettuja asiakirjoja tulkittaessa

246 Komissio on kantajan mielestä käyttäytynyt epälojaalisti valitessaan, mitä asiakirjoja se ottaa haltuunsa tarkastuksissa, ja tulkitessaan niitä puolueellisesti. Se ei varsinkaan ole vakavasti ottanut huomioon sitä mahdollisuutta, että kantaja, Audi ja Autogerma olisivat pyrkineet estämään ainoastaan myynnin jakeluverkostoon kuulumattomille jälleenmyyjille. Koska komissio on halunnut todistaa väitteensä oikeaksi mihin hintaan hyvänsä, se on vääristellyt useita asiakirjoja ja tehnyt päätelmiä perusteettomien olettamusten pohjalta. Se ei sen sijaan ole halunnut ottaa huomioon kantajan puolesta puhuvia todisteita kuten italialaisten jälleenmyyjien tiloissa suoritettujen tutkimusten aikana laadittuja pöytäkirjoja eikä tietoja, jotka Autogerma on antanut palkkiojärjestelmästä, eikä myöskään tiettyjä asian kannalta merkityksellisiä kaupankäyntiä koskevia tietoja, joita kantaja ja Audi olivat antaneet vastaukseksi väitetiedoksiantoon, kuten esimerkiksi sitä tietoa, että Italia on Volkswagen- ja Audi-merkkien tärkein vientimarkkina-alue Euroopassa. Kantaja katsoo, että vaikka tietyt asiakirjat ylittivät sisällöltään sen, mikä yhteisön oikeuden mukaan on laillista, komissio olisi voinut katsoa, että kyse oli asiattomista esityksistä, joita aina voi tapahtua suuressa markkinointiorganisaatiossa.

247 Vastaaja katsoo, että kantajan väitteitä ja niiden perusteluja ei tue mikään tosiseikka. Se lisää, että todisteita siitä, että kantaja on estänyt jälleenvientiä kokonaisuutena katsoen, oli yksinkertaisesti liian paljon, jotta kantajan toimenpiteitä voitaisiin tulkita millään muulla tavoin.

248 Vastaaja lisää ottaneensa jälleenmyyjien tiloissa tehtyjen tutkimusten osalta näiden kirjallisten lausumien lisäksi huomioon suulliset ilmoitukset. Se huomauttaa tältä osin, että suulliset lausumat poikkesivat ymmärrettävästi kirjallisista lausumista, koska jälleenmyyjiä oli uhattu sopimuksen irtisanomisella. Lisäksi jälleenmyyjien kirjallisista lausumista laaditut pöytäkirjat, joita kantaja pitää sen puolesta puhuvana näyttönä, ovat pikemminkin sitä vastaan puhuvaa näyttöä, jos niitä luetaan rivien välistä.

Hyvän hallinnon periaatteen loukkaaminen EY:n perustamissopimuksen 89 artiklan (josta on muutettuna tullut EY 85 artikla) valossa

249 Komissio on kantajan mukaan menetellyt epälojaalisti, koska se ei ole ottanut ennen päätöksen tekemistä kantaa siihen, olivatko toimenpiteet, joihin kantaja ryhtyi väitetiedoksiannon perusteella, asianmukaisia lopettamaan väitetyn yhteisön kilpailusääntöjen rikkomisen vai ei. Kantaja korostaa tältä osin antaneensa komissiolle tiedoksi jälleenmyyjille joulukuussa 1996 lähetetyn kiertokirjeen sisällön ja vedonneensa nimenomaisesti uudelleen tähän asiakirjaan 7.4.1997 pidetyssä kuulemistilaisuudessa. Kantajan mukaan tämän kuulemistilaisuuden jälkeen sen oikeudellinen avustaja oli pyytänyt komission toimivaltaisen yksikön päällikköä vahvistamaan, että sillä, että kyseinen kiertokirje oli lähetetty jälleenmyyjille, oli lopetettu väitetyt kilpailusääntöjen rikkomiset, ja ehdottanut tätä koskevaa kokousta, joka pidettiin 7.10.1997. Sekä 7.4.1997 pidetyssä kuulemistilaisuudessa että 7.10.1997 pidetyssä kokouksessa ja huolimatta kantajan nimenomaisista pyynnöistä komissio ei ollut antanut ratkaisua siitä, olivatko kantaja ja Audi todellisuudessa lopettaneet väitetyn kilpailusääntöjen rikkomisen, vaan oli päätellyt päätöksen 216 perustelukappaleessa, että kilpailusääntöjen rikkomista "ei [ollut tuolloin] kokonaan lopetettu".

250 Kantaja arvioi, että tällainen menettely on ristiriidassa lojaalisuusvelvoitteen kanssa. Se huomauttaa lisäksi, että tätä velvoitetta on tulkittava perustamissopimuksen 89 artiklan 1 kohdan valossa, jonka mukaan komission on todetessaan perustamissopimuksen 85 tai 86 artiklaa rikotun tehtävä ehdotus "rikkomisen lopettamiseksi aiheellisista toimenpiteistä". Tässä tapauksessa komissio on rikkonut kyseistä määräystä, koska se on laiminlyönyt ottaa kantaa toimenpiteisiin, joihin kantaja oli ryhtynyt väitetiedoksiannon perusteella.

251 Vastaaja väittää, ettei toimenpiteillä, joihin kantaja oli ryhtynyt väitetiedoksiannon perusteella, ole lopetettu kilpailusääntöjen rikkomista. Myöskään

selitykset, jotka oli annettu väitetiedoksiantoon annetussa vastauksessa ja kuulemistilaisuuden aikana, tai jälleenmyyjille joulukuussa 1996 lähetetty kiertokirje eivät olleet riittäviä, koska näissä toimenpiteissä oli kysymys ainoastaan kehotuksesta poistaa jälleenviennin esteet käytännön tasolla, kun kantajalle oli väitetiedoksiannossa annettu lisäksi määräys purkaa näitä esteitä koskeva sopimus. Tältä osin vastaaja huomauttaa, ettei kyseisellä kiertokirjeellä ole muutettu palkkiojärjestelmää. Kantaja on vasta kannekirjelmässä selittänyt tukeutuen 1.10.1996 lähtien voimassa olleeseen jälleenmyyntisopimukseen, että tämä järjestelmä ei ollut tämän jälkeen käytössä. Kantaja oli väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa tyytynyt ainoastaan ilmoittamaan, että 15 prosentin sääntö oli poistettu 1.10.1996 lukien.

252 Vastaaja täsmentää, että kyseiseen kiertokirjeeseen, kuten myös kiertokirjeeseen, joka lähetettiin jälleenmyyjille vuonna 1995 sen jälkeen, kun komissio oli lähettänyt 24.2.1995 päivätyn vaatimuskirjeensä, sisältyi ainoastaan "selvennyksiä", vaikka komissio oli vaatinut käyttöön otettujen rajoitusten poistamista.

253 Lopuksi vastaaja esittää, että kantajan edustajalle oli tiedotettu siitä, että 7.10.1997 pidetyn kokouksen tavoitteena ei olisi kuulemistilaisuuden uusiminen tai jatkaminen, koska päätösluonnos oli jo sisäisessä käsittelyssä. Tästä syystä ei ollut ollut mahdollista vastata kysymykseen siitä, olivatko kilpailusääntöjen rikkomisen lopettamiseksi toteutetut toimenpiteet olleet riittäviä.

Hyvän hallinnon periaatteen loukkaaminen EY:n perustamissopimuksen 191 artiklan valossa

254 Kantaja pitää epälojaalina 26.2.1998 päivätyssä kirjeessä ilmoitettua komission kieltäytymistä lähettämästä kantajan lailliselle edustajalle jäljennöksiä todisteina

käytetyistä asiakirjoista päätöksen alaviitteiden mukaisessa järjestyksessä vastauksena pyyntöön, jonka tämä oli esittänyt 18.2.1998 päivätyssä kirjeessä. Kantaja esittää, että tämä kieltäytyminen aiheutti sille merkittävää ylimääräistä työtä, vaikka komissiolla on perustamissopimuksen 191 artiklan 3 kohdan perusteella velvollisuus antaa päätös kokonaisuudessaan tiedoksi, eli siis myös asiakirjat, joihin päätöksen alaviitteissä viitataan.

255 Vastaaja katsoo, että kantaja sekoittaa edellytetyn tiedoksiantamisen laajuuden ja asiakirjoihin tutustumista koskevan oikeuden kohteen keskenään. Se esittää, että vaikka kanteen kohteena olevan päätöksen tekstissä tai alaviitteissä siteerataan asiakirjoja, se ei tarkoita sitä, että nämä olisivat osa päätöstä. Missään tapauksessa riitautettu kieltäytyminen ei voi vaikuttaa päätöksen laillisuuteen, koska kielto on annettu päätöksenteon jälkeen.

256 Vastaaja lisää, että komissio lähettää ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle hallinnolliset asiakirjat, mukaan lukien todisteet, jos tuomioistuin määrää tällaisesta asian selvittämistoimesta työjärjestyksensä 49 artiklan mukaisesti. Mikäli tällaisesta toimenpiteestä ei ole määrätty, pyyntö saada asiakirja-aineistoon tutustumisen ja päätöksenteon jälkeen erilaiseen järjestykseen luokitellut todisteet vielä kerran käytettäviksi ei voi olla perusteltu.

Hyvän hallinnon periaatteen loukkaaminen EY:n perustamissopimuksen 214 artiklan valossa

257 Kantaja arvostelee komissiota siitä, että tämä on antanut ennen päätöksen tekemistä julkisuuteen arvioitaan ja aikomuksiaan määrättävän sakon osalta.

258 Westdeutsche Rundfunk oli näet esittänyt 6.1.1998 reportaasin kilpailusääntöjen rikkomisista, joihin kantajan oli katsottu ryhtyneen, ja suunnitellusta sakosta,

jonka arvioitiin olevan "satoja miljoonia". Tämä reportaasi oli otettu myös lehdistöön, ja kantaja huomauttaa, että tämä ei olisi ollut mahdollista ilman jonkun komission virkamiehen apua.

259 Lisäksi komissio oli vahvistanut Deutsche Press Agenturille 26.1.1998, että kantajalle määrättäisiin satojen miljoonien sakot.

260 Lisäksi komission lehdistöosasto oli viimeistään aamupäivällä 28.1.1998 lähettänyt tärkeimpien päivälehtien toimituksiin lehdistötiedotteen, joka oli laadittu päätöksenteon jälkeistä jakelua varten.

261 Lopuksi kantaja vetoaa siihen, että komission toimivaltainen jäsen Van Miert oli Die Zeit -viikkolehdelle antamassaan haastattelussa todennut, että kantaja joutuisi maksamaan sakon, joka olisi noin 200 miljoonaa DEM. Tämä haastattelu oli julkaistu 29.1.1998, mutta muistio haastattelusta oli jaettu jo aamupäivällä 28.1.1998.

262 Kantaja esittää, että nämä tosiseikat osoittavat paitsi sen, että perustamissopimuksen 214 artiklaa, jossa määrätään luottamuksellisen käsittelyn velvoitteesta, rikottiin, myös sen, että neuvoa-antavan komitean 26.1.1998 pidettyä kokousta, kabinetin päällikköjen 27.1.1998 pidettyä valmistelevaa kokousta ja komission täysistuntoa, jossa päätös tehtiin iltapäivällä 28.1.1998, ei ole voitu pitää normaaleissa olosuhteissa ja puolueettomasti. Se huomauttaa lisäksi, että komission tällainen menettelytapa loukkaa väistämättä asianomaista yritystä ilman että tämä voisi puolustautua asianmukaisesti, koska sillä ei ole vielä käytettävissään lopullisen päätöksen täsmällisiä perusteluja.

263 Tilanne oli lisäksi jatkunut samanlaisena päätöksentekoa seuranneen viikon ajan. Kantaja esittää, että vaikka se oli pyytänyt saada etukäteen päätöksen koko

tekstin, se sai 28.1.1998 klo 16.42 vain päätösosan ja joutui odottamaan 6.2.1998 tapahtunutta tiedoksiantoa saadakseen perustelut, vaikka Van Miert järjesti 28.1.1998 klo 17.00 lehdistötilaisuuden, jonka aikana hän kommentoi yksityiskohtaisesti näitä perusteluja. Eräs lehti julkaisi 2.2.1998 reportaasin, jonka teemana oli kyseinen päätös, ja siinä siteerattiin useita asiakirjoja.

264 Vastaaja huomauttaa aluksi, että kantajaa vastaan käynnistetty menettely herätti suurta mielenkiintoa julkisuudessa.

265 Tämän jälkeen se selittää, että tiedot, joita sen yksiköt antoivat lehdistölle ennen päätöksentekoa, koskivat yksinomaan hallinnollisen menettelyn edistymistä eivätkä vaikuttaneet toimielimen sisällä tehtyihin ratkaisuihin (neuvoa-antavan komitean kokous 26.1.1998; kabinettien päälliköiden kokousta valmisteleva kokous 27.1.1998; komission täysistunto 28.1.1998).

266 Lisäksi toisin kuin kantaja väittää, Van Miert ei julkistanut Die Zeit -viikkolehden toimittajalle antamassaan haastattelussa sakon todennäköistä määrää. Kun kyseiseltä toimittajalta kysyttiin tätä asiaa, hän oli todennut, että hänelle oli ilmoitettu iltapäivällä 27.1.1998, että sakon määrä olisi todennäköisesti noin 200 miljoonaa DEM. Kun hän oli pyytänyt 28.1.1998 täsmennyksiä puhelimitse, Van Miertin lehdistöavustaja oli vahvistanut tämän summan. Lehdistöavustaja, jota myös kuultiin tästä asiasta, ilmoitti nimenomaisesti painottaneensa kyseiselle toimittajalle sitä, että komission kokous oli kesken, kun he puhuivat puhelimessa, ja että sakon määrää ei siis ollut vielä vahvistettu.

267 Vastaaja esittää 28.1.1998 julkisuuteen annettujen tietojen osalta, että vakiintuneen käytännön mukaan komissio lähettää kantajalle päätöksen päätösosan

päätöksentekopäivänä ja antaa koko tekstin tiedoksi muutamia päiviä myöhemmin. Vastaajan mukaan päätös piti näet ensin saattaa todistusvoimaiseksi puheenjohtajan ja pääsihteerin allekirjoituksilla, eikä ole olemassa määräystä, jonka mukaan tällainen päätös pitäisi antaa tiedoksi tai lähettää epävirallisesti adressaatin edustajille. Lisäksi vastaaja korostaa, että sen yksiköt tiesivät, että tämänkaltaisesta päätöksestä voitaisiin tiedottaa ulkopuolisille vasta sen jälkeen, kun se olisi annettu tiedoksi asianomaiselle yritykselle ja kun tämä olisi ilmoittanut, ettei päätökseen sisälly liikesalaisuuksia. Tässä tapauksessa komissio sai tällaisen ilmoituksen 24.2.1998, ja ennen tätä päivämäärää päätöstä ei ollut osittain eikä kokonaisuutena annettu tiedoksi ulkopuolisille. Kantajalla oli lisäksi tiedossaan ne tosiseikat, joiden vuoksi menettely oli käynnistetty, ja se olisi halutessaan voinut ottaa kantaa lehdistössä ennen 6.2.1998 julkaistuihin reportaaseihin.

268 Kantaja ei ole ainakaan ilmoittanut, miten komission lausumat ennen päätöksentekoa ja sen jälkeen olisivat voineet vaikuttaa päätöksen laillisuuteen.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

269 Aluksi on todettava, että kantaja arvostelee päätöksentekoon johtaneen menettelyn kulkua. Se arvostelee komissiota muun muassa puolueellisuudesta ja huolimattomuudesta todisteiden valinnassa ja arvioinnissa. Kantajan mukaan komission laiminlyönnit merkitsevät kokonaisuutena katsoen lojaalisuusvelvoitteen laiminlyöntiä. Oikeuskäytännön valossa virheitä, joihin kantaja vetoaa, on tutkittava hyvän hallinnon periaatteen loukkauksina, ja tähän periaatteeseen liittyy komission velvollisuus tutkia kaikki käsiteltävään asiaan liittyvät asiaankuuluvat seikat huolellisesti ja puolueettomasti (asia C-269/90, Technische Universität München, tuomio 21.11.1991, Kok. 1991, s. I-5469, 14 ja 26 kohta; asia C-367/95 P, komissio v. Sytraval ja Brink's France, tuomio 2.4.1998, Kok. 1998, s. I-1719, 62 kohta; asia T-44/90, La Cinq v. komissio,

tuomio 24.1.1992, Kok. 1992, s. II-1, 86 kohta ja yhdistetyt asiat T-528/93, T-542/93, T-543/93 ja T-546/93, Métropole télévision ym. v. komissio, tuomio 11.7.1996, Kok. 1996, s. II-649, 93 kohta). Kantaja on liittänyt kannekirjelmänsä 22 kohdassa lojaalisuusvelvoitetta koskevat perustelunsa tähän oikeuskäytäntöön.

Hyvän hallinnon periaatteen loukkaaminen tarkastuksissa haltuun otettuja asiakirjoja tulkittaessa

270 On todettava, että kantajan kolmannen kanneperusteen tämän osan tueksi esittämä perustelu, jonka mukaan komissio olisi toiminut puolueellisesti ja laiminlyönyt ottaa huomioon tiettyjä kantajan puolesta puhuvia seikkoja, liittyy erottamattomasti siihen, tukevatko toimielimen esittämät todisteet asianmukaisesti päätöksessä tehtyjä tosiseikkoja koskevia toteamuksia (ks. asia T-3/89, Atochem v. komissio, tuomio 24.10.1991, Kok. 1992, s. II-1177, 39 kohta). Mikäli kilpailusääntöjen rikkominen on todellakin näytetty toteen hallinnollisen menettelyn päättyessä, sen olemassaoloa ei voida kyseenalaistaa sen vuoksi, että komissio on menettelyn aikana ennenaikaisesti ilmaissut uskovansa kyseisen rikkomisen olemassaoloon.

271 Kuten ensimmäisen kanneperusteen yhteydessä on todettu, komission kanteen kohteena olevassa päätöksessä huomioon ottamat tosiseikat on oleellisilta osin näytetty oikeudellisesti riittävällä tavalla toteen. Tästä syystä kantaja ei voi esittää, että komissio olisi arvioinut haltuun otettuja asiakirjoja puolueellisesti tai toiminut perusteettomien olettamusten pohjalta. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on jo todennut, että päätös on kumottava siltä osin kuin komissio on todennut sellaisia tosiseikkoja, joita ei ole näytetty riittävällä tavalla toteen (ks. edellä 202 kohta).

272 Lisäksi kantajan perustelut ovat pelkkiä väitteitä eikä niillä voida osoittaa, että komissio olisi todellisuudessa ennakoinut kanteen kohteena olevaa päätöstä tai tutkinut asiaa puolueellisesti.

273 Kaiken edellä esitetyn perusteella kolmannen kanneperusteen ensimmäinen osa on hylättävä.

Hyvän hallinnon periaatteen loukkaaminen perustamissopimuksen 89 artiklan valossa

274 On muistettava, että EY:n perustamissopimuksen 89 artiklan 1 kohdassa komissiolle annetaan tehtäväksi valvoa perustamissopimuksen 85 ja 86 artiklassa vahvistettujen periaatteiden soveltamista ja panna täytäntöön yhteisön kilpailupolitiikan suuntaviivat (asia C-234/89, Delimitis, tuomio 28.2.1991, Kok. 1991, s. I-935, 44 kohta ja asia C-119/97 P, UFEX ym. v. komissio, tuomio 4.3.1999, Kok. 1999, s. I-1341, 88 kohta). Kuten kantaja perustellusti toteaa, komission velvollisuutta tutkia asiat huolellisesti ja puolueettomasti on tulkittava myös tämän artiklan valossa.

275 Kantaja ei ole kuitenkaan osoittanut, että komissio olisi laiminlyönyt tutkia, oliko kilpailusääntöjen rikkominen päättynyt vai ei. Päätöksen 216 perustelukappale, jonka mukaan kilpailusääntöjen rikkomista "ei [ollut tuolloin] kokonaan lopetettu", ja 219 perustelukappale, jossa perustellaan tämä arviointi (ks. jäljempänä 300 kohta), päinvastoin osoittavat, että komissio on käsitellyt tätä kysymystä, vaikka niitä ei olekaan perusteltu riittävästi (ks. edellä 190—192 kohta). Myöskään sitä, että komissio ei halunnut antaa tältä osin ratkaisua vielä 7.4.1997 pidetyssä kuulemistilaisuudessa eikä 7.10.1997 pidetyssä kokouksessa, ei voida pitää velvoitetta tutkia asia huolellisesti koskevana laiminlyöntinä, kun sitä tulkitaan sen valossa, että kantajan on noudatettava perustamissopimuksen 85 artiklassa vahvistettuja periaatteita. Tältä osin on vain todettava, että komissio on ilmoittanut väitetiedoksiantonsa 203 kohdassa, että sen selvitysten mukaan kilpailusääntöjen rikkominen oli sellainen, että kantajalla, Audilla ja Autogermalla oli velvollisuus "poistaa sopimuksistaan ja menettelytavoistaan kaikki yhteisön sisäiset alueelliset rajoitukset". Kun otetaan huomioon tämä selvä tieto toimenpiteistä, joihin piti ryhtyä yhteisön oikeuden mukaisen tilanteen saavuttamiseksi, ei voida väittää, että komission olisi pitänyt ottaa uudelleen kantaa siihen, noudattiko kantaja perustamissopimuksen 85 artiklassa vahvistettuja periaatteita väitetiedoksiannon ja muutama vuosi myöhemmin tehdyn päätöksen välisenä aikana.

276 Tästä seuraa, että myös tämä kolmannen kanneperusteen osa on hylättävä.

Hyvän hallinnon periaatteen loukkaaminen perustamissopimuksen 191 artiklan valossa

277 On todettava, että pyyntö siitä, että kantajalle lähetettäisiin jäljennökset todisteina käytetyistä asiakirjoista, osoitettiin komissiolle 18.2.1998 eli päätöksen tekemisen ja sen tiedoksiannon jälkeen. Kyse on siten päätöksen tekemisen jälkeen tapahtuneesta seikasta, ja tämän vuoksi päätöksen laillisuuteen ei voi missään tapauksessa vaikuttaa se, että komissio kieltäytyi suostumasta pyyntöön (ks. vastaavasti yhdistetyt asiat 209/78—215/78 ja 218/78, Van Landewyck ym. v. komissio, tuomio 29.10.1980, Kok. 1980, s. 3125, 40 kohta; asia T-145/89, Baustahlgewebe v. komissio, tuomio 6.4.1995, Kok. 1995, s. II-987, 30 kohta ja asia T-229/94, Deutsche Bahn v. komissio, tuomio 21.10.1997, Kok. 1997, s. II-1689, 102 kohta).

278 Näin ollen myös tämä kolmannen kanneperusteen osa on hylättävä.

Hyvän hallinnon periaatteen loukkaaminen perustamissopimuksen 214 artiklan valossa

279 Perustamissopimuksen 214 artiklassa määrätään, että yhteisön toimielimen jäsen, komitean jäsen, yhteisön virkamies tai muu sen henkilöstöön kuuluva ei saa "ilmaista salassapitovelvollisuuden piiriin kuuluvia tietoja eikä varsinkaan

tietoja yrityksistä taikka niiden liikesuhteista tai kustannustekijöistä". Vaikka tämä määräys tarkoittaa lähinnä yrityksiltä saatuja tietoja, adverbin "varsinkaan" käyttäminen osoittaa, että kyseessä on yleinen periaate, joka sovelletaan myös muihin luottamuksellisiin tietoihin (asia 145/83, Adams v. komissio, tuomio 7.11.1985, Kok. 1985, s. 3539, 34 kohta ja asia T-353/94, Postbank v. komissio, tuomio 18.9.1996, Kok. 1996, s. II-921, 86 kohta).

280 Nyt käsiteltävässä asiassa asiakirja-aineistosta ilmenee, että ennen kanteen kohteena olevan päätöksen tekemistä ensin neuvoa-antavalle komitealle ja tämän jälkeen lopullista hyväksymistä varten komission jäsenten kollegiolle esitetyn päätösluonnoksen oleellisesta osatekijästä oli annettu runsaasti tietoja lehdistölle. Jo tammikuun 1998 alusta lähtien lehdistö sai tietoja siitä, että kantajalle määrättäisiin pian korkea sakko. Tämän jälkeen julkaistiin seuraava teksti: "Volkswagen AG, Wolfsburg, joutuu maksamaan 'noin' 200 miljoonan DEM:n suuruisen sakon rikottuaan Euroopan yhteisön oikeutta. Tästä ilmoitti EU-komission jäsen Karel van Miert hampurilaiselle viikkolehti Die Zeitille antamassaan haastattelussa. Tähän saakka tiedon siitä, että sakko olisi tätä suuruusluokkaa, olivat vahvistaneet vain asiasta hyvin perillä olevat lähteet. Päätös annetaan tiedoksi keskiviikkona Brysselissä". Myös viikkolehti Der Spiegel ilmoitti seuraavaa: "Tämän viikon keskiviikkona VW-konsernin johtaja Piëchille tulee taas tukalat oltavat: silloin EU-komissio määrää Piëchille ja Audi-johtaja Herbert Demelille satojen miljoonien DEM:jen sakot". Kuten lisäksi ilmenee ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen suullisessa käsittelyssä esittämään kysymykseen annetusta vastauksesta, vastaaja ei kiistä sitä, että Die Zeit -lehden toimittaja sai ennen päätöksen tekemistä tiedon siitä, että suunniteltu sakko oli noin 200 miljoonaa DEM.

281 On todettava, että nämä lehdistölle annetut lausunnot eivät rajoittuneet pelkästään kilpailuasioista vastaavan komission jäsenen henkilökohtaiseen näkemykseen siitä, olivatko tutkitut toimenpiteet yhteisön oikeuden mukaisia, vaan niissä ilmaistiin myös julkisuuteen melkoisella tarkkuudella suunnitellun sakon määrä. On korostettava, että sellaisissa kontradiktorisissa menettelyissä, joissa

saatetaan määrätä seuraamuksia, ehdotetun seuraamuksen laatu ja määrä ovat lähtökohtaisesti liikesalaisuuksia siihen saakka, kun seuraamuksesta on lopullisesti päätetty ja se on julistettu. Tämä periaate perustuu muun muassa tarpeeseen varjella asianomaisten mainetta ja arvokkuutta siihen saakka, kun tätä ei ole todettu syylliseksi. Tässä tapauksessa on katsottava komission loukanneen kyseisen yrityksen arvokkuutta aiheuttaessaan sellaisen tilanteen, jossa yritys on kuullut lehdistön kautta sen seuraamuksen tarkan määrän, joka sille kaiken todennäköisyyden mukaan määrättäisiin. Tältä osin komission velvollisuus olla paljastamatta lehdistölle tarkkoja tietoja suunnitellusta seuraamuksesta ei liity ainoastaan sen velvollisuuteen suojella liikesalaisuuksia vaan myös sen hyvää hallintotapaa koskevaan velvoitteeseen. Todettakoon lopuksi, että syyttömyysolettaman periaatetta sovelletaan menettelyihin, joissa on kyse siitä, että yritykset ovat rikkoneet kilpailusääntöjä, ja jotka voivat johtaa sakkojen tai uhkasakkojen määräämiseen (asia C-199/92 P, Hüls v. komissio, tuomio 8.7.1999, Kok. 1999, s. I-4287, 150 kohta; asia Öztürk, Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 21.2.1984, A-sarja, nro 73 ja asia Lutz, Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 25.8.1987, A-sarja, nro 123-A). Komissio ei selvästikään ole noudattanut syyttömyysolettamaa, koska se on ilmoittanut neuvoa-antavalle komitealle ja komission jäsenten kollegiolle ratkaisua varten annetun päätöksen lehdistölle ennen kuin asianomaista yritystä koskeva päätös oli virallisesti annettu.

282 Koska komissio on saanut lehdistön julkaisemaan komission ratkaisusta näin arkaluonteisia seikkoja, se on loukannut yhteisön hyvän hallinnon periaatetta siltä osin kuin se on antanut tutkimus- ja ratkaisumenettelyn aikana julkisuuteen tällaisia hallinnonsisäisiä tietoja.

283 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan edellä todetun kaltainen sääntöjenvastaisuus voi aiheuttaa kyseisen päätöksen kumoamisen, jos näytetään toteen, että päätös olisi ollut sisällöltään erilainen, jos sääntöjenvastaisuutta ei olisi tapahtunut (yhdistetyt asiat 40/73—48/73, 50/73, 54/73—56/73, 111/73, 113/73 ja 114/73, Suiker Unie ym. v. komissio, tuomio 16.12.1975, Kok. 1975, s. 1663, 91 kohta; em. asia Dunlop Slazenger v. komissio, tuomion 29 kohta). Tässä tapauksessa kantaja ei ole kuitenkaan esittänyt tällaista näyttöä. Mikään ei

näet anna syytä olettaa, että jos riidanalaisia tietoja ei olisi julkistettu, neuvoa-antava komitea tai komission jäsenten kollegio olisivat muuttaneet sakon määrää tai ehdotetun päätöksen sisältöä.

284 Näin ollen myös kolmannen kanneperusteen tämä osa on hylättävä. Kolmas kanneperuste on näin ollen hylättävä kokonaisuudessaan.

D *Neljäs kanneperuste, joka koskee perustelujen riittämättömyyttä*

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

285 Kantaja esittää, että sen itsensä ja Audin hallinnollisessa menettelyssä esittämät huomautukset tutkittiin riittämättömällä tavalla. Komissio esimerkiksi laiminlöi ottaa huomioon asiakirjoja koskevan selvityksen, joka oli esitetty väitetiedoksiantoon annetussa vastauksessa. Kantaja huomauttaa tältä osin, että kanteen kohteena oleva päätös on lähes sana sanalta väitetiedoksiannon toistoa muutamia kappaleita lukuun ottamatta. Koska perusteluvelvollisuutta on arvioitava päätöksen sisällön, esitettyjen perustelujen laadun ja asianomaisten selvennyksien saantiin kohdistaman intressin perusteella, komission olisi tässä tapauksessa, jonka se itse on luokitellut erittäin merkittäväksi ja jossa on kyse siihen mennessä korkeimmasta määrätystä sakosta, pitänyt tutkia huolellisesti asianomaisen yrityksen esittämät huomautukset. Kantajan mukaan komissio on vasta nyt käsiteltävässä asiassa antamassaan vastinekirjelmässä todella tutkinut väitetiedoksiantoon annetut huomautukset.

286 Kantaja antaa muutamia esimerkkejä osoittaakseen, ettei sen itsensä ja Audin esittämiä huomautuksia tutkittu huolellisesti.

287 Ensinnäkin komissio on todennut päätöksessä otsikon "Marginaalikäytäntö" (62 perustelukappale ja sitä seuraavat perustelukappaleet) alla, että vuoden 1994 lopusta lähtien Autogerma otti käyttöön jaetun marginaalin järjestelmän, käsittelemättä yhtäkään kantajan esittämistä yksityiskohtaisista huomautuksista, joiden mukaan tällaisesta järjestelmästä keskusteltiin, mutta sitä ei koskaan otettu käyttöön.

288 Toiseksi komissio esittää päätöksen 56 perustelukappaleessa, että Autogerma kielsi jälleenmyyjiltä kaiken myynnin "salonisti-myyjille" ja että tätä määräystä sovellettiin myös välittäjien välityksellä kuluttajille tapahtuneeseen myyntiin, esittämättä yhtään konkreettista esimerkkiä ja vastaamatta kantajan esittämiin huomautuksiin, joiden mukaan ensinnäkin "salonisti-myyjät" ovat jakeluverkostoon kuulumattomia jälleenmyyjiä (riippumattomia jälleenmyyjiä, joilla on esittelytilat, joita yleisesti kutsutaan nimellä "salon") ja joiden mukaan toiseksi kielto ei koskenut niitä tapauksia, joissa "salonisti-myyjät" olivat kuluttajien valtuuttamia.

289 Kolmanneksi päätöksen 216 perustelukappale, jonka mukaan kilpailusääntöjen rikkomista "ei [ollut tuolloin] kokonaan lopetettu", kuvastaa kantajan mukaan myös täydellisesti perusteluvelvollisuuden laiminlyöntiä.

290 Neljänneksi sitä päätöksen osaa, jossa komissio määrittelee sakon suuruuden, rasittaa niin ikään vakava perustelujen puuttuminen. Esimerkiksi päätöksen 213 perustelukappaleessa komissio kirjoittaa ilman minkäänlaisia perusteluja, että kuluttajien harjoittama jälleenvienti oli "väliaikaisesti täysin estetty". Samassa perustelukappaleessa komissio väittää, että kilpailusääntöjen rikkomisella on ollut vaikutuksia uusien ajoneuvojen markkinoihin erityisesti Saksassa ja Itävallassa ja "myös kaikkien muiden jäsenvaltioiden markkinoihin", tukematta mitenkään tätä väitettä. Kantaja huomauttaa myös, että komissio on vahvistanut sakon määrän tukeutumalla asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdan ja EHTY:n perustamissopimuksen 65 artiklan 5 kohdan mukaisesti määrättävien sakkojen laskennasta annettuihin suuntaviivoihin (EYVL 1998, C 9, s. 3, jäljempänä suuntaviivat). Sen mielestä suuntaviivat, jotka julkaistiin *Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä* kaksi viikkoa ennen päätöksen tekemistä, muotoiltiin juuri

kantajaa vastaan vireille pantua menettelyä varten, ja se korostaa, että perusteluvelvollisuuden vastaisesti komissio ei viitannut niihin nimenomaisesti.

291 Kantaja lisää, että komissio on viitannut päätöksen lukuisissa alaviitteissä asiakirjoihin, joita se on siteerannut vain osittain tai ei lainkaan.

292 Lopuksi kantaja väittää, että päätöksessä siteeratut asiakirjat eivät osoita sitä, että olisi ollut olemassa yksittäisiä tai yleisiä toimenpiteitä, jotka olisi suunnattu Italiasta suuntautuvaa sallittua jälleenvientiä vastaan.

293 Vastaaja väittää, ettei päätöstä ole perusteltu puutteellisesti. Se väittää esittäneensä ne tosiseikat ja oikeudelliset näkökohdat, joilla on olennainen merkitys päätöksen perusteluissa, ja esittää seikat, joiden perusteella se on tehnyt päätöksen. Jokainen päätöksessä tehty toteamus on perusteltu viittaamalla alaviitteessä asiakirjoihin, joihin toteamus nojautuu. Samoin kilpailusääntöjen rikkomisena pidetyt eri toimenpiteet on kuvattu ja selostettu yksityiskohtaisesti ja myös näiden toimenpiteiden vaikutukset on mainittu muun muassa siteeraamalla kuluttajien lähettämiä kirjeitä. Myös oikeudellinen arviointi on vastaajan mielestä perusteltu vahvasti. Lisäksi kaikki kantajan hallinnollisessa menettelyssä esittämät pääasialliset väitteet ja niiden perustelut on tutkittu ja hylätty päätöksessä.

294 Vastaaja toteaa erikseen siitä, oliko väitetty kilpailusääntöjen rikkominen päättynyt vai ei, että riittävät perustelut löytyvät päätöksen 219 perustelukappaleesta, jonka mukaan kantaja ei ole tehnyt edellytettyjä muutoksia muun muassa jälleenmyyntisopimuksiin sen jälkeen, kun asiasta oli virallisesti huomautettu helmikuussa ja toukokuussa 1995, ja päätöksen 202 ja 203 perustelukappaleesta, joiden mukaan kilpailusääntöjen rikkominen jatkuisi niin pitkään kuin palkkiojärjestelmää ei muutettaisi. Myös kilpailusääntöjen rikkomisen kestoa koskevaa arviota perusteltiin asianmukaisesti.

295 Kantajan väitteestä, jonka mukaan päätöksen useissa alaviitteissä viitataan asiakirjoihin, joita on siteerattu vain osittain tai ei lainkaan, vastaaja toteaa, että se on esitetty ensimmäistä kertaa kantajan vastauksessa, joten se on jätettävä tutkimatta. Joka tapauksessa tämä väite on myös perusteeton, koska perusteluvelvollisuus ei missään tapauksessa merkitse sitä, että kaikki päätöksen tueksi esitetyt todisteet olisi otettava kaikilta osin päätökseen.

296 Lopuksi vastaaja huomauttaa, ettei se, että päätös vastaa suurelta osalta väitetiedoksiantoa, merkitse sitä, että perusteluvelvollisuus olisi laiminlyönti.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

297 Kanteen kohteena olevan päätöksen perusteluissa on EY:n perustamissopimuksen 190 artiklassa (josta on tullut EY 253 artikla) asetettujen edellytysten mukaisesti selkeästi ja yksiselitteisesti ilmaistava komission päättelyn kulku siten, että kantajalle selviävät päätöksen perustelut, jotta se voi puolustaa oikeuksiansa, ja että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin voi valvoa toimenpiteen laillisuutta (ks. asia C-278/95 P, Siemens v. komissio, tuomio 15.5.1997, Kok. 1997, s. I-2507, 17 kohta; asia T-150/89, Martinelli v. komissio, tuomio 6.4.1995, Kok. 1995, s. II-1165, 65 kohta ja em. asia Deutsche Bahn v. komissio, tuomion 96 kohta).

298 Kanteen kohteena olevassa päätöksessä selitetään selkeästi ja todettujen eri kilpailusääntöjen rikkomisten osalta syy siihen, miksi komissio on katsonut kantajan rikkoneen perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohtaa. Komission tekemät selvitykset ovat olleet sellaisia, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin voi harjoittaa laillisuusvalvontaansa. Samoin kantaja on sekä kannekirjelmässään että menettelyn aikana vastannut komission päätöksessään kilpailusääntöjen

rikkomisen toteamisen osalta esittämiin päätelmiin, mikä osoittaa, että päätöksessä on annettu kantajalle riittävät tiedot, jotta se on voinut puolustaa oikeuksiaan.

299 Lisäksi päätöksessä ja erityisesti sen 194—201 kohdassa komissio on, kuten edellä 27 kohdassa on esitetty, nimenomaisesti vastannut tiettyihin kantajan ja Audin vastauksena väitetiedoksiantoon esittämiin huomautuksiin. Tältä osin on lisättävä, että komission ei tarvitse vastata kantajan yksityiskohtaisiin huomautuksiin, kuten sen marginaalia koskevasta käytännöstä esitettyihin huomautuksiin. On riittävää, että komissio selittää selkeästi ja yksiselitteisesti, kuten se on tehnyt päätöksen 62—66 perustelukappaleessa, miksi se katsoi, että jaetun marginaalin järjestelmä oli pantu täytäntöön (ks. em. asia Siemens v. komissio, tuomion 17 ja 18 kohta). Komissio on myös perustellut asianmukaisesti haltuunotetuista asiakirjoista tekemänsä selvitykset selvittämällä laajasti, mistä syistä se arveli, että nämä asiakirjat olivat omiaan osoittamaan väitetyn kilpailusääntöjen rikkomisen olemassaolon, mutta vastaamatta kohta kohdalta asiakirjoja koskeviin erilaisiin tulkintoihin, joita kantaja esitti väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa. Komissio on myös selkeästi selittänyt päätöksen 56 perustelukappaleessa, miksi se oli pitänyt myyntiä "salonisti-myyjille" koskevaa kieltoa, jonka olemassaolon se päätteli päätöksen alaviitteessä 68 mainituista asiakirjoista, kantajaa vastaan puhuvana näyttönä, sillä se totesi, että tässä käsitteessä ei tehty mitään eroa riippumattomien jälleenmyyjien ja välittäjien välillä ja että näin ollen kielto koski myös välittäjiä.

300 Kantajan väite, jonka mukaan komissio ei ole eritellyt syitä, joiden vuoksi se katsoi, että kilpailusääntöjen rikkominen ei ollut päätöksentekohetkellä täysin päättynyt, ei myöskään ole perusteltu. Vaikka komission toteamusta ei ole näytetty toteen ja vaikka kyse on siis tosiseikkoja koskevasta virheestä, minkä vuoksi kanteen kohteena oleva päätös on kumottava tämän toteamuksen sisältäviltä osin (ks. edellä 202 kohta), komissio on kuitenkin esittänyt tätä koskevat perustelunsa selittämällä päätöksen 219 perustelukappaleessa, että "tosiasiassa ei kuitenkaan

huolehdittu aikaisemmin toteutettujen kuluttajiin ja näiden valtuuttamiin välittäjiin kohdistuneiden myynnin esteiden poistamisesta. Varsinkaan jälleenmyyntisopimuksia ei ole vastaavasti muutettu".

301 Seuraamuksen määräämisestä tarvitsee todeta vain se, että komissio on selittänyt kanteen kohteena olevan päätöksen 215—222 perustelukappaleessa yksityiskohtaisesti huomioon otetut perusteet ja kantajalle määrätyn sakon laskentatavan. Koska komissio on todennut päätöksen 213 perustelukappaleessa niiden seikkojen yhteydessä, joiden vuoksi kilpailusääntöjen rikkominen on erityisen vakava, että "ajoneuvojen myyntiä kuluttajille rinnakkaisvientiä varten" on "vaikeutettu merkittävästi" ja se on jopa "väliaikaisesti täysin estetty" ja että kilpailusääntöjen rikkomisella on ollut "vaikutuksia uusien ajoneuvojen markkinoihin erityisesti Saksassa ja Itävallassa ja myös kaikkien muiden jäsenvaltioiden markkinoihin", on todettava, että nämä näkemykset pohjautuvat johdonmukaisesti päätöksessä aiemmin tehtyihin toteamuksiin, joiden mukaan kantaja ja sen tytäryhtiöt estivät menestyksekkäästi kaiken jälleenviennin Italiasta (ks. esim. päätöksen 146 perustelukappale). Komissio on lisäksi, toisin kuin kantaja väittää, viitannut päätöksen 217 perustelukappaleessa nimenomaisesti suuntaviivoihin, joihin se on nojautunut, ja ilmoittanut niihin liittyvät viitetiedot virallisessa lehdessä.

302 Lopuksi todettakoon, että toisin kuin kantaja väittää, komissiolla ei ollut velvollisuutta toistaa niiden asiakirjojen sisältöä, joihin se viittaa päätöksen alaviitteissä, koska kantajalla tai sen tytäryhtiöillä ovat ne käytettävissään (yhdistetyt asiat T-551/93, T-231/94—T-234/94, Industrias Pesqueras Campos ym. v. komissio, tuomio 24.4.1996, Kok. 1996, s. II-247, 144 kohta).

303 Kaikesta edellä esitetystä seuraa, että neljäs kanneperuste on hylättävä.

E *Viides kanneperuste, jonka mukaan oikeutta tulla kuulluksi on loukattu*

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

304 Kantaja huomauttaa, että vaatimus, jonka se oli esittänyt sille väitetiedoksiantoon vastaamiseksi annetun määräajan pidentämiseksi, hylättiin 29.11.1996 päivätyllä komission kirjeellä. Määräaika oli kaksi kuukautta, kun aika, joka olisi ollut tarpeen huomautusten laatimiseksi olisi ollut huomattavasti pidempi väitetiedoksiannon laajuuden, asianomaisten henkilöiden suuren määrän ja eri kielillä tutkittavien asiakirjojen määrän vuoksi.

305 Kantaja täsmentää, että vaikka asian kiireellisyys on yksi huomioon otettava seikka, on niinikään selvää, ettei tämä tapaus ollut komission mielestä kiireellinen, koska sen tutkimus oli kestänyt yli vuoden ajan ennen väitetiedoksiantoa ja koska se oli käyttänyt saman ajan kanteen kohteena olevan päätöksen tekemiseen sen jälkeen, kun se oli vastaanottanut väitetiedoksiantoon annetut huomautukset.

306 Vastaaja huomauttaa, että annettu kahden kuukauden ja kahden viikon määräaika (joka sisältää joulunpyhät) on selvästi pidempi kuin neuvoston asetuksen N:o 17 19 artiklan 1 ja 2 kohdassa säädetyistä kuulemisista 25 päivänä heinäkuuta 1963 annetun komission asetuksen N:o 99/63/ETY (EYVL 1963, 127, s. 2268) 11 artiklan 1 kohdassa säädetty kahden viikon vähimmäisaika. Sen mielestä määräajan pidentämiseen ei ollut pätevää syytä. Se huomauttaa tältä osin, että suurin osa todisteista oli peräisin kantajan ja sen tytäryhtiöiden Audin ja Autogerman toimitiloista, että nämä asiakirjat oli laadittu kantajan tiedotustoiminnassaan tavanomaisesti käyttämillä kielillä ja että niitä italialaisia jäl-

leenmyyjiä lukuun ottamatta, jotka eivät olleet osallistuneet aktiivisesti kilpailusääntöjen rikkomiseen, kaikki asianomaiset henkilöt kuuluivat samaan konserniin.

307 Koska kantaja ei ole myöskään selvittänyt, miltä osin se olisi halunnut esittää yksityiskohtaisempia huomautuksia, se ei ole osoittanut, millä tavoin sen oikeutta tulla kuulluksi on loukattu.

308 Vastaaja väittää lopuksi, että asia oli kiireellinen, kun otetaan huomioon kuluttajilta tulleiden valitusten suuri määrä. Se lisää, että vaikka on valitettavaa, että hallinnollinen menettely viivästyi ja että päätöstä ei kyetty tekemään nopeasti, tämä ei tee riitautettua määräajan pidennyksestä kieltäytymistä lainvastaiseksi.

309 Kantaja huomauttaa vastauksessaan, että vastaaja vetoaa vastineessaan tapauksen kiireellisyyteen perustellakseen kieltäytymistä määräajan pidennyksestä, kun taas kieltäytymisen sisältäneessä kirjeessä esitetty syy oli aivan toinen eli se, että asia ei ollut "poikkeuksellisen monitahoinen". Tämän ilmeisen ristiriidan lisäksi kantaja toteaa, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle jätetyt kirjelmät ja erityisesti vastineen jättämiselle asetetun määräajan pidentämistä koskeva pyyntö osoittavat sen, että asia on "poikkeuksellisen monitahoinen".

310 Vastaaja vastaa tähän, että vastineen sivumäärä ja sisältö vastaa johdonmukaisesti kannekirjelmän sivumäärää ja sisältöä.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

311 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan puolustautumisoikeuksien kunnioittaminen menettelyssä, joka saattaa johtaa seuraamusten määräämiseen, edellyttää sitä, että asianomaiselle yritykselle on hallinnollisen menettelyn aikana annettu tilaisuus esittää asianmukaisesti näkemyksensä esille tuotujen tosiseikkojen, väitteiden ja olosuhteiden paikkansapitävyydestä ja merkityksestä (asia 85/76, Hoffmann-La Roche v. komissio, tuomio 13.2.1979, Kok. 1979, s. 461, 11 kohta ja yhdistetyt asiat T-39/92 ja T-40/92, CB ja Europay v. komissio, tuomio 23.2.1994, Kok. 1994, s. II-49, 48 kohta).

312 Erityisesti väitetiedoksiantoon annettavien huomautusten jättämiselle asetettavan määräajan osalta asetuksen N:o 99/63/ETY 11 artiklan 1 kohdassa säädetään, että komission on otettava huomioon huomautusten "valmisteluun tarvittava aika" ja "tapauksen kiireellisyys".

313 Vaikka tässä tapauksessa annettu määräaika oli lyhyt aineiston laajuuteen ja Volkswagen-konsernin toteuttamien kilpailusääntöjen rikkomisten suureen määrään nähden, on myös kiistatonta, että kantaja on kuitenkin onnistunut esittämään asianmukaisesti näkemyksensä. Väitetiedoksiantoon annetuista huomautuksista, jotka on esitetty 12.1.1997 päivätyssä kirjeessä, näet ilmenee, että kantaja on esittänyt hyvin yksityiskohtaisesti näkemyksensä jokaisesta olennaisesta komission esittämästä väitteestä. Kantaja ei ole myöskään ilmoittanut, mistä asiakirja-aineiston osa-alueesta se olisi esittänyt vieläkin laajempia huomautuksia, jos sille asetettua määräaikaa olisi pidennetty.

314 Näin ollen ei ole näytetty toteen, että tässä tapauksessa väitetiedoksiantoon annettavien huomautusten esittämiselle asetettu määräaika olisi ollut liian lyhyt ja että komissio ei olisi ottanut riittävästi huomioon näiden huomautusten laadintaan tarvittavaa aikaa.

315 Joka tapauksessa on todettava, että kumoamisperuste, joka koskee puolustautumisoikeuksien loukkaamista, voidaan hyväksyä vain siinä tapauksessa, että väitetty loukkaaminen saattaa todellisuudessa vaikuttaa kantajan puolustautumiseen (ks. asia T-37/91, ICI v. komissio, tuomio 29.6.1995, Kok. 1995, s. II-1901, 59, 66 ja 70 kohta). Kuten edellisissä kohdissa on esitetty, tilanne ei ole käsiteltävässä asiassa tällainen.

316 Lisäksi on todettava, ettei perustelu, jonka komissio on esittänyt määräajan pidentämistä koskeneen pyynnön hylkäämiselle, eli se, ettei asia ollut poikkeuksellisen monimutkainen, ole virheellinen. Vaikka asiakirja-aineisto olikin runsas, se ei näet ollut kantajan kannalta monimutkainen, koska sen voitiin katsoa olevan hyvin perillä sekä Volkswagen-konsernin toimenpiteistä että rinnakkaistuontia koskevasta yhteisön lainsäädännöstä ja oikeuskäytännöstä.

317 Lopuksi on todettava siltä osin kuin asetuksen N:o 99/63/ETY 11 artiklan 1 kohdassa edellytetään, että myös asian kiireellisyys otetaan huomioon, että koska komissio on katsonut tilanteen olevan sellainen, että kilpailusääntöjä rikottiin erittäin vakavalla tavalla, sillä oli oikeus jouduttaa hallinnollista menettelyä, jotta se voisi lopettaa lainvastaiset menettelytavat mahdollisimman nopeasti. Toisin kuin kantaja väittää, se, että tarkastusten ja väitetiedoksiannon lähettämisen välillä kului yksi vuosi ja sama aika kului myös väitetiedoksiantoon annettujen huomautusten vastaanottamisen ja päätöksen tekemisen välillä, ei ole ristiriidassa tämän näkemyksen kanssa. Komission täytyi näet tutkia erittäin suuri määrä asiakirjoja, kun kantajan ja Audin täytyi lähinnä tehdä selkoa vain omasta käyttäytymisestään, sellaisena kuin se ilmeni kyseisistä asiakirjoista (ks. em. asia Suiker Unie ym. v. komissio, tuomion 97 ja 98 kohta).

318 Kaiken edellä esitetyn perusteella myös viides kanneperuste on hylättävä.

F *Toissijainen kanneperuste, jonka mukaan kantajalle määrätty sakko oli liian suuri*

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

319 Kantaja esittää, että kantajalle määrätty sakko on täysin suhteeton siinäkin tapauksessa, että komission tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja koskevat toteamukset olisivat perusteltuja. Ensinnäkin väitetyn kilpailusääntöjen rikkomisen konkreettiset vaikutukset jäsenvaltioiden väliseen kauppaan olivat vähäisiä. Tämän lisäksi kantajalla ei ole koskaan ollut aikomusta ryhtyä kilpailusääntöjen rikkomiseen, ja komissio oli tulkinnut päätöksessä vastakkaisen käsityksen toteennäyttämiseksi siteerattuja asiakirjoja (päätöksen 214 perustelukappale) täysin virheellisesti. Kantaja ei ole myöskään käyttänyt hyväkseen jälleenmyyjien ja autonvalmistajien välistä riippuvuussuhdetta. Tilanne oli pikemminkin päinvastainen, sillä ainoastaan niille jälleenmyyjille, jotka eivät noudattaneet sopimuksensa ehtoja, huomautettiin asiasta ja määrättiin rangaistuksia.

320 Kantaja katsoo niinikään, että suuntaviivoja on rikottu, koska komissio ei ole rajoittanut relevantteja maantieteellisiä markkinoita, vaikka niissä todetaan, että on "otettava huomioon — — relevanttien maantieteellisten markkinoiden laajuus".

321 Tämän jälkeen kantaja väittää, että päätöksessä ei ole millään tavoin näytetty toteen tiettyjä seikkoja, jotka on otettu huomioon sakkoa vahvistettaessa, ja että komission huomioon ottama kilpailusääntöjen rikkomisen kesto on epätäsmällinen. Se muistuttaa myös siitä, että Autogerma antoi Convenzione B:n tiedoksi komissiolle 20.1.1988 päivätyllä kirjeellä, kun taas komissio on päätellyt tämän asiakirjan perusteella kilpailusääntöjen rikkomisen alkaneen vuoden 1987 lopussa. Jos tällä sopimuksella oli todellisuudessa rikottu perustamissopimuksen 85 artiklaa, komissio on näin ollen laiminlyönyt perustamissopimuksen 89 artiklaan perustuvan velvollisuutensa tehdä todetessaan perustamissopimusta rikotun ehdotus rikkomisen lopettamiseksi aiheellisista toimenpiteistä. Se, että komissio teki päätöksen vasta vuonna 1998, on peruste sakon alentamiselle. Lisäksi asetuksen N:o 17 15 artiklan 5 kohdan mukaan ilmoitettujen sopimusten osalta ei voida määrätä sakkoja. Tätä sääntöä olisi kantajan mukaan siis pitänyt

soveltaa Convenzione B:hen ja samoin sen myöhempiin versioihin, jotka olivat ilmoitetun version mukaisia.

322 Kantaja muistuttaa, että komissio oli tiennyt jo vuosien ajan, että tietyiltä asiakkailta vaadittiin sitoumusta, ja hyväksynyt tämän toimenpiteen, ja väittää, että asetuksessa N:o 1475/95 olisi pitänyt selventää tätä.

323 Kantaja huomauttaa myös, että vastaaja myöntää puolustusoikeuksien loukkaamista koskevaan kanneperusteeseen antamassaan vastauksessa, että hallinnollinen menettely viivästyi valitettavalla tavalla. Tämä viivästys selvästi pidensi komission sakkoa määrätessään huomioon ottamaa ajanjaksoa ja samalla siis lisäsi seuraamuksen määrää.

324 Komissio on kantajan mukaan lisäksi pitänyt virheellisesti raskauttavana seikkana sitä, että komissio oli ilmoittanut 24.2.1995 päivätyllä kirjeellä olevansa tietoinen siitä, että Italiasta suuntautuvalle jälleenviennille oli asetettu esteitä, jotka merkitsivät yhteisön kilpailusääntöjen rikkomista ja että kantaja ja Audi eivät olleet ryhtyneet toimenpiteisiin tämän varoituksen perusteella. Kantaja korostaa kuitenkin sitä, että jälleenmyyjille lähetettiin kiertokirje 16.3.1995. Komission suorittaman tutkimuksen aikana kantaja oli ryhtynyt useisiin toimenpiteisiin lopettaakseen kaikki väitetyt kilpailusääntöjen rikkomiset.

325 Lopuksi kantaja arvostelee komissiota siitä, että se ei ole ottanut lieventävänä seikkana huomioon Italian liiran voimakasta heikkenemistä syyskuusta 1992 lähtien, vaikka kyseinen toimielin myönsi itse valuuttakurssien vaihtelujen vaikutuksia sisämarkkinoihin koskeneessa 31.10.1995 päivätyssä tiedonannossaan, että valuuttakurssien vaihtelut aiheuttivat tiettyjä ongelmia unionin taloudelle. Tässä yhteydessä kantaja korostaa sitä, ettei vielä ole olemassa yksiä Euroopan markkinoita, joilla autonvalmistaja voisi myydä samoja tuotteita kaikkialla yhden ja saman strategian avulla. Sen mukaan jäsenvaltioilla on erilaiset vero- ja

rahatalousjärjestelmät, mikä todellisuudessa rajoittaa huomattavasti enemmän yhteisönsisäistä kauppaa kuin autonvalmistajien itsensä käyttöön ottamat kilpailunrajoitukset voisivat rajoittaa. Näiden erojen vuoksi autonvalmistajilla ei ollut mahdollisuutta myydä kaikissa jäsenvaltioissa samoilla hinnoilla. Kantaja siteeraa tässä yhteydessä Van Miertin Zentralverband des deutschen Kraftfahrzeuggewerbesin entiselle puheenjohtajalle lähettämää 25.2.1998 päivättyä kirjettä, jossa tämä myöntää, että "koska alaa ei ole harmonisoitu ja jäsenvaltioiden väliset vaihtokurssit jatkuvasti vaihtelevat, sisämarkkinoita ei ole vielä saatu aikaan autokaupan osalta".

326 Vastaajan mukaan kantaja on ryhtynyt vilpillisesti toimenpiteisiin, jotka vaikuttavat samalla tavoin sekä kiellettyyn että sallittuun jälleenvientiin. Tästä syystä sakko on oikeassa suhteessa kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuuteen. Sen, että kilpailusääntöjen rikkominen oli tahallista, osoittavat lisäksi tietyt kantajan ja Autogerman muistiot, joissa nämä ilmoittavat rikkoneensa kilpailusääntöjä.

327 Tämän jälkeen vastaaja esittää ilmoittaneensa kantajalle 8.5.1997 päivätyssä kirjeessä, ettei eri jälleenmyyntisopimusten ja niiden korjattujen versioiden ja liitteiden "ilmoituksilla" ollut kohdetta, koska niiden sopimusmääräysten osalta, joita asetuksen N:o 123/85 mukainen poikkeus ei koskenut, ei ollut täsmennetty syitä, joiden vuoksi poikkeusta pyydettiin. Lisäksi komissio oli ilmoittanut 25.11.1988 päivätyssä kirjeessä, ettei tiettyjen liitteiden, esimerkiksi Convenzione B:n, lähettämistä voitu pitää "ilmoittamisena", koska saatekirjeeseen sisältyi vain kuusi riviä tekstiä. Kantaja ei ollut koskaan vastannut näihin kirjeisiin. Samassa yhteydessä vastaaja vetoaa siihen, että väite, jonka mukaan se olisi pitänyt tietyiltä ostajilta vaadittua sitoumusta sallittuna, on täysin virheellinen. Se siteeraa kantajan kanssa käymäänsä kirjeenvaihtoa, jossa se katsoo nimenomaisesti tällaisen sitoumuksen vaatimisen olevan ristiriidassa yhteismarkkinoiden periaatteiden kanssa. Lopuksi se huomauttaa, että perustamissopimuksen 89 artiklan 1 kohdan kolmas virke on vain siirtymäsääntö, joka on korvattu asetuksella N:o 17, joten sillä ei ole enää kohdetta.

328 Vastaaja korostaa myös sitä, että yhteisön kilpailusääntöjen vastaisia sopimuksia on ollut monta, että kilpailusääntöjen rikkominen on kestänyt useita vuosia (yksi sen osatekijä eli palkkiojärjestelmä oli alkanut jo vuoden 1987 lopussa), että kantajan konsernin kolme yritystä, useat yksiköt ja hyvin monet organisaation eri tasoilla työskentelevät työntekijät ovat olleet mukana näissä sopimuksissa, että kilpailusääntöjen rikkomisen on muodostanut useiden kokonaisstrategian yhteydessä toteutettujen toimenpiteiden kokonaisuus ja että tällä kilpailusääntöjen rikkomisella on ollut tuntuvia vaikutuksia kaikkien jäsenvaltioiden markkinoihin. Palkkiojärjestelmä oli näet suunnattu yleisesti Italiasta suuntautuvaa jälleenvientiä vastaan, eikä muitakaan toimenpiteitä ollut rajattu koskemaan yksinomaan Italiasta Saksaan ja Itävaltaan suuntautuvan kaupan.

329 Tämän jälkeen vastaaja täsmentää, että laskiessaan kilpailusääntöjen rikkomisen keston perusteella sovellettavia korotuksia (päätöksen 217 perustelukappale), se on erottanut toisistaan ensinnäkin ajanjakson vuodesta 1988 vuoteen 1992 ja vuoden 1997 ja toiseksi ajanjakson vuodesta 1993 vuoteen 1996. Viimeksi mainitun ajanjakson osalta sakon perusmäärää korotettiin 10 prosentilla. Ajanjakson 1988—1992 ja vuoden 1997 osalta sovellettiin kuitenkin vain 5 prosentin korotusta. Sakon kokonaismäärä oli noin 0,25 prosenttia liikevaihdosta, jonka Volkswagen-konserni sai Euroopan unionin alueelta tilivuonna 1997 ja noin 0,5 prosenttia siitä liikevaihdosta, jonka tämä konserni sai saman tilivuoden aikana niistä maista, joissa kilpailusääntöjen rikkomisen vaikutukset välittömimmin ja erityisimmin tuntuivat, eli Italiasta, Saksasta ja Itävallasta.

330 Italian liiran arvon alentuminen ei vastaajan mielestä voi olla lieventävä seikka, koska kaikista muissa jäsenvaltioissa kuin Italiassa toimivista autonvalmistajista ainoastaan kantaja ja Audi olivat reagoineet jälleenvientiä estävällä kokonaisstrategialla.

331 Vastaaja huomauttaa lopuksi viitanneensa nimenomaisesti (päätöksen 217 perustelukappale) suuntaviivoihin selittääkseen yksityiskohtaisesti, miten alun perin kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuuden perusteella määrättyä perusmäärää korotettiin kilpailusääntöjen rikkomisen keston vuoksi. Se lisää,

että yksi kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuuteen vaikuttanut tekijä oli niiden maantieteellisten markkinoiden laajuus, joihin rikkominen vaikutti, ja että suuntaviivoissa ei, toisin kuin kantaja väittää, käsitellä markkinoiden maantieteellistä rajaamista.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

332 Asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdan mukaan komissio voi päätöksellään määrätä yrityksille tai yritysten yhteenliittymille sakon, joka on vähintään 1 000 ja enintään 1 000 000 laskentayksikköä taikka tätä suurempi mutta enintään 10 prosenttia kunkin kilpailusääntöjen rikkomiseen osallisen yrityksen edellisen tilikauden liikevaihdosta, jos ne tahallaan tai tuottamuksesta rikkovat perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohtaa. Sakon suuruutta määrättäessä on otettava huomioon rikkomisen vakavuuden lisäksi sen kesto.

333 Tämä säännös koskee selkeän ja täsmällisen sanamuotonsa perusteella kahta erillistä kysymystä. Yhtäältä siinä määritellään edellytykset, joiden on täytyttävä, jotta komissio voi määrätä sakkoja (sakon määräämisen edellytykset), ja yksi näistä edellytyksistä liittyy kilpailusääntöjen rikkomisen tahallisuuteen tai sen perustana olevaan tuottamuksellisuuteen (ensimmäinen alakohta). Toisaalta siinä säädetään sakon suuruuden määräämisestä rikkomisen vakavuuden ja keston perusteella (toinen alakohta) (asia C-137/95 P, SPO ym. v. komissio, tuomio 25.3.1996, Kok. 1996, s. I-1611, 53 kohta).

334 Ensimmäisen näkökohdan osalta on kiistatonta, että komissio on tässä tapauksessa todennut kilpailusääntöjen rikkomisen olleen tahallinen eikä vain tuottamuksellinen (päätöksen 214 perustelukappale). Tämä arviointi on täysin perusteltu. Kuten edellä on näet ensimmäisen kanneperusteen yhteydessä todettu, kantaja on ryhtynyt toimenpiteisiin, joiden tarkoituksena oli Italian markkinoiden eristäminen ja siis kilpailun rajoittaminen (ks. edellä mm. 88, 89 ja

193 kohta). Lisäksi muistutettakoon, että jotta voitaisiin katsoa yrityksen rikkoneen tahallaan perustamissopimuksen kilpailumääräyksiä, ei ole välttämätöntä, että yritys on ollut tietoinen siitä, että se rikkoo määräyksiä, vaan riittävää on jo se, että yrityksen olisi pitänyt tietää, että sen käyttäytyminen rajoittaa kilpailua (ks. asia T-61/89, Dansk Pelsdyravlerforening v. komissio, tuomio 2.7.1992, Kok. 1992, s. II-1931, 157 kohta ja asia T-143/89, Ferriere Nord v. komissio, tuomio 6.4.1995, Kok. 1995, s. II-917, 41 kohta). Kun otetaan huomioon se, että on olemassa erittäin vakiintunutta oikeuskäytäntöä, jonka mukaan markkinoiden eristäminen on ristiriidassa yhteisön kilpailusääntöjen kanssa (katso edellä 179 kohta), kantaja ei ollut voinut olla tietämätön siitä, että sen toimenpiteet estivät kilpailua.

335 Toisen näkökohdan osalta on aluksi huomautettava, että sakon määrän vahvistaminen on komission kilpailupolitiikan väline, jolla se pyrkii ohjaamaan yritysten toimintaa niin, että ne noudattaisivat kilpailusääntöjä (em. asia Martinelli v. komissio, tuomion 59 kohta ja em. asia Van Megen Sports v. komissio, tuomion 53 kohta), mutta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen on kuitenkin valvottava, onko määrätyn sakon määrä oikeassa suhteessa kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuuteen ja kestoon (em. asia Deutsche Bahn v. komissio, tuomion 127 kohta). Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen on muun muassa punnittava keskenään kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuutta ja niitä seikkoja, joihin kantaja vetoaa (asia C-333/94 P, Tetra Pak v. komissio, tuomio 14.11.1996, Kok. 1996, s. I-5951, 48 kohta).

336 Kuten ensimmäistä kanneperustetta tutkittaessa on ilmennyt, komissiolla oli käytettävissään runsaasti näyttöä siitä, että kilpailusääntöjen rikkominen, jolla pyrittiin Italian markkinoiden eristämiseen, oli todella tapahtunut. Tällainen kilpailusääntöjen rikkominen on jo lähtökohtaisesti erityisen vakava. Se on ristiriidassa yhteisön perustavimmanlaatuisten tavoitteiden ja erityisesti yhteismarkkinoiden toteutumisen kanssa (asia T-9/92, Peugeot v. komissio, tuomio 22.4.1993, Kok. 1993, s. II-493, 42 kohta). Kantaja on näet yhdessä tytäryhtiöidensä kanssa estänyt sen, että kuluttajat voisivat esteittä nauttia perustamissopimuksella luotujen yhteismarkkinoiden vapauksista, joten se on häirinnyt yhden Euroopan yhdistymisen tärkeimmän aikaansaannoksen toteutumista. Tässä tapauksessa kilpailusääntöjen rikkominen on vielä erityisen vakava Volkswagen-konsernin laajuuden vuoksi (ks. yhdistetyt asiat 100/80—103/80, Musique Diffusion Française ym. v. komissio, tuomio 7.6.1983,

Kok. 1983, s. 1825, 120 kohta) ja sen vuoksi, että kilpailusääntöjen rikkomiseen ryhdyttiin huolimatta autoalan rinnakkaistuontia koskevasta vakiintuneesta oikeuskäytännöstä (ks. asia T-304/94, Europa Carton v. komissio, tuomio 14.5.1998, Kok. 1998, s. II-869, 91 kohta). Kun otetaan huomioon nämä eri seikat, valuuttojen ja verojen harmonisoinnin puuttuminen (ks. edellä 325 kohta) ei voi olla edes lieventävä seikka, vaikka se onkin saattanut aiheuttaa kaupankäyntiin liittyviä hankaluuksia kantajalle. Tämä harmonisoinnin puuttuminen ei vapauta kantajaa sen velvollisuudesta noudattaa yhteismarkkinoinnin keskeisimpiä sääntöjä kuten markkinoiden eristämistä koskevaa kieltoa.

337 Toisin kuin kantaja väittää, komissiolla ei ollut myöskään velvollisuutta vahvistaa sakon määrää pienemmäksi sillä perusteella, että sen toimenpiteet Volkswagen-konsernin menettelytapoja vastaan olivat viipyneet. Tosin vaikka rikkomisen vakavuudella voidaan perustella sakon suuruutta, on kuitenkin otettava huomioon, että rikkomisen kestoa olisi voitu lyhentää, jos komissio olisi toiminut ripeämmin (yhdistetyt asiat 6/73 ja 7/73, Istituto Chemioterapico ja Commercial Solvents v. komissio, tuomio 6.3.1974, Kok. 1974, 51 kohta; Kok. Ep. II, s. 229). Komissio on tässä tapauksessa lähettänyt kantajalle ensimmäisen varoituskirjeen helmikuussa 1995 eli vähän sen jälkeen, kun se oli saanut ensimmäisiä kanteluja kuluttajilta. Näin ollen komissiota ei voida moittia sellaisesta valppauden puuttumisesta, joka olisi voinut myötävaikuttaa sakkojen määrää määritettäessä huomioon otettavan rikkomisen keston pitenemiseen. Siltä osin kuin kantaja väittää, että komissio on myös pidentänyt sakon määräämisen yhteydessä huomioon otettua ajanjaksoa viivästyttämällä hallinnollisen menettelyn kulkua, on vain todettava uudelleen, että kyseinen prosessi ei kestänyt kohtuuttoman kauan (ks. edellä 317 kohta).

338 Kantajan väitettä, jonka mukaan komissio oli jo vuosia tiennyt, että tietyiltä ostajilta vaadittiin sitoumus, ja oli hyväksynyt tämän toimenpiteen, ei myöskään voida hyväksyä sakon alentamisen perusteeksi. Ensinnäkin kantajan tämän väitteensä tueksi siteeraama kirje (kannekirjelmän 220 kohta; kannekirjelmän liite 220) on päivätty 31.5.1995 eli myöhemmin kuin varoituskirje, jonka komissio lähetti sille 24.2.1995 (ks. edellä 10 kohta). Lisäksi asiakirja-aineistosta ilmenee, että komissio oli ottanut kielteisen kannan saatuaan tietää tästä toi-

menpiteestä, sellaisena kuin Volkswagen- ja Audi-merkkien jälleenmyyjät sovelsivat sitä vuoden 1994 lopussa useissa jäsenvaltioissa. Komissio kirjoitti näet 23.11.1994 päivätyssä kirjeessä kantajalle seuraavaa:

"Meillä on Tanskasta ja Belgiasta peräisin olevia lomakkeita, joissa velvoitetaan uusien VW/Audi-autojen ostajat käyttämään autoa vain omaan tarpeeseensa ja olemaan myymättä autoa ennen kuin sen rekisteröinnistä on kulunut 3 tai 6 kuukautta tai ennen kuin sillä on ajettu 3 000 km tai 6 000 km. Jos auto myydään aikaisemmin, ostaja sitoutuu maksamaan vahingonkorvauksena 10 prosenttia ostohinnasta tanskalaiselle tai belgialaiselle maahantuojalle, joka kulloinkin on myynyt auton.

Tällaiset sitoumuslomakkeet ovat ristiriidassa sisämarkkinoiden periaatteiden kanssa, koska ne on yksiselitteisesti suunnattu rinnakkaistuontia vastaan. Myöskään kilpailusäännöt eivät kata niitä. Olkaa hyvä ja ilmoittakaa meille, jos muissa jäsenvaltioissa käytetään vastaavia sitoumuslomakkeita.

Jos näiden sitoumuslomakkeiden käyttöä ei lopeteta, joudutte varautumaan siihen, että aloitamme menettelyn. Odotan teidän kannanottoanne 2 viikon sisällä tämän kirjeen vastaanottamisesta".

339 Kantajan tähän kirjeeseen antamasta vastauksesta kyllä ilmenee, että se oli lähettänyt vuonna 1979 komissiolle lomakkeen, johon sisältyi ostajilta tuolloin vaadittu sitoumus (vastineen liite 5). Komissiota ei kuitenkaan voida arvostella siitä, että se ei ollut ryhtynyt toimenpiteisiin vuonna 1979, kun se oli saanut tiedon ainoastaan tästä toimenpiteestä, eikä siitä, että se olisi ollut liian ankara määrätessään kuitenkin kantajalle seuraamuksia vuonna 1998, lieventäviä seikkoja hyväksymättä, sellaisten toimenpiteiden kokonaisuudesta, jolla pyrittiin Italian markkinoiden eristämiseen ja johon myös sitoutumisen vaatimista koskenut käytäntö kuului. Lisäksi tämä sitoumus oli erilainen kuin vuonna 1979 tiedoksi annettu, koska Volkswagen-konsernin oli helpompi valvoa sen noudattamista ja mahdollisesti soveltaa velvoitteen laiminlyönnin varalta määrättyjä rangaistuksia, sillä sen mukaan ostajan piti kyetä perustelemaan, mikäli kon-

sernin harjoittama valvonta kohdistui häneen, miten autoa oli käytetty ja miten pitkään (päätöksen alaviite 128; kannekirjelmän liite 218.1: "ostaja sitoutuu lisäksi edellä mainitun organisaation vaatimuksesta esittämään asianmukaiset asiakirjat siitä, että hän on käyttänyt edellä mainittua autoa kuluttajan ominaisuudessa, ja siitä, minkä ajan hän on omistanut auton").

340 Tämän jälkeen on todettava, että komissio on menetellyt perustellusti, kun se ei ole ottanut lieventävänä seikkana huomioon italialaisille jälleenmyyjille maaliskuussa 1995 lähetettyä kiertokirjettä. Kuten edellä 57, 58, 88 ja 107—113 kohdassa on näet todettu, kilpailusääntöjen rikkominen jatkui kiertokirjeen lähettämisen jälkeen.

341 Kantajan väitteestä, jonka mukaan komissio olisi rikkonut suuntaviivoja, on huomautettava ainoastaan se, että niissä ei edellytetty komission rajaavan viralllisesti relevantteja maantieteellisiä markkinoita. Komissio on siis perustellusti voinut tyytyä toteamaan päätöksen 213 perustelukappaleessa seuraavaa: "Kilpailusääntöjen rikkomisella on ollut välittömiä vaikutuksia Italian markkinoihin uusien ajoneuvojen myynnin osalta — — Samalla kilpailusääntöjen rikkominen on vaikuttanut uusien moottoriajoneuvojen markkinoihin erityisesti Saksassa ja Itävallassa mutta myös kaikkien muiden jäsenvaltioiden markkinoilla." Tätä toteamus on, kuten edellä on jo todettu (231 kohta), paikkansapitävä.

342 Väitteestä, jonka mukaan Convenzione B oli ilmoitettu vuonna 1988 ja että sen vuoksi komissio ei olisi saanut määrätä kantajalle seuraamuksia kyseiseen sopimukseen sisältyneestä 15 prosentin säännöstä, on heti aluksi todettava, että asetuksen N:o 17 15 artiklan 5 kohdan a alakohdassa asetettu kielto määrätä sakkoja toimista, jotka suoritetaan "komissiolle tehdyn ilmoituksen jälkeen ja ennen perustamissopimuksen 85 artiklan 3 kohdan soveltamisesta tehtyä päätöstä, jos toimet kuuluvat ilmoituksessa kuvatun toiminnan piiriin", koskee vain asetettujen muotovaatimusten mukaisesti tosiasiallisesti ilmoitettuja sopimuksia (yhdistetyt asiat 240/82—242/82, Stichting Sigarettenindustrie ym. v. komissio, tuomio 10.12.1985, Kok. 1985, s. 3831, 77 kohta; em. asia SPO ym. v. komissio, tuomion 342 kohta; ks. myös asia 30/78, Distillers Company v. komissio, tuomio 10.7.1980, Kok. 1980, s. 2229, 23 ja 24 kohta). Lisäksi on huomautettava, että

komissio ilmoitti 25.11.1988 päivätyllä kirjeellä (vastineen liite 3) Autogermalle siitä, ettei se, että tämä oli lähettänyt Convenzione B:n, merkinnyt asetuksessa N:o 17 tarkoitettua ilmoitusta:

"Viitaten 20.1.1988 päivättyyn kirjeeseenne, jonka mukana lähetitte mallin jälleenmyyntisopimuksesta, jota Autogerma-yhtiö tarjoaa omille jälleenmyyjilleen Italiassa, oheistan jäljennöksen kirjeestä, jonka lähetimme 8.5.1987 Volkswagen AG:lle — — .

Tässä kirjeessä todettiin Volkswagen AG:n antaneen todistuksen siitä, että se oli mukauttanut kaikki eri Euroopan maissa käytetyt jälleenmyyntisopimukset asetuksen N:o 123/85 mukaisiksi, ja lähetettiin kyseiselle yhtiölle luettelo niistä Volkswagen-konsernin jälleenmyyntisopimuksista, joiden käsittely oli tästä syystä lopetettu.

Näiden sopimusten joukossa oli myös Italiaa koskeva jälleenmyyntisopimus (31.1.1963 päivätty ilmoituksenne).

Tällaisessa menettelyssä pelkkä sopimuksen lähettäminen, vaikka sen sanottaisiinkin, kuten olette menetelleet, olevan ilmoitus, ei voi korvata asetuksessa N:o 17 — — ja — — asetuksen N:o 123/85 8 artiklassa tarkoitettua ilmoitusta.

Komissio ei siis voi antaa ratkaisua siitä, onko jälleenmyyntisopimuksenne asetuksen N:o 123/85 mukainen. Tämä ei tarkoita sitä, ettei sopimus olisi kyseisen asetuksen mukainen, vaan pikemminkin sitä, että asianomaisten osapuolten on ryhdyttävä toimenpiteisiin ryhmäpoikkeusasetuksen perusteella ja vastattava siitä, että sopimukset tehdään asetettujen edellytysten mukaisesti. Tällaisia sopimuksia ei tarvitse ilmoittaa, koska ne on jo vapautettu ryhmäpoikkeusasetuksella — — .

Edellä esitetyn perusteella tämän asian käsittely siis lopetetaan ilman muita toimenpiteitä."

343 Riippumatta siitä, merkitsikö Convenzione B:n lähettäminen asetuksessa N:o 17 tarkoitettua ilmoitusta, jo sen, että kyseinen sopimus oli lähetetty komissiolle jo vuonna 1988, olisi pitänyt johtaa siihen, ettei tämä olisi katsonut kyseisen sopimuksen yksinään olevan peruste kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuuden vuoksi vahvistetun määrän korottamiselle (päätöksen 217 perustelukappale). Tästä syystä ajanjaksoa 1988—1992, jonka aikana Convenzione B:ssä määrätty 15 prosentin sääntö oli ainoa kilpailusääntöjen rikkomiseksi katsottu toimenpide (ks. päätöksen 202 perustelukappale), ei saa ottaa huomioon sakkoa määrättäessä, vaikka tätä sääntöä on perustellusti pidetty perustamissopimuksen vastaisena (ks. viimeksi mainitun seikan osalta edellä 49 ja 189 kohta).

344 Sitä vastoin 15 prosentin sääntö voitiin ottaa huomioon sakkoa määrättäessä ajanjakson 1993—1996 ajalta. Kuten edellä on näet todettu (muun muassa 79—90 ja 162—165 kohdassa), kyseisenä ajanjaksona 15 prosentin sääntö yhdistettiin muihin toimenpiteisiin eli sitä vahvistettiin jälleenviennin estämiseksi. Lisäksi Volkswagen-konsernin sisäiset asiakirjat osoittavat, että 15 prosentin sääntöä tulkittiin ja sovellettiin kyseisen ajanjakson aikana laajasti eli sääntönä, jolla kiellettiin kaikki sellainen myynti sopimusalueen ulkopuolella, joka ylitti 15 prosenttia kokonaismyynnistä (ks. edellä 58 kohta). Näin ollen vaikka todettaisiin, että Convenzione B ilmoitettiin, olisi edelleen todettava, että vuodesta 1993 lähtien 15 prosentin sääntöä sovellettiin sillä tavoin, että komissiolle lähetetyn sopimuksen sanamuodossa kuvatun toiminnan rajat ylitettiin, joten asetuksen N:o 17 15 artiklan 5 kohdan a alakohdan selkeän sanamuodon

nojalla sakon määräämistä koskenut poikkeus ei ollut enää voimassa. Tästä seuraa, että oli asianmukaista pitää sakon määräämiseksi huomioon otettavan ajanjakson alkamispäivänä 1.9.1993 (ks. tältä osin edellä 81—83 kohta sekä päätöksen 202 perustelukappale).

345 Kuten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on jo todennut, komissio on sakkoa määrätessään ottanut huomioon myös sellaisen päätelmän, jota ei ole näytetty toteen, eli päätelmän, jonka mukaan kilpailusääntöjen rikkomista oli jatkettu 30.9.1996 jälkeen (ks. edellä 200 kohta), ja myös maininnut kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuutta määritellessään virheelliset päätelmänsä, joiden mukaan jaetun marginaalin järjestelmä ja tiettyjen jälleenmyyntisopimusten irtisanominen rangaistustoimena olivat toimenpiteitä, joihin oli ryhdytty jälleenviennin estämiseksi (ks. edellä 197 kohta).

346 Edellä esitetystä seuraa, että sakkoja määrättäessä huomioon otettava kilpailusääntöjen rikkomisen kesto lyhenee kolmeksi vuodeksi ja että komission kuvaus kilpailusääntöjen rikkomisesta sen vakavuuden määrittelyn yhteydessä ei ole täysin paikkansapitävä. Näin ollen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen on täyden tuomiovaltansa nojalla muutettava päätöstä ja alennettava kantajalle määrättyä sakkoa (ks. vastaavasti em. asia Dunlop Slazenger, tuomion 154 kohta).

347 Sakkoa ei kuitenkaan tarvitse välttämättä alentaa samassa suhteessa kuin komission huomioon ottamaa kilpailusääntöjen rikkomisen kestoa lyhennetään, eikä alennuksen tarvitse vastata niiden komission laskemien korotusprosenttien summaa, jotka koskivat ajanjaksoa vuodesta 1988 elokuuhun 1993, vuoden 1996 viimeistä neljännestä ja vuotta 1997 (ks. vastaavasti em. asia Dunlop Slazenger, tuomion 178 kohta). Kun ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin käyttää tätä koskevaa toimivaltaansa, sen itsensä tehtävänä on näet arvioida käsiteltävään asiaan liittyviä seikkoja sakon suuruuden määräämiseksi (asia 322/81, Michelin v. komissio, tuomio 9.11.1983, Kok. 1983, s. 3461, 111 kohta; asia T-148/94, Preussag Stahl v. komissio, tuomio 11.3.1999, Kok. 1999, s. II-613, 728 kohta). Tässä tapauksessa toteutetun kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuus, kuten edellä 336 kohdassa on korostettu, ja toisaalta intensiivisyys, jolla lainvastaiset toimenpiteet on toteutettu,kuten edellä ensimmäisen kanneperusteen

yhteydessä käsitelty runsas kirjeenvaihto osoittaa, edellyttävät kilpailusääntöjen rikkomisia tehokkaasti ehkäisevän sakon määräämistä (ks. asia T-12/89, Solvay v. komissio, tuomio 10.3.1992, Kok. 1992, s. II-907, 309 kohta ja em. asia Ferriere Nord v. komissio, 17.7.1997 annetun tuomion 33 kohta). Näiden näkökohtien valossa 102 000 000 ecun suuruinen sakko, joka vastaa noin 0,5:tä prosenttia Volkswagen-konsernin vuonna 1997 Italiasta, Saksasta ja Itävallasta saamasta liikevaihdosta ja 0,25:tä prosenttia Euroopan unionin alueelta samana vuonna saadusta liikevaihdosta, kuten kantaja on vahvistanut ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjalliseen kysymykseen antamassaan vastauksessa, ei ole epätavallisen korkea. Lopuksi todettakoon, että vaikka on katsottu, että komission päätelmiä jaetun marginaalin järjestelmästä ja tiettyjen jälleenmyyntisopimusten irtisanomisesta ei ole näytetty riittävällä tavalla toteen, se ei vähennä kilpailusääntöjen rikkomisen merkittävää vakavuutta, joka on asianmukaisesti näytetty toteen muita kilpailusääntöjen vastaisia menettelytapoja koskevilla todisteilla (ks. edellä 193 ja 194 kohta).

348 Kaikkien edellä esitettyjen seikkojen ja näkemysten perusteella ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin, joka käyttää täyttä tuomiovaltaansa EY:n perustamissopimuksen 172 artiklan (josta on tullut EY 229 artikla) ja asetuksen N:o 17 nojalla (ks. asia C-320/92 P, Finsider v. komissio, tuomio 15.12.1994, Kok. 1994, s. I-5697, 46 kohta ja asia C-185/95 P, Baustahlgewebe v. komissio, tuomio 17.12.1998, Kok. 1998, s. I-8417, 129 kohta), pitää perusteltuna alentaa sakon määrän, joka on esitetty euroissa tietyistä euron käyttöön ottamiseen liittyvistä säännöksistä 17 päivänä kesäkuuta 1997 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1103/97 (EYVL L 162, s. 1) 2 artiklan 1 kohdan mukaisesti, 90 000 000 euroon.

Oikeudenkäyntikulut

349 Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 87 artiklan 3 kohdan mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin voi määrätä oikeudenkäyntikulut jaettaviksi asianosaisten kesken tai määrätä, että kukin vastaa omista kuluistaan, jos asiassa osa vaatimuksista ratkaistaan toisen asianosaisen ja osa toisen asianosaisen hyväksi. Koska kanne on hyväksytty vain vähäisiltä osin,

asiaan liittyvien seikkojen perusteella on kohtuullista ratkaista asia siten, että kantaja vastaa omista oikeudenkäyntikuluistaan ja korvaa 90 prosenttia komission oikeudenkäyntikuluista ja että komissio vastaa 10 prosentista omia oikeudenkäyntikulujaan.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIN (neljäs jaosto)

on antanut seuraavan tuomiolauselman:

1) **EY:n perustamissopimuksen 85 artiklan mukaisesta menettelystä (asia IV/35.733 — VW) 28 päivänä tammikuuta 1998 tehty komission päätös 98/273/EY kumotaan siltä osin kuin siinä todetaan, että**

   a) **jaetun marginaalin järjestelmä ja tiettyjen jälleenmyyntisopimusten irtisanominen rangaistustoimena olivat toimenpiteitä, joihin oli ryhdytty tarkoituksena estää se, että toisissa jäsenvaltioissa asuvat kuluttajat ja toisissa jäsenvaltioissa toimivat Volkswagen- ja Audi-merkkien jakeluverkostoon kuuluvat jälleenmyyjät jälleenvievät kyseisen merkkisiä ajoneuvoja Italiasta;**

   b) **kilpailusääntöjen rikkominen ei ollut täysin päättynyt 1.10.1996 ja päätöksentekopäivän välisenä aikana.**

2) **Kantajalle kanteen kohteena olevan päätöksen 3 artiklassa vahvistetun sakon määrä alennetaan 90 000 000 euroon.**

3) **Kanne hylätään muilta osin.**

4) **Kantaja vastaa omista oikeudenkäyntikuluistaan ja 90 prosentista komission oikeudenkäyntikuluja.**

5) **Komissio vastaa 10 prosentista omia oikeudenkäyntikulujaan.**

Moura Ramos Tiili Mengozzi

Julistettiin Luxemburgissa 6 päivänä heinäkuuta 2000.

H. Jung V. Tiili

kirjaaja jaoston puheenjohtaja

Sisällys

Tosiseikat ja asiaa koskeva lainsäädäntö II-2714

Oikeudenkäynti ja asianosaisten vaatimukset II-2726

Aineellinen kysymys II-2727

A Ensimmäinen kanneperuste, jonka mukaan perustamissopimuksen 85 artiklaa sovellettaessa on tehty tosiseikkoja koskevia virheitä II-2728

Jälleenviennin esteet II-2728

Alustavia huomioita II-2728

Palkkiojärjestelmästä johtuva jälleenmyynnin estyminen II-2729

— Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut II-2729

— Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta ... II-2732

Jaetun marginaalin järjestelmän käyttöönotto II-2737

— Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut II-2737

— Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta ... II-2739

Toimitusten osalta toteutetuista toimenpiteistä aiheutuvat esteet II-2743

— Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut II-2743

— Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta ... II-2745

Kuluttajiin kohdistetusta kaupallisesta strategiasta aiheutuvat esteet II-2750

— Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut II-2750

— Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta ... II-2754

Kantajan väite, jonka mukaan toteutetuilla toimenpiteillä pyrittiin yksinomaan estämään myynti jakeluverkostoon kuulumattomille jälleenmyyjille II-2761

— Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut II-2761

— Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta ... II-2765

Jälleenmyyjien valvonta ja niille annetut varoitukset ja rangaistukset II-2773

— Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut II-2773

— Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta ... II-2777

Jälleenviennin esteiden vaikutukset II-2780

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut II-2780

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta II-2782

Jälleenviennin estämisen kestoaika II-2784

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut II-2784

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta II-2786

Päätelmät II-2789

B Toinen kanneperuste, joka koskee perustamissopimuksen 85 artiklan soveltamisessa tehtyjä oikeudellisia virheitä II-2792

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut II-2792

Markkinoiden rajaamisen laiminlyöminen II-2793

Esteiden arvioinnissa kokonaisuutena tarkastellen tehdyt virheet II-2794

Esteiden määritteleminen kokonaisuutena arvioiden virheellisesti sopimuksiksi . II-2795

Asetusten N:o 123/85 ja N:o 1475/95 rikkominen II-2796

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta II-2802

Markkinoiden rajaamisen puuttuminen II-2802

Esteitä koskeva kokonaisarviointi II-2803

Esteiden luokitteleminen kokonaisuutena katsoen sopimuksiksi II-2804

Asetusten N:o 123/85 ja N:o 1475/95 väitetty rikkominen II-2805

C Kolmas kanneperuste, joka koskee hyvän hallinnon periaatteen loukkaamista II-2807

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut II-2807

Hyvän hallinnon periaatteen loukkaaminen tarkastuksissa haltuun otettuja asiakirjoja tulkittaessa II-2808

Hyvän hallinnon periaatteen loukkaaminen EY:n perustamissopimuksen 89 artiklan (josta on muutettuna tullut EY 85 artikla) valossa II-2809

Hyvän hallinnon periaatteen loukkaaminen EY:n perustamissopimuksen 191 artiklan valossa II-2810

Hyvän hallinnon periaatteen loukkaaminen EY:n perustamissopimuksen 214 artiklan valossa II-2811

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta II-2814

Hyvän hallinnon periaatteen loukkaaminen tarkastuksissa haltuun otettuja asiakirjoja tulkittaessa II-2815

Hyvän hallinnon periaatteen loukkaaminen perustamissopimuksen 89 artiklan valossa II-2816

Hyvän hallinnon periaatteen loukkaaminen perustamissopimuksen 191 artiklan valossa II-2817

Hyvän hallinnon periaatteen loukkaaminen perustamissopimuksen 214 artiklan valossa II-2817

D Neljäs kanneperuste, joka koskee perustelujen riittämättömyyttä II-2820

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut II-2820

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta II-2823

E Viides kanneperuste, jonka mukaan oikeutta tulla kuulluksi on loukattu II-2826

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut II-2826

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta II-2828

F Toissijainen kanneperuste, jonka mukaan kantajalle määrätty sakko oli liian suuri II-2830

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut II-2830

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta II-2834

Oikeudenkäyntikulut II-2842